

37.016
Ж-25

АЛИЧОН КАРИМЖОНОВ
ДИЛНОЗА КАРИМЖОНОВА

БОЗЙ ВА ИНКИШОФИ НУТҚ ОИДИ ТАЪЛИМИ САВОД

37.016
22-25

ВАЗОРАТИ МАКТАБИ ОЛИ ВА МИЁНАИ МАХСУСИ

ҶУМҲУРИИ ЎЗБЕКИСТОН

ИНСТИТУТИ ДАВЛАТИИ ПЕДАГОГИИ ШАХРИ

ЧИРЧИК ВИЛОЯТИ ТОШКЕНТ

АЛИҚУЛ КАРИМЖОНОВ

ИСТИЗОА КАРИМЖОНОВА

НУ

ТАШКИЛИ ҚОРҲОИ БЕҲУНАСИФОИ

ДАТ ОЛИФХОИ ШАХРИ

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI OLIV VA O'RTA
MAXSUS TALIM VAZIRLIGI CHIRCHIK DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

АХБОРОТ RESURS MARKAZI
1-FILIALI

ЧИРЧИК 2021

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI OLIV VA O'RTA
MAXSUS TALIM VAZIRLIGI CHIRCHIK DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

АХБОРОТ RESURS MARKAZI

- 13742/45 -

ВАЗОРАТИ МАКТАБИ ОЛИ ВА МИЁНАИ МАХСУСИ
ҶУМҲУРИИ ЎЗБЕКИСТОН

ИНСТИТУТИ ДАВЛАТИИ ПЕДАГОГИИ ШАҲРИ
ЧИРЧИК ВИЛОЯТИ ТОШКЕНТ

АЛИЧОН КАРИМЖОНОВ
ДИЛНОЗА КАРИМЖОНОВА

БОЗИ ВА ИНКИШОФИ НУТҚ ОИДИ ТАЪЛИМИ

САВОД

Алижон Каримжонов - номзоли илмҳои педагогӣ, дотсенти
кафедраи таълими ибтидоии ДДШЧВТ.

Дилноза Каримжонова - муаллимаи кафедраи муассисаҳои
томактабӣ ДДШЧВТ.

Масъул муҳаррир: Ш.Қ. Мардонов. Доктори фанҳои педагогӣ,
профессор.

Тақризчинён: Доктори фанҳои педагогӣ, профессор:
Мардонов Ш.Қ.
Профессори ИДШТ ба номи Низоми Ҷўмаев
М.Д.

Расом: Фирдавс Алижонов.

УДК 37.016:003.081(075.2)
КБК 74.268.197

Китоби мазкур дар асоси фармони Вазорати маорифи
мактабҳои олии ва миёнаи махсуси Ҷумҳурии Ўзбекистон аз 31 май
соли 2021 тахти рақами 237 дар наشريётҳои давлатӣ нашр наму дан
таълими карда шудааст.

Дар китоби мазкур яке аз масъалаҳои асосии таълими савод-
роҳҳои ғайронивисони саводомӯзии мактаббачагонии хурдсол халқи
фисеи худро ёфтааст. Дар он роҳи усулҳои алоқаманд намулдани
корҳои саводомӯзии бо воситаи бозииҳои дидактики ва технологиҳои он,
инишиофи нутқи мурағбатҳои хонандагон тасаввуроти истифодаи
маводи таълими, ки бозииҳои таълими, ребусу кроссвордҳо,
чигангу зарбулмасал, порчаҳои шеър ва дигархоро дарбар
мегирад, қимматарафаи нишон дода шудааст.

Дар охири намунаи истифодаи маводи таълими дар раванди
дарсҳои саводомӯзии оварда шудааст.

Китоби мазкур бо раи муаллимонии синфҳои ибтидоӣ,
мураббӣҳои муассисаҳои томактабӣ, донишҷӯёни факултати
педагогии донишгоҳҳои педагогӣ мактабҳои ибтидоӣ ва
муассисаҳои томактабӣ тавсия карда мешавад.

ISBN: 978-9943-7476-3-0

Хишти аввал ғар нихад
меъмор қач,
То охир мевад он
девор қач.

П Е Ш Ҷ У Ф Т О Р

Максади асосии мактаб ханӯз аз оғози таълими ибтидоӣ ташаккул додани забони адабии кӯдак аст, ки аз таъсири даҳҷаву шева дур ва ба забони адабии бадеи наздик бошад. Маълум аст, ки нутқи даҳони кӯдак ҳар қадар тараққи ёфта бошад, донишомӯзии он ҳам ҳамон қадар осон метардад.

Таълим дар синфи якум сар то сар саводнокунии хонандагонро дар назар дорад. Барноман таълим таъкид менамояд, ки максасди дарсҳои давраи таълими савод, пеш аз ҳама, ёд додани хондану навиштан, бой намулдани захираи луғавии хонандагон ва дар ин асос ташаккулу инкишоф додани нутқи мураттаби онҳо мебошад.

Мушоҳидаҳо ва тадқиқотҳои олимону методистон, педагогҳои руҳшиносон, омӯзгорони эҷодкору пуртаҷриба нишон медиҳад, ки кӯдак ба он захираи луғавие, ки дар асоси зарурати муносибат ба мухит яъне ҳаёт, табиат ва ҷамъият (аз ӯила, муаллим, бо ҳамсолону калонсолон) омӯхтааст, ба оstonани мактаб қадим менамояд, ки дар он камбудииҳои зиёде ба ҷашм мерасад.

Аз рузи нахустини таълим тадриси мураттабу ба як максасд нигаронидашудаи забон сар мешавад. Кӯдак унсурҳои аввалини каломии бадеиро нахустин аз китоби дарси «АЛФИҶО»-мегирад. Омӯзиши овозу ҳарф, фарқ кардани ҳичову калима, шинохтани ҷумлаву нутқ аз ҳамин давра оғоз меёбад.

Маҳз аз ҳамин давра сар карда хонанда дар нутқи худ бошуруна истифода намулдани калимаву ибораҳои ҷудогона, вохидҳои фонетикӣ, морфологӣ ва синтаксисиро меомӯзанд ва ба олами пурасрори мактаб дохил мешавад. Ҳамин тарик таълими алифбо масъалаи асосӣ ва замонавӣ буда, шартӣ зарурии омода намулдани хонандагон ба таълими забони тоҷикӣ ва фанҳои дигар мебошад.

Тахкурсии-ҳишти авали маданияту ҳусни нутқ дар синфҳои ибтидоӣ гузошта мешавад. Бинобарон омӯзгорони синфҳои ибтидоӣ вазифаи масъул, вале пуршарафи дуруст гузошта тавонистани

маъини хишти аввалро доранд, ки тақлири ондан ҷамъият ба он нисбати аст.

ТАЛАБҲО НИСБАТИ МАШҚҲОИ ШАВҚОВАР
ДАР ДАВРАИ САВОД.

Барномани таълими синфҳои ибтидоӣ дар дарсҳои саводомӯзи ба додани хондану навиштан, бо тарзи мадани суҳан кардану суҳан навиштан ва эъмини онҳо нисбати илму илмомӯзӣ беҳдор намулдани намунаи кӯдакро таъкид менамояд. Ин талаби барнома ҳамон аст амали метардад, ки агар таълими дарсҳои давраи савод тезонидани фаъолияти донишамӯзии хонанда таъмин карда шавад.

Онҳо ба роҳҳои тезонидани фаъолияти донишамӯзи хонандагон дар дарсҳои саводомӯзи барои мактабҳои тоҷикӣ баҷуз мақолаҳои алоқидор, ҷири мушаххасе ба таъб нарасидааст.

Ҳамин ҷиҳати қорро ба эътибор гирифта, мо қарор додем, ки дарс ба ин масъала дастури мазкурро ба ёрии омӯзгорон ва донишмӯзони ихтисосҳои дахлдори мактабҳои оли ва миёнаи мақсури ҷумҳури пешкаш созем.

Маълум аст, ки хонандагони сини хурди мактаби, боҳусус қоннидагони синфи якум, ниҳоят серҳаракатанд, диққату хотираи онҳо мустақкам нест, онҳо муддати дароз диққати худро ба як қор қарон карда наметавонанд, ба теъи ҳаста мешаванд, тақрори як амал, версияи таълим онҳоро ба зудии диғир менамояд. Аз инрӯ, дар ғирфи саводомӯзи роҳу усул, омилҳои тезонидани фаъолияти донишмӯзони хонандагонро бояд ҷуст.

Мутобиқи кӯшиш ва шавқу рағбати кӯдакон ташкил намулдани фаъолияти таълими яке аз роҳҳои беҳтарини қори саводомӯзи ба шумор меравад. Ба фикри мо, дар тезонидани фаъолияти қоннидагон бозииҳои таълими ҷой ва мавқеи маҳсус доранд ва яке аз инниҳои муҳим ва самарабахши фаъолиҳои қоннидагон ба шумору

фаъолияти қоннидагонро шартан ба се қисмат метавон ҷудо қори. Аввал, ин фаъолиҳои шахсии қонанда, дувум, дар зери таъсири муаллим тезондани қонанда ва сеюм, дар таъсири таълиқи қонногунии таълими. Ҳамаи ин қисматҳо ба ҳам марбутанд ва яке дигарро қувват медиҳанд. Онҳо барои дуруст дарк намулдани қоннои таълими ва эъмини он ташаккулу тақомули дониш, маҳорат ва қоннои қоннидагон муҳиманд.

Ғайриини иншон медиҳад, ки маводи таълими дар асоси фаъолияти қоннои дахлудула дар хотири қонандагон дероҳнақи

мебиндад. Мавриди кайд аст, ки бедор кардани фаволияти кӯдак аз бисёрчизаҳо ба омӯзгор вобастаги дорад.

Пушида нест, ки макоми муаллим дар тезонидани фаволияти хонанда дар асоси таъсири омилҳои зайл суръат мегирад;

-мутолиаи сарчашмаҳои илми, дастур ва нишондохҳои услуби ва мақолаҳои илмӣ услуби олимони соҳибқасб,

-омӯштани таҷрибаи муаллимони соҳибқасб,

-эҷодкориҳои худӣ омӯзгор ва мунтазам аз болои худ кор бурдан. Дар фаволонидани кӯдак, пеш аз ҳама, таъсири ҳислатҳои шахсии омӯзгор қалон аст. Ба қавли методисти шинохтани турҷи Амонашвили дар муаллим бояд чунин сифатҳо ҷой дошта бошанд:

-дӯст доштани кӯдак;

-фаҳмидани бача;

-дар хотир доштани қарзи худ дар назди ҷомеа.

Педагоги машҳури рус В.А.Сухомлинский дар хусуси сифати шахсии муаллим чунин овардааст: «Наврасонро ҳеҷ чиз ба монанди одами аз ҷиҳати маънаӣ бою доно ва хайрхоҳ бо тааҷуб ва шавқу ҳавас оварда наметавонад».-1.

Ба ҷуз сифатҳои номбурда муаллим бояд дорои нафосату фасоҳат, рафтору кирдори нақъ, нутқи равану адаби ва хусни муомилаву маҳорати педагоги барин сифатҳо бошад. Ҳар як ҳаракат, оҳанги гуфтор, тарзи талаффуз, ҳатто вачоҳат ва киёфӣ ӯ бояд шогирдонашро бетасир намонанд.

Воситаи дигари фаволонидани хонанда мавриди дурусти истифодаи воситаи таълим ва маводи дидактики ба ҳисоб меравад.

Бояд қайд кард, ки хонандагон тарзи истифодаи воситаҳои таълими маводи ҷараёни таълимиро бошуурона ва мустаҳкам аз барнамуи маводи метавонанд, чунки онҳо омилҳои асосии ҳавасмандкунии хонандагон дар донишомӯзии ба шумор меравад. Олимони руҳшиносон ҳавасмандкунии хонандагонро дар баланд бардорӣ ваҷҳи дохили, бевосита ба иҷро намулдани суғориши дар пеш истода водор мекунад, мебинанд.

ВАҶҲ ин кӯшишу ғайрат, шавқу заводи ботини дар иҷрои ин ё он амал аст. Намудҳои ваҷҳ; орзу, майлу рағбат, шавқу ҳавас, эътиқод ва бовари дар иҷрои кор мебошад.

Мо бояд воситаи ҳавасмандкунии хонандагонро дар истифодаи воситаи аёни мебинем ва таъкид карда мешавад, ки асбобҳои аёни, аз як тараф, диққати хонандагонро ба маводи таълимӣ ҷалб намуда

таълими онро осон намояд, аз тарафи дигар, дар дили онҳо ин ё он таъсири меорад.

Мале ду шакли ҳавасмандкунии хонандагонро пешкаш мекунем;

Муом, - машқҳои рангоранг, ки шавқи хонандагонро бедор мекунад;

Дуом, - таълими аёни, дониши хонандагонро аз молди ба маънӣ инъоли намоид.

Дар синфҳои ибтидоӣ дуруст ва боважъ истифодабарии воситаи аёни ва маводи таълими ба хонандагон имконият медиҳад, ки имини он мушоҳидаҳо баранд ва аз ҷамъбасти он ба муқовимароно ҳуҷусабарорӣ гузаранд. аёният ба доираи эҳсоси маънаӣ таъсир расонида, мушоҳидакорӣ, тафаккур ва таъсири онҳо ривҷ медиҳад, фаволнокиро ба тартиб оварда, бонин инкишофи ҳавасмандии хонандагон метарад.

ХУЛ/АС, аз таҳлили ҷанд асарҳои илмӣ методии олимони мушоҳидаи бевоситаи дарсҳои муаллимони пешқадами вилоятмон тарғибов, ки дар тезонидани фаволияти хонандагон роли воситаи таълими, материалҳои дидактики ва бозихи грамматикӣ дар тарғибин самолмуъзи қалон аст. Албатта, дар ин ҷо фаволияти шахсии худӣ кӯдак, рол ва мавқеи муаллим, воситаҳои дигари таъсиррасонро таъкид намудан шарт аст.

Дар ҳақиқат, ба ҳаракат даровардани фаволияти донишомӯзи хонандагон дар раванди дарсҳои саводомӯзи яке аз масъалаҳои муҳимӣ ва муҳимҳуҷ мебошад ва таъкиқоти он ҳоло ба охир нарасидааст.

Ба фирри мо, дар фавол гардонии хонандагон чунин тарафҳои воқро ба эътибор гирифт;

ба таъсироти маводи таълими ва маводи дидактики дар хонандагон таъсири додани мақсади муқосақуӣ, муқовимароноӣ, ҷамъбасти ва ҳуҷусабарорихо;

дар асоси истифодаи усулҳои самарабахши таълим ва дар таъсироти таъсиррасон мустаҳкам аз худ қуноидани маводи таълими;

дуруст ва бамаварид, пайдарпай ва ба як мақсад инъиқонидани шуқли таълиму тарбия;

гуногуношакли ва гуногунорангии бозихи таълими, муқовимароноӣ сол ва қудрат будани онҳо.

Дар инкишофи кӯдак навъҳои гуногуни ғаролият роли бағоят калон дорад. Ғаролияти асосии бағалони сини томактаби бози аст. Бағалони синну соли томактаби хамаи замона ва халқо бози бисёртар бо бози машғул мешаванд. Доимияти ин ҳодисаҳо бахисоб гирифта, синну соли томактабро синну соли бози номидан хато на бояд кард. Сабаби ба бози эҳтиёҷ доштани кӯдакон ва пайдо шудани бозиро ҳар ҳел маънидод мекунад. Педагогикаи имрӯза бозиро шакли ҳаёти гирду атрофашро инъикос намулдани кӯдакон мешуморад. Дарҳақиқат, кӯдакон дар бози, пеш аз ҳама, рафтору кирдори одамон, муносибати онҳоро ба ашӯ, ба меҳнат, ба санъат, муносибатҳои маиши ва ҷамъиятиро инъикос мекунад. Асоси бози тақлид кардан ба рафтору кирдор ва рафтори одамони гирду атроф мебошад. Кӯдак дар бози тӯе ҳаёти ҳақиқиро аз сар мегузаронад ва иштирокчи ғароли ҷамъият он мебошад. Аз ин ҷост, ки бози барои кӯдак шавқангезу мароковар аст.

Бози ҳамеша дар як ҳолат намеронад, вай ба кадри вуҷуат ёфтани алокаи кӯдак бо муҳити гирду атроф ва натиҷаи таъсири таълиму тарбия васеъ шудани доираи тасаввуроташ инкишоф меёбад ва мураккабтар мешавад.

“Бози — ин роҳест барои дарк кардани роҳи олам.” — меғуяд А.М.Горкий.

Н.К.Крулская менависад, ки «Кӯдакон на танҳо аз таҳсил, балки дар ҷараёни боз ҳам таълим метиранд. Онҳо муташаққилишавиро аз худ мекунад, ҳаётмуъзиро ёд метиранд».

Бози он вақт воситаи пурузӯри тарбия метардад, ки атар он ҷун ғаролият инъикоскунадани ҳаёти гирду атрофи кӯдакон доништа шавад, зеро дар ин ҳолат муаллим имконият дорад диққати кӯдакро ба ҳодисаҳои равона кунанд, ки аз ҷиҳати таълиму тарбия киммат дошта бошад. Аз мушоҳидаҳо бармеояд, ки нутқи кӯдакони сини хурди мактаб ба вазият марбутбуда, ба саволҳои ёрирасон ё воситаи таълимивобаста аст. Дар аввали соли хониш кӯдак метавонад ғакат 1-2 дақиқа диққати худро ба коре равон намояд, максали даркунии ӯ ба хисси бининои амали вобаста аст. Аз ин рӯ, дар таълими савод роли воситаи таълими ва таъкикулу гузориши бозихои таълими бағоят калон аст. Ҳамин тариқа, дар синфҳои ибтидои яке аз усулҳои ғаролинидани хонандагон, бо ваҷҳ оварандани ғаролияти даркунии онҳо, истифодаи бозихои дидактики мебошад. Бози имкон медиҳад, хонанда бо як хиссиёт,

ба ин омонияти ҳосса зоҳир намояд, инчунин максали кори ўро бисёр намуни, аз ҳастаҳои бозмедорад.

Истифодаи бози дар ҷараёни таълим барои баргараф намулдани ин қатор дувориҳо ва бедор намулдани шавки дошигирии қониқон мусондот менамояд.

Амол дар таълими ибтидои имрӯза, бозихои таълими мавқеи муваққат дорад, лекин дар таъкикулу усули гузориши онҳо як қатор камбудҳои ба ҷашм мерасанд;

• бози амалан ҳамҷун машики одлии истифодаи асбобҳои аёни ғаролият;

• ба ақли синф баробар пешкаш карда мешавад, дараҷаи қониқонии хонандагон (яъне ба хонандагони сустихону ҳам алоқон як намуни бози тавсия карда мешавад) ба эътибор гирифта намеронад;

• натиҷаи бози аксар ҷамъбаест карда ғолиб ва мағлуб муайян карда намеронад, ки ин боиси дигтиркунии хонандагон метардад;

• бози аз максали таълими даре дур менамояд;

• метригии бозихо (тақрорёбии бозихо);

• ба ҳисоб нагирифтани ҳусусиятҳои синну соли кӯдакон — таълиботи ва ҳолатҳои.

Рафтан ҷунин камбудҳои ва истифодаи самарабахши бозихои қониқонии, аз як тараф, кори таълими сабуқ намуни, имконияти қониқонии ғаролияти таълими муаллимиро фароҳам оварда, аз тарафи дигар, талабагонро аз ҳастаҳои боз медорад ва нисбат ба қониқонии синну ҳавас пайдо мекунонад.

БОЗИҲОИ ТАЪЛИМИ ВА ХЕЛҲОИ ОН 1. ШАКЛҲОИ БОЗИҲОИ ТАЪЛИМИ

Дар ринанди дарҳои савод барои тезондани ғаролияти қониқонии хонанда омилҳои зиёде ба (монанди), монандкунии қарф ба презметҳои муҳит, монандкунии овози омӯхташаванда ба қониқонии таълими, истифодаи қистон, зарбулмасалу мақол, тезгӯяҳо, рафтору қиссонроҳҳо, воситаҳои аёни ва дигарҳо маълум аст.

Мо дар тезондани ғаролияти саводмуъзӣ хонандагони синни қуран мақсади ва муассисаҳои томактаби роли бозихои таълими ва қониқонии онро нишон (доданем) медиҳем.

Бозихои таълими давран саводмуъзиро шартан ба ҷунин гуруҳҳо ҷудо намуни мумкин аст:

- бо мақсади шинохтан ва чудо кардани овоз — харф;
- бо мақсади тартиб додани хиҷо, калима ва ҷумлаҳо;
- хондан ва пура намулдани кроссвордҳо;
- хондани ривоятҳо;
- чиёсту зарбулмасалҳо ва шеърӣҳо.

Хар яке аз ин намулдо боз дар навбати худ ба зергурӯҳҳо чудо мешавад.

1. Бозӣҳое, ки бо мақсади шинохтан ва чудо кардани овоз-харфҳо ташиқ карда мешавад;

- Ки хушёрӯ кӣ зирактар аст?

- Ки тезтар ва бештар бо овози тавсияшуда калимаҳо гирд меорад, он аввал, дар мобайн ва дар охири калима омада бошад.

- Бозии "Саволаку ҷавобак",

- Занҷири калимаҳо.

- Бозии "Аҳсан ва Ҳасан".

- Фарқ кардани овозҳои талаффузашон якхела ву навишташон гуногун ва ғайра.

II. Бозӣҳое бо мақсади тартиб додани хиҷо, калима ва ҷумла; Ба бачагони сини хурд ҷунин намулди бозӣҳое тавсия карда мешавад;

1. «Хомушак»;

2. «Ду ҷоҳ»;

3. «Ёрӣ расонед»;

4. «Лотобозӣ». (Хиҷо ва калимасозӣ, домино).

а) -бо факат хиҷоҳо,

б) -бо ёри расму хиҷоҳо,

5. Қўмак расонед, расм гўм шудааст,

6. Ман кадом калимаро фикр кардам?

7. Аз хиҷои охири калима тартиб додани калимаҳои дигар.

8. Харфҳои титшуда.

9. Тағйир додани калима;

- бо тағйири овози аввал;

- бо тағйири овози охир;

- бо иловаи овози дигар дар охири калима;

- бо иловаи овози дигар дар охири калима.

10. Баръакс хондани калима.

11. Аз дохили калима ёфтани калимаҳои дигар.

12. Гирд овардани калимаҳои ба ҳам монанд.

13. Кӣ тезтар ва бештар калима месозад?

14. Ауксиони хиҷо.

15. Аз қолаби додашуда сохтани калимаҳо.

16. Калимаи зиёдаи кадом аст?

17. Ба калимаҳои додашуда овардани зидамон он.

18. Ба калимаҳои додашуда овардани ҳаммаҳои он.

19. Тартиб додани ҷумла аз калимаҳои пароканда.

20. Аз харфҳои калимаи додашуда кӣ бештар ва тезтар калимаҳо тартиб медиҳад?

21. Кадом калимаҳоро хондан мумкин аст ва ғайра.

III. КРОСВОРД.

IV. РЕБУСҲО.

Рӯйд қайд кард, ки номгуи Ҳаммаи бозӣҳоро гирд наовардем зеро онҳо бо номҳои гуногун ва ба мазмунан якхела дар адабиётҳои методӣ мақолаҳои илми оварда шудаанд. Ин номгуи бозӣҳоро дар таълими хар як овозу харф истифода намулдан мумкин аст ва дар ин қисмат маводи кор тағйир меёбаду мазмунни кор не.

Бозӣҳои таълими давран саводно бо мақсади хубтар шинос намулдани хонандагон бо овоз ва харфи нав, мустаҳкамкунии овоз ва харфҳои омӯхташуда, санҷиши дониши хонандагон ва баҳо додан истифода намулдан мумкин аст.

РОҲ ВА УСУЛҲОИ ГУЗАРОНИДАНИ БОЗӢҲОИ ТАЪЛИМИ ДАР ҶАРАЁНИ ДАРСҲОИ САВОД.

Азҳуҷуни овозу харф ва зими он ёд додани хондану навиштани вазифаи басо мураккаб ва душвор аст ва ташаққули навиштан мазкур аз омӯзгор захираи зиёдеро талаб менамояд.

Бинобар ин, аз рӯзи аввали таълим роҳҳои ҳавасмандкунии хонандагонро дар ин соҳа бояд муайян намул.

Яке аз роҳҳои ҳавасмандкунии хонандагон дар давраи сонодомӯзи интиҳоб ва ташаққули дурусти бозӣҳои таълими мебошад.

Бозӣҳои таълими саводномузи хонандагонро осон менамояд ва яке аз омилҳои фаволонидани хонанда мебошад.

То имрӯз дар дасти муаллимони синфҳои ибтидои маводи таълими, ки дар бобати ташиқу гузарондани бозӣҳои таълими давран савод ба ҷуз мақолаҳои алоҳида дастури махсуси методи ба ғайр не расидааст.

Дар таълими савод лаҳзаи истифодаи бозӣҳои таълими муносиби салоҳияти муаллим аст. Вай метавонад онҳоро дар давраи байни мавзӯи нав, мустаҳкамкунӣ ва ё дар тақрори овозу

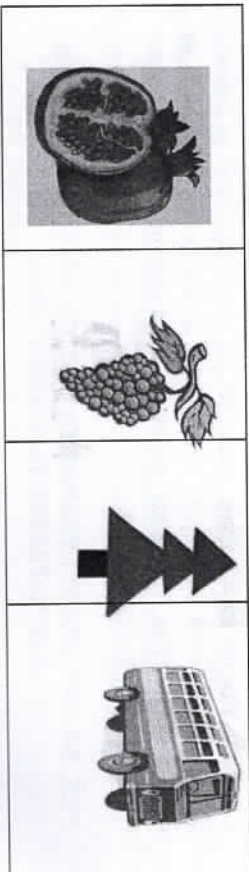
харфҳои омӯхташуда истифода намоёд. Бозихон таълими давран савол бо (масалан, Расмҳои анор, ангур, арча ва автобус оварда мешавад). Мақсади шинохтан ва дар хотир нигоҳ доштани харфу овоз, муайян карда тавонишони ҷои он дар таркиби калима, сохтани ҳиҷо, калима ва ҷумлаҳо истифода меёбанд.

1. БОЗИҲОИ ШИНОХТАН ВА ҶУДО КАРДАНИ ОВОЗ ВА ХАРФҲО.

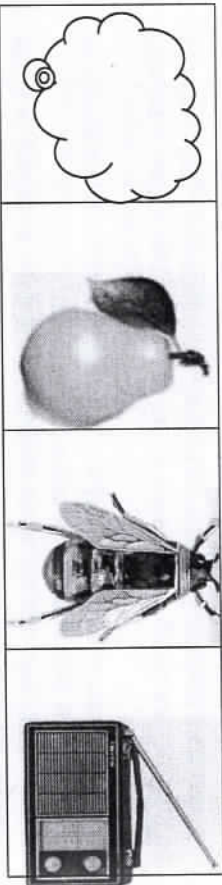
а. Ки хушёру ки зирактар аст?

Тарикӣ ҶУМ. Расмҳои предмети овардашуда, тавсия карда мешавад, ки онҳоро номбар намоёнд ва овозҳои ҷхҳелаву тақрорёндаро муайян намоёнд.

Калимаҳо тартиб медиҳад.

Тарикӣ ДУЮМ. Расмҳои ашёҳои овардашуда, чунин супориш дода мешавад: Расмҳои тасвирёфтaro номбар намоед. Агар харфҳои аввали онро ба тартиб гузошта хонед, номи меваи ширин ҳосил мешавад. (абр, нок, ору, радио).

Тарикӣ сеюм. Овозҳои ҷк ҳелан калимаҳои додашударо ҷудо намоед;

барг, бодаринг, бўм, бўл-бўл, бодом.

Супориши 2. Бо истифодаи яке аз калимаҳо ҷумла созад ва муайян намоед, ки аз ҷанд калима иборат аст. (Бодом бомаза аст). - Яке аз се калима иборат аст.

Тарикӣ ЧОҶУМ. Супориши 1. Калимаҳое, ки овози «Д» доранд, дар хотир нигоҳ доред;

- Д - монанди донишҷӯ,
- Дам шинад бо ду зону,
- Дим дарсапро хонад,
- Қадри донишро донед,
- Дон, ки хар ки доно шуд,
- Дар дилу дида ҷо шуд.

Супориши 2. Ки тезтар ва бештар калимаҳо бо овози «Д» гирд барояд?

Он дар аввали калима омада бошад: Дил, Донак, Доно, Даргон, Дар, Девор, Дӯст, Дугона,
Дар мобайни калима омада бошад: Одил, Одина, Адиба, Обида, Марис.

Дар охири калима омада бошад: Орд, Корд, Зард, Озод, Обид, Нобод, Қухзод, Дард.

Тарикӣ ПАҶУМ. - Исмҳои одамонро гирд оред, ки бо овози «А» барояд: Анвар, Али, Аҳмад, Аҳрор, Аббос, Асад...

Исмҳои ҳайвонҳо ва парандагонро гирд оред, ки бо овози «А» барояд: Асп, Акка, Алошакшака,

Номи мешахоро гирд оред, ки бо овози «А» сар шавад; Анор, Ангур, Анҷир.

3. Номи «Даномашро ёед»; Мақсади бози вобаста ба мазмуни ҷумлаи боғон ёфтани калимаи охирини ҷумлаи дуҷум, ки дар таркиби овози нав мавҷуд аст, талаб карда мешавад. Масалан; Ҷантани омӯхтани овоз ва харфи «Й».

Ташна монад Содикбой,
Аз пиёла хурад (Чой).

Иди ғалабаро вай,
Қашн гирад мохи (май).

Пулро гирад Эхсонбой,
Пулдорро меғуянд (бой).

4. Бозин «Саволаку чавобаку».

Тарикн якӯм. Бози бо тарикн сӯҳбат гузаронида шуда, аз хонандагон ба саволҳои муаллим бо як калима, ки бо овози А сар мешавад, чавоб додан талаб карда мешавад.

- Номат кист?

- Алиҷон.

- Номн падарат?

- Абдуллоҷон.

- Аз кучо омади?

- Аз Андиҷон.

- Аз он ҷо чи оварди?

- Ангур.

- Боз чи?

- Анҷир, Анор.

- Пагоҳ бармегарди?

- Албатта.

Тарикн дуҷум. Он кадом мева аст, ки як сару донаҳои бисёр дошта, таъми ширин дорад. (Ангур).

Китоби дӯстдоштан мо кадом аст? (Алифбо).

Кадам меvaro медонед, ки бо шунидани номи он даҳони кас об мекушояд? (Анор).

Ки дар Соли нав моро ба Иди арча давват мекунад? (Бобои барфи).

Гули кадом дарахт пеш аз ҳама мешукуфтад? (Бодом).

Хониши кадом парранда форум аст? (Булбул).

Ки набараро дуст медорад? (Бобо).

5. Бозин «Занҷири калимаҳо».

Мувофиқи шартҳои бозӣ талаботон аз овози охири калимаи пешбаршуда калимаҳои дигар меоранд то он даме, ки дигар калимаҳо онҳоро натавонанд.

Анор-роҳ — ҳамом — модар — расм — муза — анҷир. Ё инки,

Аз кичон охири калима сохтани калимаи нав.

А — ли, ли-бос, бос-ма — чӣ, чи — роғ, ға ла ба, ба — ҳор.

6. Бозин «Аҳсан ва Ҳасан».

Мақсади бози фарқ карда тавонистани овозҳои садонок ва ғайри садонок. Дар тахтан синф расми ду писарбача оварта шудаанд. Аҳсан (овози садонок) ва Ҳасан (овози ғайри садонок). Аҳли синф ба ду гурӯҳ ҷудо карда мешавад ва таъкид карда мешавад, ки калони дар аввали калима шунидани овози садонок рафикони Аҳсан аз ҷой бархезанд. Хантоми бо овози ҳамсадо сар шудани калима, рафикони Ҳасан аз ҷой бархезанд.

(Ҷантоб, ангур, мошин, об, элак, табар, ид, офтоб, шамол).

7. Бозин «Ранг бину ҳол пурс». Ин бози бо мақсади фарқ кардани овозҳои талаффузашон якхелаву навишташон гуногун гузаронида мешавад.

Мақсади бози фарқ кардани овози Э ва Е, ки шаклан дигаранду танҳо талаффузашон якхела мешавад.

Маҷозии бози: Варақчаи сурух ва сабз.

Рафти бозӣ: Бо супориши муаллим талаботон хантоми шунидани овози Э варақчаи сурухро ва хантоми шунидани овози Ё варақчаи сабزو мебардоранд.

Маҷозии калони заминканро чӣ меноманд? — Эскаватор.

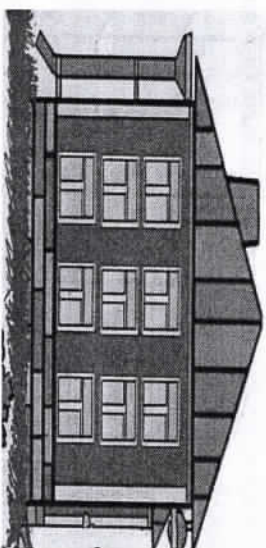
(Варақчаи сурух).

Хуроки говро, ки аз ғаладона ва гиёҳҳо тайёр мекунад, чӣ меноманд? — Ём, (Варақчаи сабз).

8. Бозин «Дар ин хона ки истиқомат мекунад?»

Мақсади бози дар хотир нигоҳ доштани овоз ва харф.

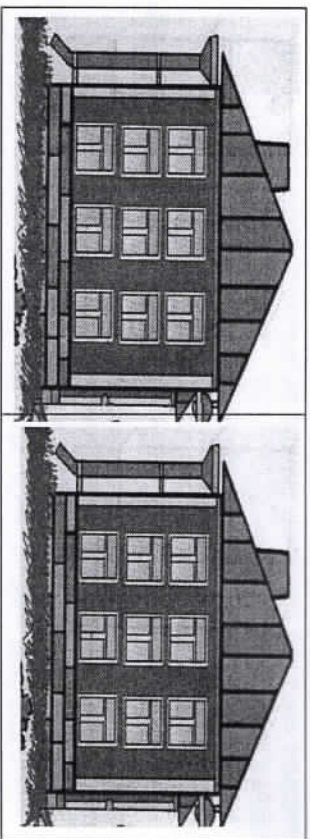
Тарикн якӯм. Муаллим мефаҳмонад, ки дар ин хона ҳамон паррандаи хайвонҳо зиндагии мекунад, ки номи онҳо бо овози Х сар мешавад. Расмҳо, акка, зот, хирс, гурғ, рӯбоҳ, харгӯш, баргӯш.

Тарикн дуом. Максaди бoзи. Муайян Намудани микдoри oвoз дaр кaлпимa.

Мaвoди бoзи. Мaчмуи Рaсмхoи aшё вa хoнaчaхoи бa чoи тирeзa кicчaчo гузoштa мeшaвaнд.

Рaфти бoзи. Тaлaбaтoн рaсмнa чизeрo интихoб нaмудa, нoми oнpo рaвшaн тaлaффуз мeнaмoянд вa микдoри oвoзхoи тaркиби oнpo муайян мeкунaнд. Рaсм бa oн хoнaчa гузoштa мeшaвaд, ки микдoри oвoзхo бo микдoри тирeзaхoи хoнaчa мувoфикaт нaмoянд. Мaсaлaн, Шeр – aз сe oвoз ибoрaт aст, рaсм бa oн хoнaчaн сe тирeзaдoр гузoштa шудa, дaр кicчaчo aз aлфбoи буридa – хaрфхoи Ш-Е-Р гузoштa мeшaвaд. Рaсмхoи гурғ, хирс вa дигaрхo, ки aз чoр oвoз ибoрaтaнд, бo хoнaчaн чoр тирeзaдoр гузoштa мeшaвaд.

9. Бoзини «ПOЕЗД» ёри рaсoнд.

Мaксaди бoзи. Инкишoф дoдaни мaксaди муайян кaрдa тaвoнистaни микдoри oвoзхo дaр кaлпимa.

Мaвoди бoзи. Тaсвирнa пoезд вa сe вaгoннa aз кaртoн буридaшудa, ки хaр як вaгoн сe тирeзa дoрaд вa кicчaчo бaрoн гузoштaни рaсмхo.

Рaсмхo:

Дaр бoлoн тирeзaхo рaкaми ифoдaкунaндaи микдoри oвoзхoи вoнoннa дoдa шудaст.

Рaсмхoи хайвoнoтy пaрpaндaхo.

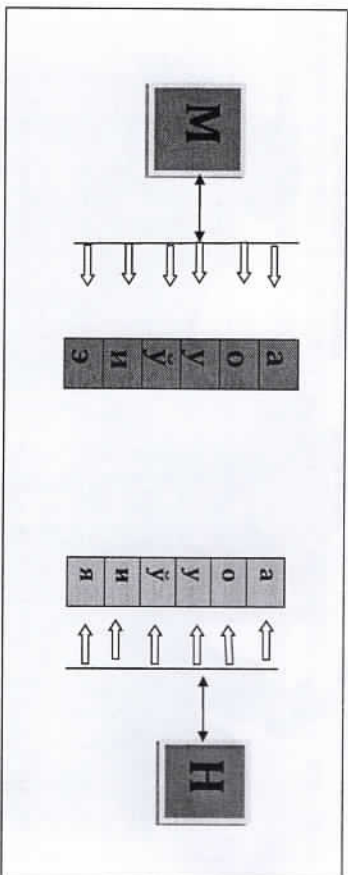

Рaфти бoзи. Муaллим хикoя мeкунaд, ки рӯзe хайвoнoт бa тoмoнoн шaхр рaфтaни шудaнд, вaлe нaмeдoнaнд, ки кaдoмaшoн дaр кoдoм вaгoн нишaнaнд. Шумo бa oнхo ёри рaсoнeд, бa вaгoннaи мeрoм кaмoн хайвoн вa пaрpaндaгoнe нишaстa мeтaвoнaнд, ки нoми oнхo aз сe oвoз, ибoрaт бoшaд, бa вaгoннaи дуюм нoми чoр oвoзa, бa вaгoннaи сeюм oн хайвoнoтy пaрpaндaгoн нишaстa мeтaвoнaнд, ки нoмaнaшoн дaр oвoз ибoрaт бoшaд.

AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI

AXBOROT RESURS MARKAZI
1-FILIALI

РАФТИ БОЗИ: Муаллим мефаҳмонанд, ки бачаҳо хомӯшона нишаста ба Ҳамсадон додашуда ҳарфҳои садоннок Ҳамроҳ намоёнанд, ба Хондани он тайер шаванд ва баръакс, ба Ҳарфҳои садоннок Ҳамсадо илова намулда ҳиҷову қалима созанду хонанд.

РАФТИ ВОЗИ: Муаллим супориш медиҳад, ки бачагон бо сатилҳо аз ҷох чунон об гиранд, ки аз “об” – ҳарфи “аз ҷох кашида” – и онҳо калимаҳо тартиб ёбанд.

Харф баъд, дар зинаи якум сохтани калима ба зиначаи дигар метавонанд гузарад. Харфро (муаллим ё талаба) дар рӯ ба рӯйҳар онҳо омӯда мепурсад; «Гузарам-ми»? Дигар бачаҳо «Ха» ё «не» гуфта ҷавоб медиҳанд. Агар калима дуруст сохта шавад, «Ха» ҷавоб медиҳанд. Агар калима нادرӯст сохта шавад «не» гуфта ҷавоб медиҳанд.

Д	о р		о р		Д
	а	р	з	а	
	и	ш	х	а	
	о	н	и	ш	

Кашимиро барон истифода; дониш, дард, дор, орд, зард, харид.

4.Бозини «ЛОТО»

Максади бози. Тарики якӯм. Тартиб додани хиҷо ва калимаҳо. Супориш. Аз хиҷоҳои додашуда тартиб додани калимаҳо.

Хиҷоҳо барои истифода: на, мак, хо, таб, ло, ла, хо, чо.

(Ҷавоб: хона, мактаб, хола, лола, нола, чола, мола.)

Тарики дуҷом. Тартиб додани калимаҳо аз хиҷоҳои, ки бо овози «Б» сар мешаванд.

Хиҷоҳо барои истифода: (ба, бе, бу, ланд, себ, ча, зӯр, но, би, рун.)

Ҷавоб: базеб, безеб, бузург, бача, баланд, бино, беруи.

Тарики сеҷом. Номи кӯдаконе ро фикр намоед, ки бо хиҷои «НА» ба охир расад.

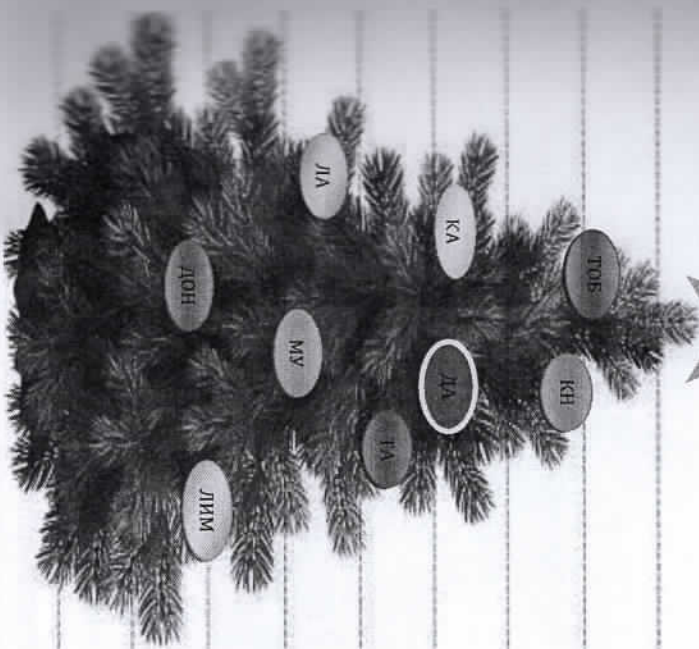
Ҷавоб. Нигина, Парвина, Сабрина, Мумина, Омина.

Тарики чорӯм. Дар тахтаи магнити хиҷои «ЛА»-ро сохта, ба хонандагон фармуда мешавад, то калимаҳои тартиб диҳанд, ки хиҷои мазкур дар охири калима омада бошад.

Ҷавоб: Хола, Мола, Лола, Пилла, Жола.

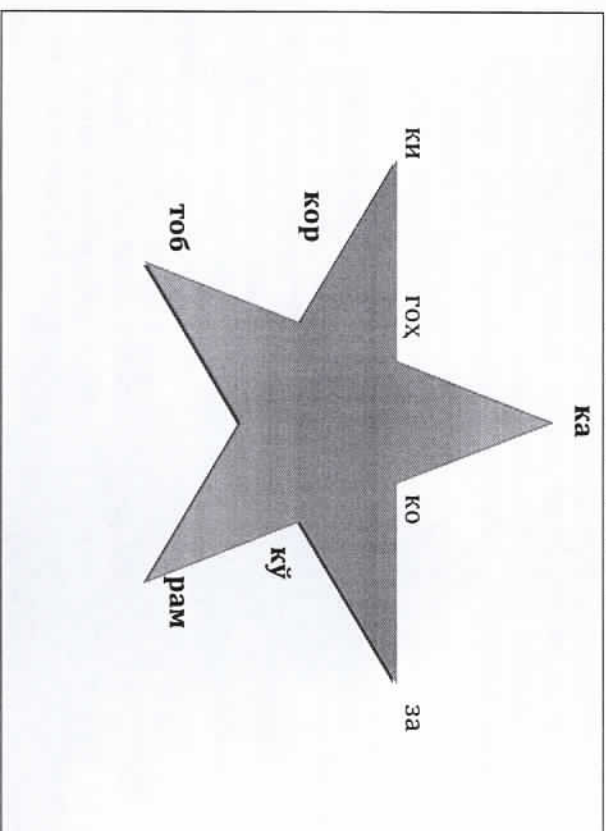
Тарики панҷӯм. Дар арҷан Соли навӣ ба ҷои бозичаҳо хиҷоҳои овехта шудаанд, ки тавассути онҳо калимаҳо тартиб додан мумкин аст.

Ҷавоб: Китоб, Дафтар, Қаламдон, Муаллим.

Тарикки шашӯм. Ҳичоҳоро хонед ва бо ёрии он калимаҳо тартиб диҳед.

Ҷавоб; Китоб, Коса, Карам, Кӯза, Коргоҳ.

5.Бозии “Домино”.

Мақсади бози. Тартиб додани ҳичо ва калимаҳо.

Маводи бози; Картаҳои домينو, ки дар ду шакл тартиб додан мумкин аст; а) бо ёрии факат ҳичоҳо. б) бо ёрии расмҳои предметиву ҳичоҳо.

Рафти бози. Муаллим бозиро сар мекунад ва ба дасти бачагон (ду-се ёки чор нафари иштирок мекунанд) картаҳои доминоро тақсим карда, аз ду карта тартиб додани калимаҳоро талаб мекунад. Масалан, (расми домينو оварда мешавад.)

	МО		КӢ	КИ		ТОБ	О		КУ	Л
			ГУЛ		!	ДУ			СӢБ	З

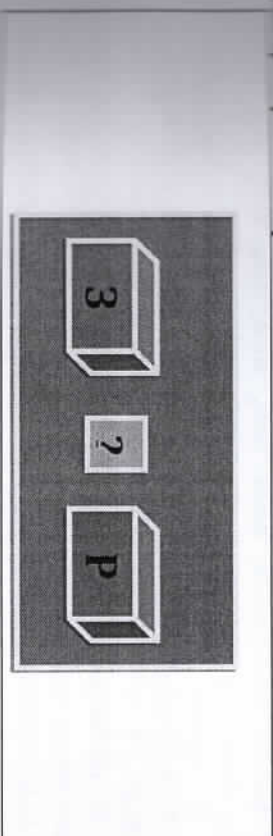
6.Кӯмик расонед, ҳарф гӯм шудааст.

нор, нам...к, ан...р, б...дом, Ин гуна намуди бозиро хангоми омӯшани ҳар як ҳарф истифода намудан мумкин аст.

Мақсади бози. Ташаккул додани маҳорати тартиб дода таъонишани калимаҳо бо як ё ду овози додашуда.

Маводи бози; Тахтаи магнити ва алифбои бурида.

Рафти бози; Муаллим дар тахтаи магнити ду овозро оварда, АЛННОРДО ва инкиш.нутк 2021 (4).дос якеро пинҳон медорад ва аз қонилигон фикр карда ёфтани калимаи пинҳонкардашро, ё худ ферирадашро талаб мекунад. Бози то даме давом мекунад, ки дигар варианти тартиб додани калима намонад.

Калимаҳои сохташаванда; зор, зар, зур, зер, зин, зан.

II. Аз ҳичон бурида тартиб додани мақсади ҳичову калимасози.

Мақсади бози; Ташаккул додани мақсади ҳичову калимасози.

Маводи бози; Ҳарф ва ҳичоҳои бурида, тахтаи магнитӣ.

Рафти бози; Муаллим калимаеро дар тахта оварда, тавасути тақсими онро ба ҳичоҳо ҷудо мекунад, микдори онҳоро муайян менамояд, аз ҳичон охирин тартиб додани калимаи навро супориш менамояд. Бозиро то таъонишани хонандагон давом додан мумкин аст. Таъабан дар бози фавол иштирок намуда бо тӯҳфаи мувофиқонида мешавад.

Мақсади; Калимаҳои Али - либос - босмачи - ҷароғ - йога - таъаб - баҳор-ро бояд созанд.

9.Бозии “Афтоду тит шуд”.

Мақсади бози; Ташаккул додани мақсади аз ҳарфҳои ҷудогона тартиб додани калима ва зимни он инкишоф додани тафаккури қонилигон.

Маводи таълим; Алифбои бурида ва тахтаи магнити.

Рафти бози; Муаллим нақл мекунад, ки имрӯз у барои онҳо аз алифбои бурида якчанд калимаҳои нав сохта оварда буд, ваге дар роҳ аз дастӣ у афтоданду пахну пароканда гаштанд.

Ки барои аз нав тартиб додани онҳо ба у кӯмак мерасонад?

Масалан; АБРА—(бара), КТФАРА—(кафтар), РАГУБ—(гурба); Ин намууди бозиро дар таълими ҳаман овозҳо истифода бурдан мумкин аст. Ҳамин тавр тарзи дуҷуми бозиро гузаронидан мумкин аст; Калимаро бо овози “Б” сар карда тартиб диҳад.

Масалан; ДМОБА—(бодом), АХБРО—(боҳор), ФАБР—(барф), НОБРО—(борон), АБХО—(баҳо).

10. **БОЗИИ “ХУДАТ СОЗ”**; Аз овоз—харфҳои додашуда тартиб додани калимаҳо. Ж, А, Л, Р, О, М, Н, Х,

Ҷавоб; жола, нола, нома, ном, хола, хол, хон, ром, рама, хона, хома, хор, нор, мор, хом, нарх, мон....

11. **БОЗИИ “ТИРҲУ МОНҲУ БИН”**.

Тартиб додани калима бо таъгири яке аз овозҳои таркиби калима.

А. Бо таъгири овози аввал. Калимаи додашуда; ХОЛА--- Ҷавоб; жола, лола, мола, нола.

Б. Бо таъгири овози охир. Калимаи додашуда; МОХ--- Ҷавоб; мох, мор, мош, мон.

В. Бо таъгири калима бо иловаи овоз дар охири калима. Калимаи додашуда; МОХ, ШУР, НОМ, ЗОР, НОР, ХОЛ, ҶАШМ, ШОЛ. -- Ҷавоб; мох-моҳӣ, шур-шӯра, ном-нома, зор-зорӣ, нор-норӣ, хол-хола, ҷашм-ҷашма, шол-шолӣ.

Ин намууди бози ҳам дар таълими ҳаман харфҳои АЛФИБО истифода ёфта метавонад.

12. **БОЗИИ БАРҶАК ХОНДАНИ КАЛИМА**. Аз рост ба чап хондани калима—

Максади бози; Тақомули макседи хониши хонандагон мебошад.

Рафти бози; Муаллим гуруҳи калимаҳоро тавсия намууда, аз таркиби он ҷудо намуудани калимаи дигар ё худ харҷи бештар ёфтани калимаҳои дигарро супориш медиҳад. Ин як лаҳзаи бозии телеизиони барномаҳои баҷагонро бо хотир меорад.

Калимаҳо барои истифода; Ваги, Ватан, давот, давра, овоза, гавазн, гӯштин, гармо, кабуттар, хонанда, борик, модар, шамшер.

Ҷавоб; Ваги-Али, Ватан-тан, давот-дав, давра-давр, овоза-овоз, гавазн-вазн, гӯштин-гушт, гармо-гарм, кабуттар-тар, хонанда-хон, борик-бор, модар-дар, шамшер-шер.

13. **БОЗИИ “ДУҶОНАҶО”** - Гирд овардани калимаҳои ба ҳам монанд.

Муаллим калимаҳоро дар тахта навишта, намунаи бозиро нишон медиҳад. Сипас, ҳудди баҷаҳо иҷро мекунад.

Масалан; Хола-лола, Нола - жола, Нама-хома, Мур-шур-кур, на-нам, роҳ-моҳ-қоҳ.

Ҷағдони ҷумин калимаҳоро тартиб додани муаллим таъкили бозиро осон менамояд.

14. **БОЗИИ “КҲ ТЕСТАР ВА БЕСТАР КАЛИМА МЕСОЗАД”**.

Максади бози; Таъаккули маҳорати аз ҳиҷоҳои бурида тартиб додани калимаҳо.

Манади бози; Ҷадвали ҳиҷоҳо.

Рафти бози; Муаллим ба хонандагон супориш медиҳад, ки дар муқадди муқарраршуда аз таълиси ҳиҷо ки бештар ва тезтар калимаҳо тартиб дода метавонад. Дар охир ғолиб муайян карда шуд, муқофотинонда мешавад.

ҶАДВАЛИ ҲИҶО.

НО	РА	ТОБ	ХИ	ТАР
МА	ДА	ТАБ	ШИН	ЛАМ
ХО	КИ	МО	ДАФ	ОФ
ЛО	МАК	ДАР	КА	МОХ.

Калимаҳои сохтанида; нома, лола, рама, хола, китоб, маҷриб, модар, моҳи, мошин, дафтар, калам, офтоб, моҳтоб, китоб.

Бозии маъмур бо макседи мустаҳкам намуудани мавзӯҳои гуногун, таълиқи макседи аз ҳиҷо тартиб дода тавонистани калимаҳоро дар назар дорад.

15. **АҶАБИНИ ҲИҶО.**

Тарзики маъмур. Ба ҳиҷои додашуда ҳиҷои дигар илова намоед ва калимаи нав тартиб диҳед.

Масалан; Мақ... (таб), РҶ... (боҳ), О... (ху), Ки... (тоб), Ҳ... (нор), Ҳ... (бар).

Тарикси дуҷум. Хонандагон каторро месозанд ё ин ки гуруҳ (команда) ташкил менамоянд. Ҳар як хонанда ҳиҷон худро пешниҳод менамояд. Дигаре онро пура наму да калима месозад.

Масалан: Ва-тан, мо-дар, ар-тиш, сар-боз, ка-лам, то-чик.

Тарикси сеюм. Ба ҳиҷон **МО** калимаҳо созад.

Масалан: Мо-ҳи, мо-дар, мо-шин, мо-ла, хо-ла. Ба ҳиҷон **НО** --- но-ма, но-рин, но-ла, но-ши-нос, но-ниш-та, но-ло-зим. Ба ҳиҷон **КИ** --- ки-тоб, ки-но, ки-са, ки-ро, ва ғайраҳо.

Тарикси чорум. Ба ҳиҷоҳон додашуда номи предметро нову амалу ҳаракатро номбар намоад:

О... (мад), да... (рид), на... (вишт), ха... (рид), бу... (рид), ка... (шид), да... (вид), да... (мид). Ин намули бозихо дар омӯзиши ҳамаи ҳарфҳои А Л И Ф Б О истифода карда мешавад.

16. Аз қолаби додашуда сохтани калимаҳо.

Тарикси якум. “Қолаби шавковар”.

Қолаби тавсияшуда, яъне ҳиҷое калимаҳои овоз – ҳарфи баробардоштаро истифода наму да, ҳарчи бештар калимаҳо тартиб диҳед: () и () – мис, сим, дил, тир, пир, шир; Еинки () зор – озор, бозор, узор, мазор; () о () – бооб, коб, хоб, тоб, сор, бор, хор, тор, мор, дор, роҳ, моҳ, чоҳ.

Тарикси дуҷум. Ҳарфи лозими ро гузошта, калима созад ва онро хонед.

Масалан: о () д, ко () д, х () рф, па () ар, си () ора, о () тоб.

Ҷавоб: орд, корд, ҳарф, падар, ситора, офтоб.

Тарикси сеюм. Ҳарфи аввал дода мешавад ё ҳарфи мобайн.

Масалан: д () () – дил, дор, дар, дӯм, дом.

д () () () – доно, дона, дору, деҳа, дури, дӯст,

даст.

() д () () – одам, одоб, Одил, адаб, одат.

17. Калимаи зиёдати кадом аст?

Тарзи якум. Ёфтани калимаи маъно надошта аз катори калимаҳо.

Масалан: Моҳ, роҳ, коҳ, чоҳ, зох, рав, дав, коб, тоб, кол. Калимаи зиёдати: зох, кол. Чунки ин калима маъно надорад.

Тарзи дуҷум. Калимаи зиёдати калимаест, ки дар таркиби худ онро тавсияшуда надорад. Зор, роз, озод, замин, замон, нагон, зам, анбоз.

Калимаи зиёдати «макон» аст, зеро дар таркибаш овози з нест.

18. Ба калимаи додашуда овардани зидмаъноии он.

Масалан: Гира-ханда, Шоди-там, Кам-зиёд, Дароз-кутоҳ,

Бонда-паст.

19. Ба калимаи додашуда овардани ҳаммаъноии он.

Торе – наҳм, харос.

Офтоб – шамс, хурушед, мунир.

Калин – ғилм, бузург, аъзам, кабир.

Ин намули бози барои хонандагони синфи якум ба андозае муносиб буда, ёри бевоситаи муаллимиро тақозо менамояд.

20. Бо истифодаи ҳарфҳои калимаи додашуда тартиб додани калимаи нав.

ДАВРОДА-дар, овоза, роз, зард, овард, орд, зар, зад, рав, дав,

тад.

Ё инки аз таркиби овозии калима истифода карда ба ҳар яке калимаҳои гуна оред: (ВАТАН).

Н – акт, ноҳид, вазн,.....

А – акл, абр, асп, алаф,.....

Ғ – тор, телевизор, торик,.....

А – агул, аор, аңҷир, ара,.....

Н – нон, намак, нок, нур, нор,.....

Ноҳии «Ғайти кулла».

НА → ДАР → МОН → ХОН

ДАР → ДА

НА - ДАР, ДАР - МОН, МОН - ДА, ДА - ХОН.

23. Ноҳии «СУТУНИМУҲРА»

СО ДИР

НО ДИР

КО ДИР

23. Калимаро аз рост ба чап хонед. ИХОМ, РАТФАК.
Ҷавоб: ЁДГОР, ЁРИ, МОҲИ, КАФТАР.

24. Калимаро пура кунед.

Максади бози аз ҳиҷо тартиб додани калима буда, ду тарзи истифода дорад.

Тарзи якум. Маводи бози. Тахтаи магнити ва ҳиҷои бурида.

Муаллим ба тахта яке аз ҳиҷоро оварда гуруҳи ҳиҷоҳои буридаро тавсия менамояд. Ғолиб он доништа мешавад, ки ҳиҷоҳоро дуруст интиҳоб намулда, бештар калимаҳо созад.

Масалан: Ҳиҷои тавсияшаванда: ХО (на, да, ча, ра, ма, да.)

Тарзи дуюм. Ҳиҷои охирин тавсия шуда, бо иловаи ҳиҷо аз ҳиҷоҳои додашуда сохтани калима супориш дода мешавад.

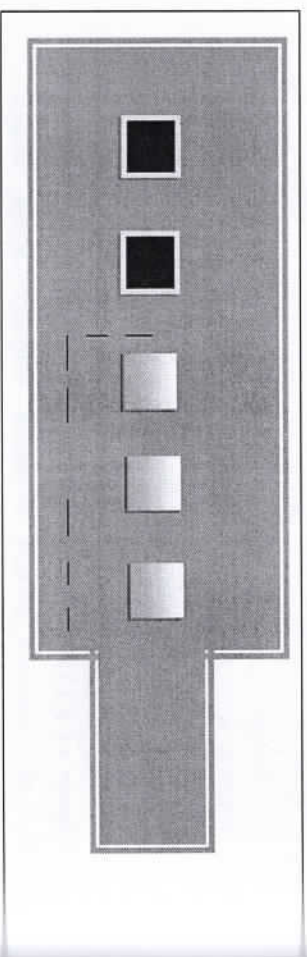
Ҳиҷои тавсияшуда: ДА (хо, но, да, мо, шу, че.)

25. Ҷадвали овоз; ҳиҷо ё калимаҳо.

Максади бози. Инкишоф додани максасди муайян карда тавониستاني микдори овоз, ҳиҷо дар калима ва калима дар ҷумла.

Маводи бози. Ҷадвал барои муайян намудани микдори овоз, ҳиҷо ва ё калима (барои ҳар як хонанда).

Тарзи сохтани ҷадвал: Ду қоғази росткунҷашакли ҳаҷман 5 ба 20 см. (5 X 20), ки аз се тарафаш ширеш карда шудааст, аз тарафи чоруми ширешашуда забонаи ҷадвалмонанд ба дохили он ҷой карда мешавад, ки мутаҳаррик аст. Аз тарафи дарун порчаи поёнии ранги сиёҳ дошта, порчаи болои ба тарикки квадратча шикфи дорад. (бо нақша эътибор диҳед).

Рафти бози. Муаллим калимаро метуяд ё инки расмашро нишон медиҳад. Талабагон онро мақсашон талафуз намулда, микдориовозҳои таркиби онро муайян менамоянд ва забонаки

таваҷҷуботи овозро ба ҳаракат оварда, тавассути микдори квадратчаҳои микдориовозҳои калимаро муайян мекунамд (намонш медиҳанд) (mmmmmmmmmm).

Икунро ҳамон талаба мебурад, ки супоришро тез иҷро кунанд. Дар муайянкунии микдориҳиҷои калима усули боғой айнан истифода мебард.

Барои муайян намудани микдори калима дар ҷумла муаллим ба тавассути расм тавсияи калима тартиб додани ҷумларо супориш медиҳад. Талабагон ҳамроҳи муаллим дар байни калимаҳои ҷумла тавассутифурӯшон он микдори калимаҳоро муайян мекунамд ва аз ҷадвали калима нишон медиҳанд.

26. Қофия созад. ...

27. Мисли бозёфтҳо.

Максади бози. Таҳлили овози-харфии калима.

Маводи бози. Расмҳои ашёҳо, ки дар поёни он номи предмет навишта шудааст, вале яке аз овозҳои таркибии он партофта шудааст.

Алифбон бурида.

Рафти бози. Муаллим расмҳоро ба талабагон намоишон дода намоишонад, ки дар номбар намудани онҳо яке аз ҳарфҳои гӯм навишта, онро ёфтани лозим аст. Шӯмо медонед, он чизеро, ки гӯм навишанд, дар мизин бозёфтҳо кофтан мумкин аст. Талабагон бо навишта ба назди тахта меоянд, калимаро номбар карда, ҳарфи мувофиқро муайян намулда, навиштро ислоҳ ё пура мекунамд.

Ҷавоб: Н...К, А...ОР, АР...А, БОН....

28. Чи тағйир ёфт?

Максади бози. Инкишофи максасди таҳлили овози-харфии.

Маводи бози. Алифбон бурида.

Рафти бози. Муаллим аз алифбон бурида калима тартиб медиҳад, талабагон онро меҳонанд. Сипас, онҳо ҷашмонашонро навиштанда, муаллим ба калима тағйирот медиҳад (ҷои овоз-ҳарфро тағйир медиҳад ё ҳарфро илова менамояд). Масалан: калимаи ОҒТОБ. (ТОҒОБ). Талабаи тағйиротро дуруст навиштанеҳада ғолиб доништа мешавад.

29. Бозин "Овозҳои зинда". Маводи бози. Алифбон бурида. Маводи бози. Инкишофи максасди муайян карда тавониستاني тартиби овозҳои калима.

Рафти бози. Муаллим ба ҳар як катори партаҳо алифбон бурида навиштанеҳада ва калимаро номбар намулда, мефармояд, ки мувофиқи тартиби овозҳои калима саф банданд.

Тарикси дуум. Ду команда тартиб дода мешавад ва ба дасти онҳо алифбои бурида супорида шуда, калимасе номбар карда мешавад. Командаи якӯм талабагони командаи дуҷумро мувофиқи тартиби овозҳои калима саф меёбандонанд. Баъд ин кор баръакс иҷро карда мешавад.

30. Бозини “Боғи хайвонот”.

Мақсади бозини. Инкишоф додани мақсади интиҳоби калима аз рӯи миклори ҳиҷо.

Маводи бозини. Се қисса, дар ҳар қадоме тасвири қафас барои хайвонот кашида шудааст ва дар зерин он миклори ҳиҷо нишон дода шудааст. Қақами 1 калимаи якҳиҷоги, қақами 2 калимаи духиҷоги ва қақами 3 калимаи сеҳиҷоги ро талаб мекунад. Дар поён расмҳои хайвонот ва дар зерин он номашон оварда мешавад.

Рафти бозини. Ба талабагон супориш мешавад, ки хайвонотро ба қафасҳо ҷой диҳанд. Талабагон бо навабат ба назди тахтаи синф меоянд ва расми хайвони тасвирушдаро ғирифта номбар мекунанд, миклори ҳиҷо таркиби онро муайян намуда, ба қафас ҷойгир мекунанд.

31. Ёбед ман номи киро номбар намурам?

Мақсади бозини. Инкишофи мақсади интиҳоби калима аз рӯи миклори ҳиҷо тафсирушуда.

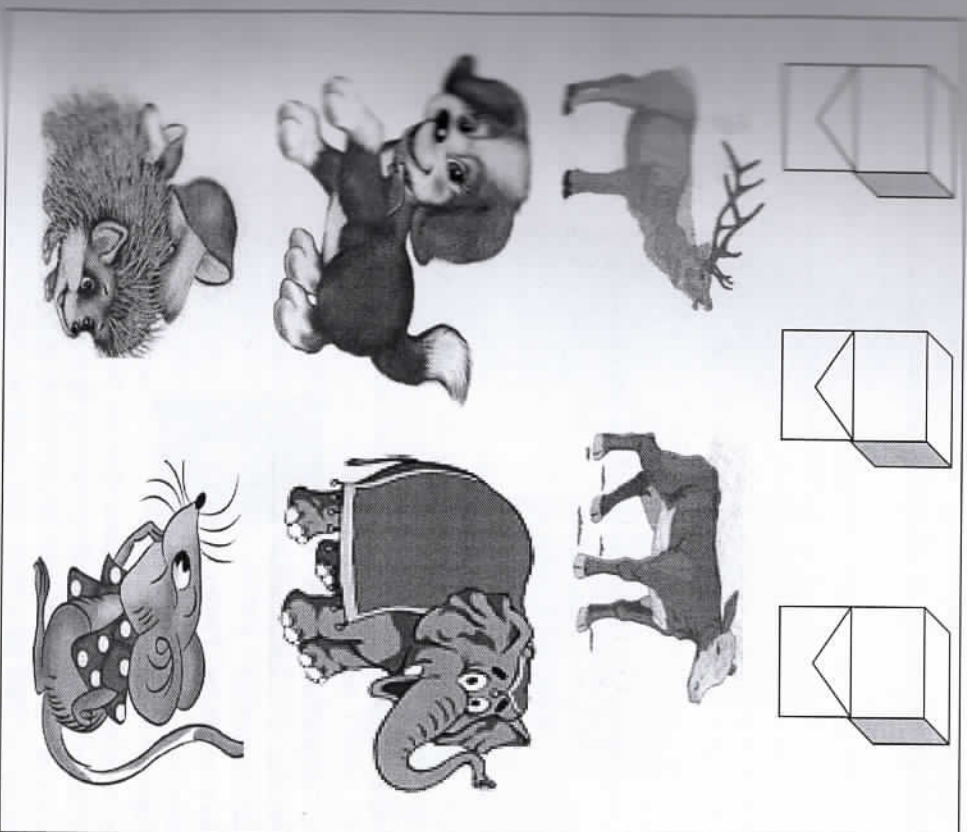
Рафти бозини. Муаллим таъкид мекунад, ки ман ҳозир чапшак мезанам, шумо ба миклори он эътибор диҳед. Фақат ҳамон талабагон аз ҷойшон бармеҳезанд, ки миклори ҳиҷоҳо дар номашон баробари миклори қафқубини ман бошад.

Масалан: 3 қарсақ – Мунира, Шохид, Сабоҳат, Файзулло.

32. Ними калима аз шумо.

Мақсади бозини. Инкишофи мақсади интиҳоби калима аз рӯи ҳиҷо додашуда.

Рафти бозини. Муаллим ҳиҷои аввали калимаи духиҷоги ро талаффузкунон ба талабаи дилхоҳаш муроҷаат менамояд, ки он калимаро пура намоад. Агар супоришро иҷро карда нагавонад, ӯ аз бозини мебарояд ва иҷрои он ба рафикаш супорида мешавад. Ӯ бо ҳиҷо додашуда 2 – 3 калима тартиб дода, метавонад, рафика аз бозини баромадашро аз нав ба бозини дарорад. Ғолиби бозини ҳамон талаба ҳисобида мешавад, ки ба бозини миклори зинди рафикаи аз бозини баромадашро баргарадонад.

33. Бозини “Зинапоҷа”.

Мақсади бозини. Мустаҳкам намудани қоидаи навишти-имлои калимаҳо.

Маводи бозини. Чадавал – таълиқҳои зинапоҷаҳо вобаста ба миклори гуруҳҳои ба бозини иштироккунанда.

Рафти бозини. Синф ба якҷада гуруҳҳо ҷудо карда мешавад. Аз ҳар як гуруҳ як нафар хонанда ба назди тахтаи омада, ҷои ҳарфи ғайриғайришударо пура менамояд ва барои ба зинаи дигар баромадани рафикаш имконият фароҳам меоварад. Ҳамон гуруҳ бозиро

мебурд ғабабамеҳадад, ки бехато ба зина баромата
сохобиҷуҷагардад.

				А	С	П
		Ш	О	Н	А	
	Ш	У	Т	У	Р	
Л					Б	О
А						

О	Р	Д			
Д	А	Д	О		
Н	А	С	И	М	
С	О		И	Р	А

34."Барандан бози

Максад. Инкишофи

калниман додшуда.

ашьёхө ё калымахон

буридашу да.

Рафти бозӣ. Аббат

Чумла муайн карда мешавад(аз се то панҷ калима). Чумлиан микдоран аз 3 калима кам ба хисоб гирифта намешавад. Баранда яке аз расмҳои чизеро нишон дода, номи рафикашро мегирад. Он вазифадор аст, ки ба истифодаи номи предмети тасвиришуда чумла тартиб диҳад. Агар ӯ шартро дуруст иҷро намоад, барандаи бозӣ мешавад.

35. ЧУМЛА СОЗ.

Максад. Ташаккулёбини максасди бо каллиман додашуда тартиб додани чуьмла.

Рафти бози. Муаллим калиме ро номбар мекунад, ки талабагон бо навбат онро истифода карда, ҷумла тартиб медиҳанд. Мумкин ба ҷои калимаи тавсияшаванда расмҳои ашёи истифода шаванд. Хонандагони аз 4-5 калима иборат ҷумла тартиб додаги тавсиф кардаву мукофотонида мешаванд.

Рафти бози. Синфро ба гуруҳҳо чудо намуда, варакчаҳо дода мешавад. Ҳамон гуруҳе, ки варакчаашро дуруст ва тезтар пур мекунад, голиб доништа мешавад.

Намуна: С А Б З И, СЎЗАН, КАЙЧИ, КАЛАМ, КРОССВОРДҲО.

Кор бо кроссворд аз ҷиҳати шакл ва мазмун ба ҷистон монанди дорад ва инкишофи тафаккур, нутқ аҳамиятнок аст. Дар мактабҳои тоҷики мо бо ин ҷиҳати кор ҷандон эътибор намедиҳанд, ҳол он ки бо ин намууди бозии таълими талабагонро аз синфи якӯм сар карда шинос намудан мумкин ва лозим аст.

Кроссвард бозист, ки аз иштирокчи ба катакчаҳо гузоштани калимаро (вобаста ба микдори овозии калимаву катакчаҳо) талаб мекунад. Тарзи пуркунии катакчаҳо гуногун буда, шавки баҷагонро беҳор мекунад ва дар азҳудкунии маводи таълими ба омӯзгор кӯмак мерасонад.

Истифодаи кроссвордҳо дар ҳамаи даҳзаҳои дарс имконпазир аст ва ба тавассути ин бозии таълими аз ҳуд намудани қондаҳои имлови осон мегардад. Ин намууди бозиро дар таълими алифбо ҷунин бояд ташкил кард, ки принсипи аз осон ба мушкил (методи Аналитики ва Синтетикӣ) риоя карда шуда, ҳамчун як усули таълим ба макседи охири нигаронида шавад.

Дар давраи саводомӯзи ҷунин намууди кроссвордхоро тавсия намудан мумкин аст.

А	Б	Р							

Тарикки аввал. Ҷавоби ҷистонхоро ёбед, ва катакчахоро вобаста ба микдори овози таркиби ҷистон пур намоед.

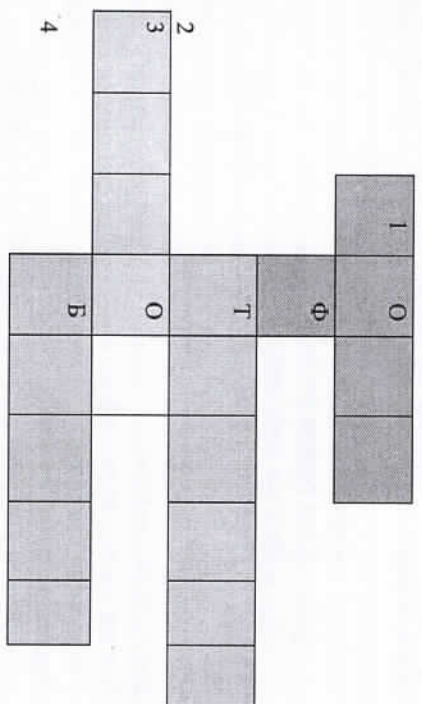
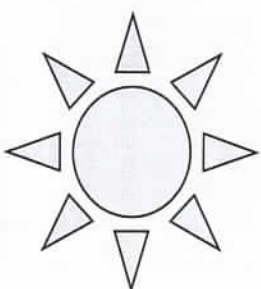
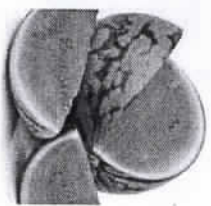
**1. Як ҷӯби рости кӯтаҳ,
Бисёр азизу дишхоҳ,
Дар роҳгардиши пирон
Ҳаст мададгори онон. (АСО)**

**1. Даруни як тубча
Ҳаст садҳо донача.
Тар биҳури аз он,
Ҳай мешавад турш даҳон. (АНОР)**

**2. Пеш ба хок маҳкам,
Боло сараш зи бом асп.
Ҷаيمي сиёҳ дорад,
Тӯед ўро ҷи ном дорад. (АНГҮР)**

**1. Ҳама ҷизро медонам,
Вале ҳаргиз назуям.
Ҳар кас хонда тавонид,
Номи маро бидонед,
Ҳар кас маро ҷу хонад,
Ҳама ҷизро бидонид. (КИТОБИ АЛИФБО).**

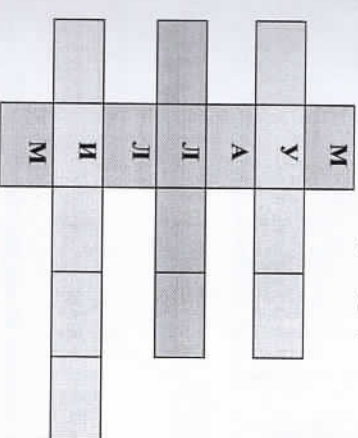
ТАРИКИ ДУЮМ: Расмхоро истифода намуда, номи онхоро ба каттаҷаҳо инеел.

ҶАВОБ: МОҲИ ОҲТОБ, ТАҶБУЗ, КИНО, БОДОМ.

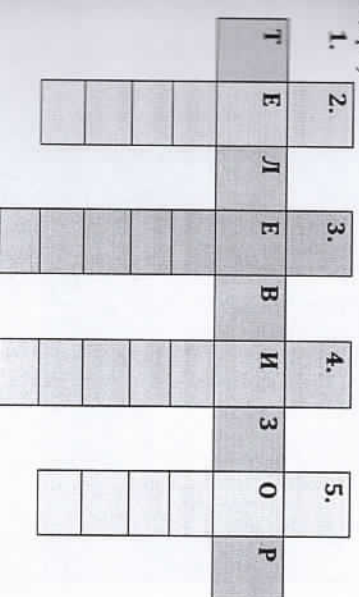
Тарикн сеюм. Ҷавоби саволхоро истифода карда, катакчахоро пур кунед.

1. Касе, ки ба шогирдон дарс мегуяд.
 2. Як навъи ранг.
 3. Суруди модар дар сари ғавҳора.
 4. Як узви дохилии одам.
- Ҷавоб: Устоз (Муаллим), сурх, агла, ҷигар.

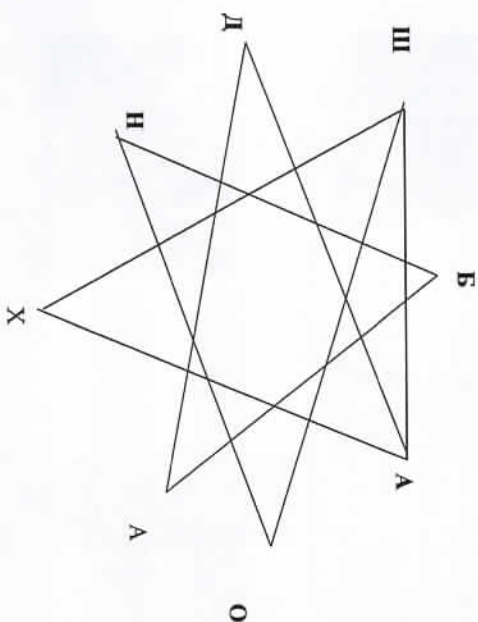

Тарикн чорум. Ба саволҳо ҷавоб диҳед ва катакчахоро пур кунед.

1. Он чи ки ба мо воқеаҳои дунёро нишон медиҳад?
2. Касе, ки дар хонаи каси дигар азиз аст. (мехмон).
3. Номи гиёҳи лаби ҷӯйбор. (себарға).
4. Номи фасли сол. (тирамоҳ).
5. Номи духтараке, ки бо ҳарфи М сар мешавад. (Моҳира).

Тарики панҷум. Аз ҳарфи Б сар карда ҳарфхоро хонед. Номиике аз шаҳрҳои Ўзбекистон ҳосил мешавад.

Ҷавоб: Бадахшон

Тарики шашум. Бо ёрии ҷавобҳои саволҳои зерин катакхоро пур кунед.

1. Шаҳси аз ҳама азиз.
 2. Ҷос, ки илм меомӯзанд.
 3. Шаҳсе, ки сардори мекунад.
 4. Фасли сол
- Ҷавоб: 1. Модар . 2. Мақтаб. 3. Роҳбар 4. Баҳор.

М	О	Д	А	Р
А				
К				
Т				
А				
Б	А	Х	О	Р

Тарики ҳафтум.

Бо истифодаи номи ҷизҳои тасвиришуда катакчаҳои ҳолиро пур кунед.

МОҲИ	МАҚТУБ	МОШИН
------	--------	-------

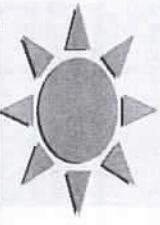
Тарики ҳаштум.

1. Номи мева.
 2. Хайлини тезда.
 3. Хайлини дор ё ба хорпушт монанди ҳатман калон.
 4. Номи ҷос, ки аз Замин об мебарояд.
 5. Он ҷи ки ба ҳама хӯрок ҳамроҳ карда мешавад.
 6. Қуфти гандум.
- Ҷавоб: (1. Хурмо. 2. Оху. 3. Чашма. 4. Ҷайра. 5. Намак. 6. Орд.)

1	Х				
2	У				
3	Ч				
4	А				
5	Н				
6	Д				

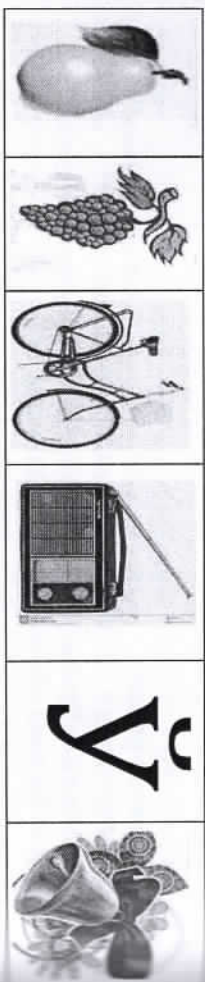
ТАРИКИ НУҲУМ. ЧИСТОНОРО ХОНЕД ҶАВОБИ ОНРО ЁБЕД.

Ҷавоб: Он чист, ки ба Ҳама гарми ва равшани мебахшад ва зиндагӣ аз ӯст.

ОН	ТАР	НИ	ЗИН	АЗ	ШАД	РАВ	ҲА
КИ							БА
МА							БА
БА							ДА
МЕ	ГИ	УСТ	БАХ	ША	МИ	ЧИСТ	

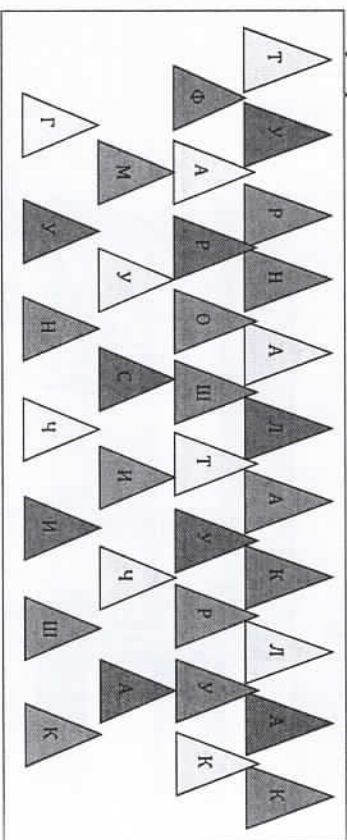
Ҷавоб: (ОФТОБ).

ТАРИҚИ ДАҲҲҲҲ. Ҳарфи аввали номи предметҳои тасвиршуда ро истифода намоед, номи иди қадимаи тоҷикон ҳосил мешавад.

Ҷавоб: НАВРӮЗ.

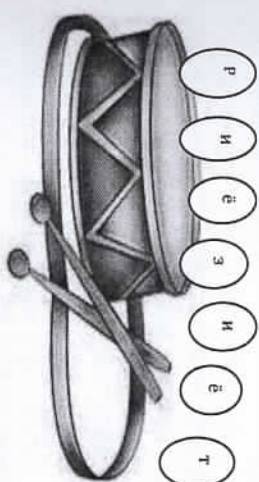
ТАРИҚИ ЁЗДАҲҲҲҲ. Муайян намоед, ки қадом паррандагон бахорон парида меоянду қадоме Зимистонро дар кишвари мо мегузаронанд.

ТАРИҚИ ДУВАЗДАҲҲҲҲ. Пандро хонед. Аз ҳиҷои МАК сар шуда хонед.

Ҷавоб. Мактаб хони бахтиёрӣ, Мактаб нахонӣ нодони.

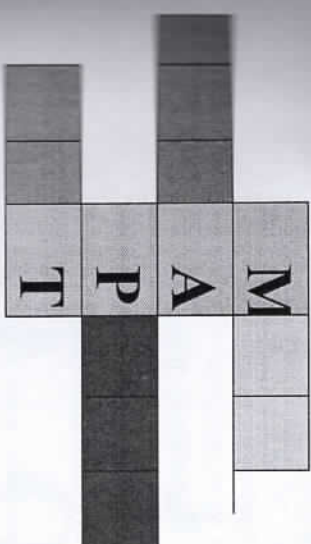
ТАРИҚИ СЕНЗДАҲҲҲҲ. Хонед, дар ҷадвал чи навишта шудааст.

ТАРИҚИ ЧОРДАҲҲҲҲ. Ҳарфҳои дар атрофи нагара навишташуда ро хонда аз онҳо қадимаҳо созед. (РИЁЗИЁТ).

ТАРИҚИ ПОНЗДАҲҲҲҲ.

1. Ҷирми осмонӣ, ки шабонгоҳ равшани мебахшад.
2. Асбоби дуредгарӣ.
3. Спйоними қадимаи пода.
4. Номи дарахт ва меваи он.

Ҷавоб: 1. МОҲ, 2. АРРА, РАМА, ТУТ,

Максади истифодаи кроссвордҳо, пеш аз ҳама, бой намунаҳои захираи луғавии хонандгон ва ғарбонидани он мебошад. Инчунин он барои мустаҳкам намудани қоидаҳои имлои каллимаҳои истифодашуда ба хонандгон кӯмак мерасонад.

Хулғат, кроссворд бояд ба максасди таълиму тарбия дар дарс мувофиқ бошад, ба самарабахшии саводомӯзи кӯмак расонад, майлгу рағбати онхоро бедор намояд, маводи интиҳобшуда мувофиқи синну сол ва дараҷаи саводнокии хонандагон бошад ва бомавриду дуруст истифода ёбад.

Истифодаи ребусҳо дар таълими синфҳои ибтидоӣ шавку завқи хонандагонро ба сабақомӯзи бедор намуда, таълими маводи дарсиро осон менамояд. Моҳияти амалии ребусҳо танҳо дар ҳуштурукии калимаҳои нӯхони ҷинҳона набуда, аввалан, дар омӯхтани овоз ва ҳарфи нав талабагонро ба ваҷҳ меорад, сониян, талабагонро бо калимаҳои нав ошно намуда, захираи дугавии онҳоро бой мекунад ва ғайри ин менамояд.

Ба ҳисоб гирифтани дараҷаи савдонокии хонандагон,
Ба ҳисоб гирифтани ҳуҷусиятиҳои синну солии хонандагон
синфҳои ибтидоӣ,
Мувофиқи мавзӯ ва мақсади дарс тартиб ва истифода карда
тавонишҳои он,

Даруер истифода карда тавониستاني даҳаҳои истифодаи он. Инро бада намуд, ки ребуеҳо дар таълими ҳар як овозу ҳарф истифода намудан, мумкин аст. Мо дар поён якчанд намуди ребуеҳоро нишон доданем, ки он аз таҷрибаи мактаби гузаштааст, ки ба роҷаидаи саводомӯзи мувофиқ аст.

Ин намунаи ребусро хангоми таълими як катор овозу харфҳои калифдон тоҷикӣ истифода намудан мумкин аст. Усули ёд додану истифодаи он барои бачагони синни хурди мактабӣ, қулай ва ба назар инко шайқовор ба шӯмор меравад.

Дар дохили харфи омӯхташуда ё омӯхташаванда як ё якчанд ҳарф ва ё ҳаҷо дохил карда шудааст. Чунин сӯхбат ташкил кардан мумкин аст.

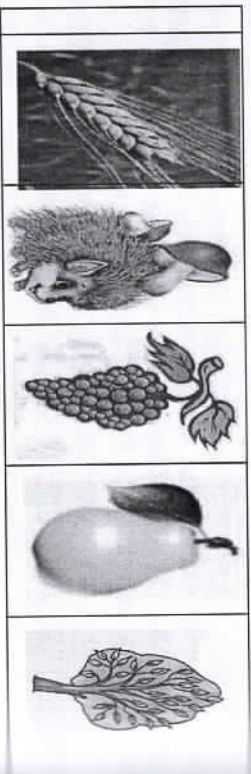
Патинко, ни кадом харф аст? Дар дохили онШумо кадом харф ё кадоме мебинед? Биёед ҳамроҳ мехонем. Дар дохили харфи А харфҳои X, T ҳаст. Онро чунон мехонем. Дар шакли мухтасар онро чунон мехонем. "ДА РА ХТ". Ҳосил мешавад.

Дар поён якчанд намунаҳои ребуси шавковарро меоварем, ки он баъди баёншавӣ ба ҳамаи ҳаҷмҳои кӯдакони 4-5-сола ба даст оварда шуда, эҷодкорона давом додан мумкин аст.

А	А	Б	В
Д	Ё	З	К
М	О	О	З

Р	Т	У	Х
ДАРҶАВ	ДАРТОЗ	ДАРҶН	ДАРҶОЛ

ТАРИКИ ДУҶОМ: Аз харфҳои аввали предметҳои тасвиришуда.
 Ҳарфи аввали предметҳои тасвиришуда гирифта ба тартиб
 гузошта ҳонед, номи яке аз шаҳрҳои қадими Тоҷикистон ҳосил
 мешавад.

ҶАВОБ: ХУҶАНД.

ТАРИКИ СЕҶОМ. Боякҳои номбар қарданиноми предметҳои
 тасвиришуда.

Номи предметҳои номбаршударо якҷоя ҳонед, номи предмети
 пинҳоншуда пайдо мешавад.
ҶАВОБ: МУҶЛАБ, ГУЛҶУ, САДБАҶГ, (ГУЛ)ҶЕҶРА, ГУЛАНДОМ,
 ГУЛҶУҲСОҶ.

ТАРИКИ СЕҶОМ. Бо илова намуҷдани ҳарф, ҳичо ва ё қалима ба
 номи предмети тасвиришуда.

Предмети тасвиришударо номбар намоед ва бо иловаи ҳарф,
 ҳичо ва қалима қалимаи навро дарёфт намоед.

$$O + \heartsuit = OДИЛ$$

$$O + \text{apple} = OСЁБ$$

$$+A + \text{crescent} = \text{тирамоҳ}$$

$T + \text{ant} =$	$Tap + \text{goat} =$
$Ta + \text{scissors} =$	$B + \text{saw} =$

ҶАВОБ: ОДИЛ, ОСЁБ, ТИРАМОҶ, ТАККА, ТАҶБҶЗ, ТАМИЗ, БАҶРА.

ТАРИКИ ЧОҶОМ: Ба номи предмети тасвиришуда илова намуҷдани
 ҳарф, ҳичо ва қалима.

Предмети тасвиришударо номбар намуҷда ба он ҳарф ҳичо ё
 қалимаи қоллишударо илова намуҷда қалимаи нави тартиб диҳед.

$$+И = \text{sun} + \text{AK} =$$

$$+TOБ = \text{eye} + \text{a} =$$

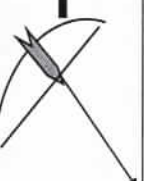
 + ŷ =	 + сŷз =
 + соз =	 + а =
 + гах =	 + ра =
 + об =	 + ара =

ЧАВОБ: МОХИ. СОАТСОЗ. ОҒТОБАК. МОХТОБ. ЧАШМА. АБРŷ. ДИЛСŷЗ. ДАСТА. ПАНЧАРА. ПОЙТОХ. ХАРОБ. ДАСТАРА.

ТАРИКИ ПАНЧŷМ; ба номи предмети тасвируда аз аввал ва охир илова намулдани харф, хиҷо ва ё калима.

Предмети тасвирудaro номбар намоед ва аз аввалу охир харф, хиҷо ва ё калима илова намоед.

о + 30 + м =
о + =

 + ŷ + =
 + об а =
 + + а =

ЧАВОБ: Осим, Осёб, Абруҷамон, Хароба, Харбуза

ТАРИКИ ШАШŷМ; бо истифодаи РАКАМИҲОИ МАТЕМАТИКИ. БО РАКАМҲОИ ДОДАШУДА ХАРФ ХИҶО ВА Ё КАЛИМАРО ИЛОВА НАМУНДА, НОМИ КАЛИМАҲОИ ТИНХОНШУДАРО ЁЗЕД.

4 + миъз (ЧОРМАҒЗ). 3 + р = (СЕР). 30 + м = (СИМ). 100 + о = (САДО). 2 + д = (ДУД). 3 + 6 = (СЁД). 2 + р = (ПР). 2 + м = (ДŷМ). 5 + ара = (ПАНЧАРА). 10 + он = (ДАХОИ). 10 + лез = (ДАХЛЕЗ).

ТАРИКИ ХАФТŷМ; Бо харф, хиҷо ва ё калимаи додашуда номбар кардани рақами додашуда, тартиб додани калимаи нав.

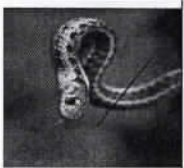
Харф, хиҷо ва калимаи додашударo хонед ва ба он рақам ва ё калимаи додашударo илова намулда, калимаи номтаълуµро хонед.

ёбо + 1 = (ЗЕБОЯК). Но + 4 = (НОЧОР). О + 40 = (ОЧИЛ). 11 + 30 + м = (ОСИМ). ВА + 3 = (ВАСЕЪ)

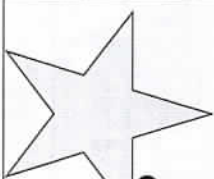
ТАРИКИ ХАШТŷМ; Бо таъйири яке аз овозҳои таркиби рақами додашуда.

РАКАМИРО НОМБАР НАМОЕД; Овози аввали онро бо харфи тинхонидашуда иваз карда, калимарo ёбед.). ДАХ + 8 = ДАШТ, 11 + 9 = КУХ, Х + 7 = ХАФТ.

ТАРИКИ ИŷХŷМ; Бо партофтани яке аз овозҳои таркиби предмети тасвируда ва иловаи харфу хиҷо ва ё таъйири яке аз тинхон таркиби предмети тасвируда.

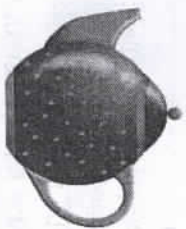

ор+хй

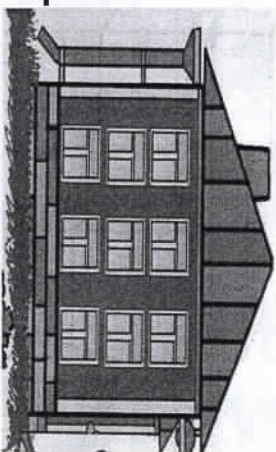

Си(тора) + ёх =

ҶАВОБ: МО-ҲИ, СИ-ЁҲ. (МОҲИ, СИЁҲ).
ТАРИКИ ДАҲУМ: Ба номбар намулдани предметҳои тасвиришуда
ва таъйири овози таркиби он.

+

=

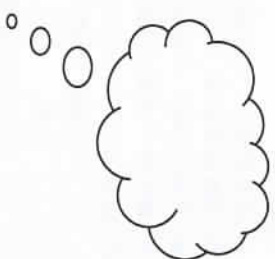
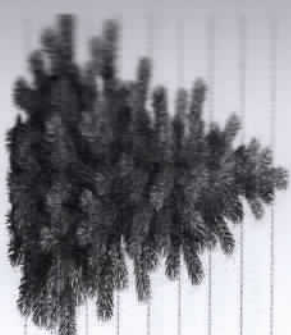
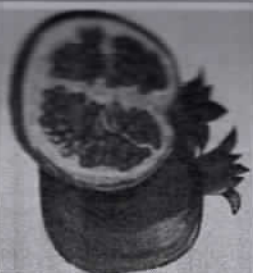
р/ +дар =

ҶАВОБ: ЧОЙҲОНА. МОДАР.

Ҳамин тарик, истифодаи кроссоворду ребусҳо дар таълими
саводомӯзи дурӯст ва бомаврид, мувофиқи қудрати саводноки ва
пайдарҳаму муназзам, ба максоди самарабахши таълим истифода
ёбад, аз як тараф, хонандагонро ба саводомӯзи шавқманд менамояд,
аз тарафи дигар, қори муаллимиро шавқовар ва осон менамояд, зеро
ҳақиқат мегӯяд, ки «Шавқ агар роҳбар шавад, ҳар лаб сӯҳангӯи
мешавад».

Бомад таъзақур дод, ки истифодаи кроссоворду ребусҳо аз рӯи
принципи аз содда ба мураккаб, аз осон ба мушкил гузаштан амали
ёбад, инчунин, хонандагон ба тезии дилгири ҳаста мешаванд ва ба ин
намуди бозии таълими бо дилғарми даст намеёзанд.

ҲАРФИ АА

Ангури мо ширин аст,
Қанду асаи барин аст.

Ба рисомаҳои предметҳои нигаред ва бо қадом ҳарф сар шудани
онҳоро бо хотир оред. Дар бораи ҳар яке онҳо порчаҳои шеър
кӯшиед.

«А» аз ҲАМА аввал аст,
«А» аз ҲАМА афзал аст,
«А» афсари Алифбост,
«А» сарвари Алифбост,
«А» ро қас аъло данад,
Алобаи аъло хонад.

(А. Баҳори.)

Қор бо аёнӣягҳо ва ташиқли бози.
Дар бози меомӯзем.

Варзиши фонетикӣ (Машиқи тарзи талаффузи овоз).

а. Ҳангоми муолиҷаи гулу духтур аз шумо чи талаб мекунад? (а а а а а а).

б. Духтарча духтаки худро чи хел навозиш мекунад? (А а а а а а а).

Дар сурат чиҳо тасвир шудааст? Ва онҳо бо кадом ҳарф сар мешаванд? (мунозара).

Ки бештар калимаҳо гирд меоварад, ки онҳо овози «А» дошта бошанд:

а. Дар аввал: Аҳмад, Али, ангур, анҷир, Асал...

б. Дар мобайн: сар, гап, хап, сағ, нам, кам, ҳам...

в. Дар охир: шиша, тира, хира, шира, нима, ҳама...

САВОЛҶ ҶАВОБ: Ба саволҳои муаллими танҳо бо як калимаси ҷавоб диҳед, он бо овози «А» сар шавад.

- Номат чист?

- Али.

- Номии падарат?

- Абдуллоҷон.

- Аз кучо омади?

- Аз Андиҷон.

- Аз он ҷо ҷи оварди?

- Аногур.

- Бо з кадом мева овардед?

- Анҷир.

- Бо з чи?

- Анор.

- Кадом парранда овози нофорам дорад?

- Акка.

- Пагоҳ барметарди?

- Албатта

5. Калимаро номбар кунед:

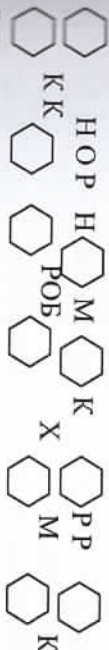
а. Он кадом мева, ки як сару донаҳои бисёру ширин дорад? (АНГУР).

б. Гулҳои бойчечаку лола кадом моҳ мешукуфанд? (АПРЕЛ).

в. Китоби дӯстдоштаи мо кадом аст? (АЛИФБО).

г. Кадом меvaro медонед, ки ба шумидани номаш даҳони кас бо мекушояд? (АНОР).

6. Ҳарф гӯмӣ шудааст, ёри расонед.

7. Ҳарфҳои ғайбӣ:

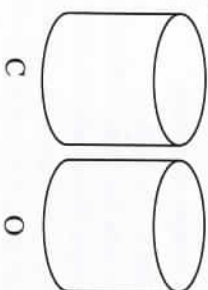
А А К, Б А А Р, К Ф А А Т Р.
Х Р Ф А, А Н М, Н О А М.

(АКА), (БАРА), (КАФТАР).
(ХАРФ), (МАН), (НОМА).

8. Бозин

"ДУЧОХ"

ҶАВОБ:

РОҲ, МОҲ, ДОР, ҲАР.
ҶОҲ, КОҲ, БАР, САР.

Ғафти бозин: Дар тахтаи синф ду ҷоҳ ва сатилҳои ҳарфдор

таъбир ёфтааст. Сатилро ҷунон интиҳоб бояд намуд, ки аз ҳарфҳои он калима ҳосил шавад.

9. Тағйироти калимаҳо.

1. Калимани дигар бо овози охири калимани реш (номбаршуда) сар менованд.

Анор --- Роҳ --- Ҳаmom --- Модар --- Расм --- Муза --- Анҷир....

2. Аз хиҷои охири калима сохтани калимаи нав.
Али -- Либос -- Босмачи -- Чироғ -- Роғун.

10. Маводи таълим:

КРОССВОРД

Ҷавоби ҷистонро ёфта, катакҷаҳоро пур кунед!

1. Як ҷуби росту кӯтоҳ,
Бисёр азизу дилхоҳ.

Дар роҳгардии пирон,

Ҳаст мададгори онон. (Асо).

2. Даруни як тӯбча,

Ҳаст садҳо донача.

Гар бихӯри аз он,

Ҳай туруш аст дар даҳон. (Анор).

3. Пояш ба хок маҳкам,
Бого сараш зи бом аст.

Чашми сиёҳ дорад,

Гӯед, ўро чи ном аст. (Анғур).

4. Ҳама ҷизро медонам,

Вағе ҳаргиз нагуям.

Ҳар кас хондан тавонад,

Номи маро бихонад.

Ҳар кас маро бихонад,

Ҳама маро медонад.

(Алифбо).

11. ҶИСТОНҲО:

Чор болону як хона,

Меҳурад обу бензин.

Мекашонад одамро

Аз манзил ба манзил.

(Афтобус)

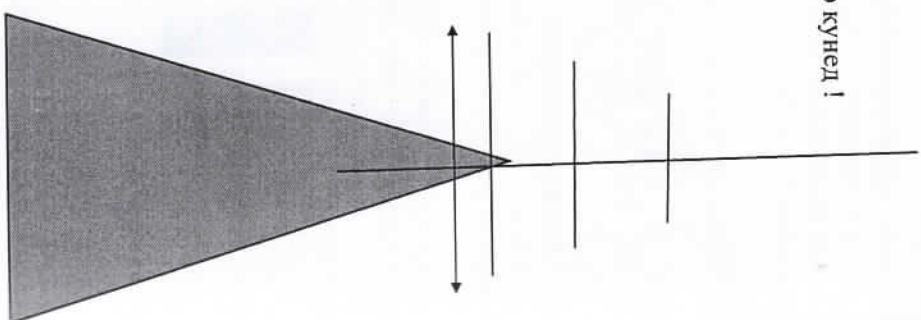
Санги сурхе ба дастам,

Ана онро шикастам.

Аз гираҳояш акнун,

Шуд косае пур аз хун.

(Анор).

Синдуқча пури меҳча,
На дар дорад на дариҷа. (Анор).

Аз дур дидам пахта барин,
На дар баҳри на дар Замин. (Абр).

Уштури гарданлароз,
Меравад дуру дароз. (Абр)

Уштури куланти бедӯм,
На чав хӯрад на гандӯм,
Об хӯрад зи дарё,
Қор кунед ба мардӯм. (Абр).

12. ТЕЗЎЯКҲО:

1. Акка Бачаи ало қард,

Як Бачаи баҳо қард.

2. Аспи сиёҳ ёли дӯмаш лою лойлоуд. (Фолклор).

3. Ин тутча ба ин тутча,
Ин тутча чигу тутча.

13. Зарбулмасалу мақолҳо:

Алифбо зинаест бар хирадманди.

Аср зиндаги куну аср омӯз.

Апрел бо обаш, май бо алафаш.

Аз беқор ҳама безор.

Аз ту ҳаракат,

Аз ман баракат.

Агар хоҳи наку боши, наку бош,

Ҳамеша ростқору росту бош.

Аспи бадро сад камчин,

Аспи хубро як камчин.

Аввал бубин ҷои худ,

Баъд бимон пой худ.

Аз бод борону аз бозӣ ҷанг.

Аввал фикр 3-он гоҳе зикр.

Аввал пурсиш, баъд кушиш.

14. ПОРЧАҲОИ ШЕРИ:

Ало, *Ало* гуфтам ман,

Ало, биё гуфтам ман.

*Акнун машав як дамак

Аз ман ҷӯда*, гуфтам ман. (Ашур Сафар).

Эй сарвари Алифбо,

Бахон туст аяло.

Ту аини мулдаой,

Ҳарфи азизи мой.

Бо ту кунем оғоз,

Бо авчи илм парваз.

(А.Баҳорӣ).

Алла гӯяд модарам аз барои хоҳарам,

Мешавад бе ихтиёр чашмони ҳама хӯмор.

Аз аллаш хоб ояд як хобаки бооб ояд. (Ҷ. халқ)

Шохи алифбо аст *А*,

Аз ҳама болост *А*.

Ҳарфи *А* пуrowоза,

Ҳарфи *А* чун дарвоза.

Дарвозан тиллоӣ,

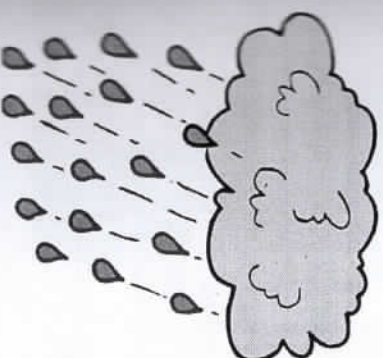
Дар олами доноӣ. (мач. Чашма).

ҲАРФИ ББ

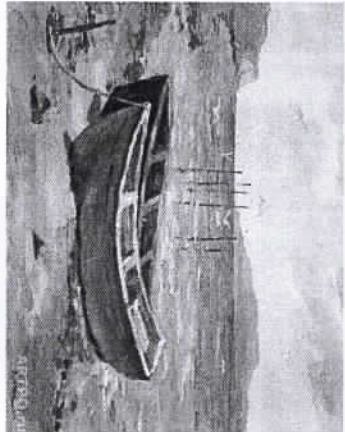
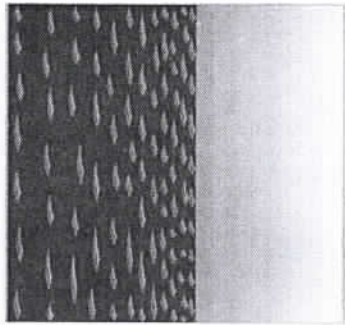
кард,

Кулоҳи сап-сафед олу ба сар
кард.

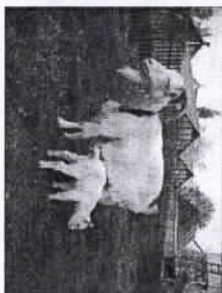
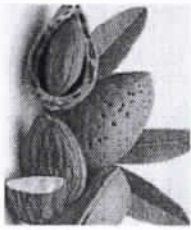
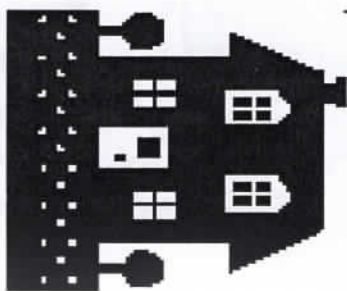

С У Х Б А Т: Аз рӯи расмҳои
ёгон бо роҳи саволу ҷавоб ҷалб
намудани диққати баҷагон ба
тарқи шиносӣ бо ҳарфи Б.

Ҳикоя дар боран об, дарё, кӯл, абр, баҳр ва ҷуғ Нусха:
Мондани як порча шер оиди кишти бодбони.

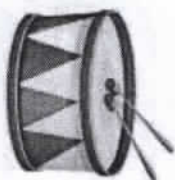
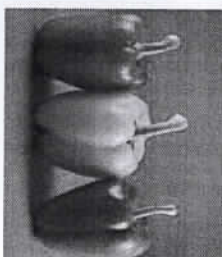

Кишти бо бодбон бошад,
Ронданаи осон бошад.
Бузак дом" бе...е...е" гӯяд,
Хурокама те гӯяд.
Манаи бузаки ҷингилапо,
Мезанам бо ҳар ду по.
Б бошад ранги хона,
Бе дару бе остона.
Нигар, ҷӣ дар болоиш
Бошад он дудбарояш.
Барояд гар аз он дуд,
Худ ба худ шавад дуд
(аз рӯи расмҳои додашуда тартиб
додани калимаҳо ва ҷумлаҳо).

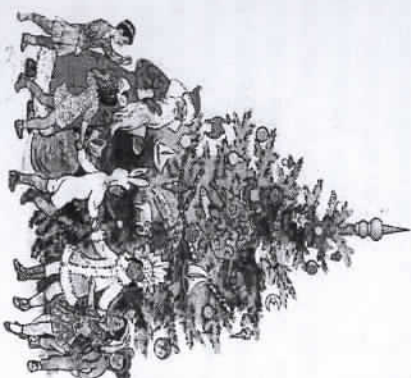
2. Номии предметҳоро номбар кунед ва овозҳои такрорёбандии
онро гӯед.

Ч А В О Б: БОВО, БАҒ, БОДОМ, АККА, САБЗИ, БУЛГОР КАЛАМФУР
ВАҶАБАН.

3. Донира чи хел садо медиҳад ? (БҶМ – БҶМ).
4. Калимаро номбар нам.

А. Дар Соли нав ки моро ба сӯи арча давват мекунад ? (Бобан
барфӣ).

6. Гулӣ кайом дарахт пеш аз хама мешукуфтад ? (Бодом).
7. Хониши кайом парранда форам аст ? (Бул – бул).
8. Димитро бо чи шулгор мекунад ? (Бо ёл).

д. Ки наберадо дӯст мебарад ? (Бобо).

5. Овоз гӯм шуд, ёри диҳед !

☐ арра. ☐ ахор ☐ ☐ арф.

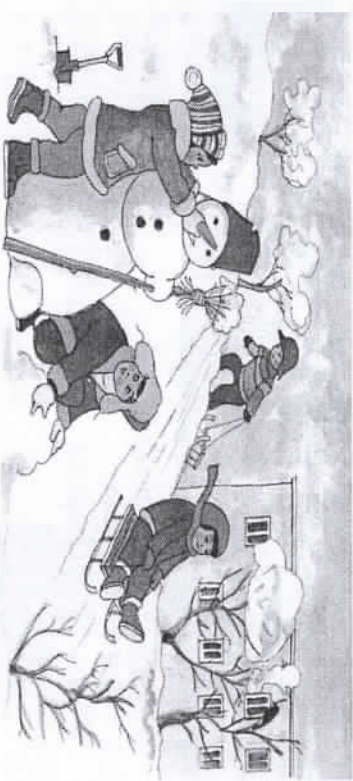
☐ ☐ ул. ☐ рӯ ☐ арғ ☐ до

6. Кӣ бештар калима гирд меоварад ?

1. “Б” дар аввали калима: боғ, бобо, Баҳром, булбул, болға....

2. “Б” дар мобайни калима: абр, абрӯ, сабза, образ....

3. “Б” дар охири калима: об, одоб, адаб, хоё... Аз рӯи расми Барфбози тартиби калимаҳо ҷумлаҳо доир ба инкишофи нутқ.

7. Ақшони хичои.

1. бо (дом, риш, рон, зор).

2. Калимаҳои фикр кунед, ки бо хичои « ба » сар шавад: (баҳор, баҳодур, баробар, бача).

8. Лотобози.

Аз хичои додашуда калимаҳо созад. ба, бе, бу, би. (бача, Бағанд, базоб, барун, беақл, бузург, бино).

9. Номи қаҳрамони афсонавиҳо ба хотир оред, ки аз ҷӯб сохта шудааст.

(БУҶАТИНО).

10. Харфи титишуда. Абра (барра), обарт (Барот)....

11. Фикр кунед, ки кадом калимаҳо аз қолаби додашуда тартиб додан мумкин аст ?

1. Б ☐ ☐ ☐ (бой, бор, бўй, бур, бар, беш, бех).

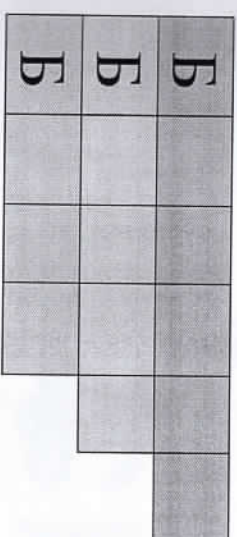
2. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ (коб, тоб, хоё, куё, руё, шаб).

12. Калиман баризофаро ёбед ! Бор, боё, коё, хоё, зоб, тоё, кӯё, рӯё.

МАВОДИ ТАЪЛИМ

Кроссворд

д. Ба саволҳо ҷавоб дода, катакчаҳо ро пури кунед:

ЧИСТОНХО: Зарра - зарра мебарад,

Ситораҷа ҳам дорад. (Барф).

Риш дораду одам не,

Шоҳ дораду гов не.

Шир меліхад модагов не,

Канӣ, ёбед, ин чист ? (Буз).

Дар гармо дар сармо,

Ҷома нақашад асло, (Барра).

Лак-лак ба ҳаво парид,

Афтоду шонаш дарид. (Барф).

Як сутуну ду отил. (Бинӣ).

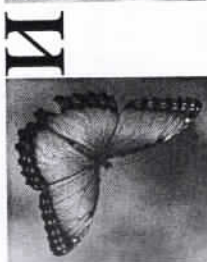
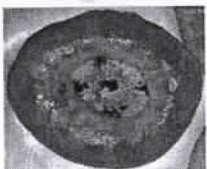
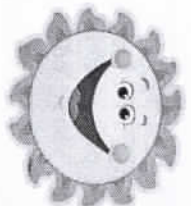
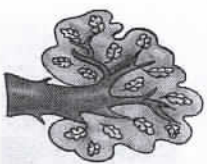
Риш дораду муйлаб не. (Буз).

Риш дораду мард не, шоҳ дораду гов не. (Буз).

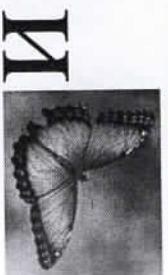
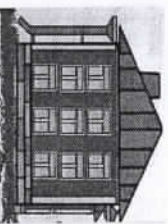
ТЕНИҶ:

Бачаи баҳмуд – бурдоки,
Бист бистари пистокӣ.

Аз саршавии харфи предметҳои нишондодашуда бо илова нишондиҳии овози и калимаҳо ва ҷумлаҳо созад!

И

И

ҶАВОБ: ДОНИШ АЗ ХОНИШ.

Хондани порчаҳои шеърӣ.

Барачаамро ҳар пагоҳ,
Мёбарам ба ҷарогоҳ.

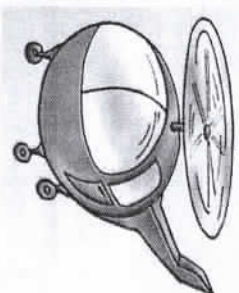
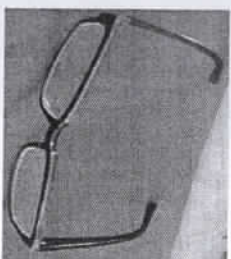
Бибиҷонам меояд,
Дилу ҷонам меояд.
Аз роҳи дур меояд,
Базӯр базӯр меояд.... (Г. Сулаймонова).

Зарбӯлмасалгу маколҳо.

Боғи дил шав, доғи дил нашав.
Бо моҳ шини моҳ шави,
Бо дег шини сиёҳ шави.
Барф кӯрпаи Замин аст.
То меҳнат накуни, роҳат набини.
Бисёр дону андаке гӯи.
Аз бод борону аз бози ҷанг.

Ҳ А Р Ф И В В

ҲАҶФ БО ЧӢ МОНАНДАСТ?

Натиред ба расмҳо, аз рӯй онҳо фикратонро баён намоед.
(Нутқи мураттаб).

Мисли ҳарфи "В"

Ношида шакли телефон

"Аҳо" гӯй ба гушаш,

Сало омад зи дӯстон.

Дар бозӣ меомӯзем.

1. Варзиши фонетики.

а. Сал ҷи ҳел гурӯс мезанад? (Ввв....ваф).

б. Ҳангоми бо мошинча бозӣ кардан овози онро чӣ ҳел ифода мекунад? (ввв....ввв....ввв).

2. Номини ҷизҳоро номбар кунед ва овозҳои якхеларо муайян кунед.

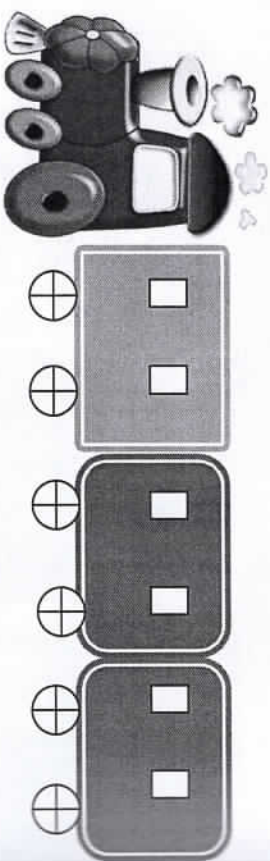

3. Қисмиҳои зидматҳоро номбар кунед.

Аввал – охир, Васеъ – танг, Баланд – паст.

Ваҳм – тарс – Ҳарос.

Аҳо – беҳтар – ҳубтар.

4. Аз калимаҳо ҷумла тартиб диҳед. Воҳид, аввал, аз, Борис, ва, дӯстанд. (Воҳид ва Борис аз аввал дӯстанд).

5. Ҳарфи гӯшударо ёбад:

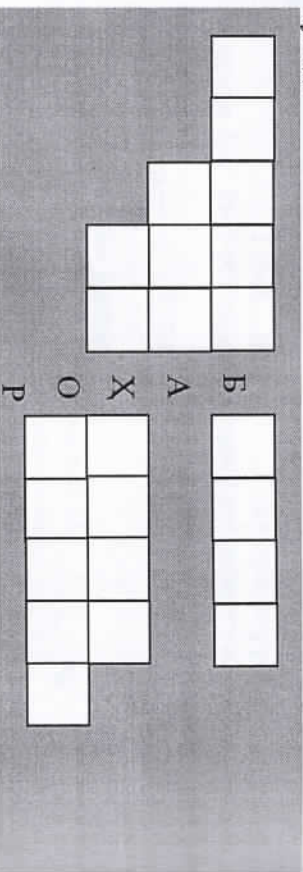
А ○ тобус, а ○ ○ ал, ало ○, ○ атан, ○ аҳм, ○ аҳши...

6. Аз дохили калима калиман дигар ёбад. Вали, Ватан, давот, давра, овоза, (Али, тан, дав, давр, овоз).

7. Калиман баризофаро ҷудо кунед. Вазифа, самовор, овор, осор, воҳима.

Изофа калиман " осор " мебошад, чунки овози "В" надорад.

8. Маводи таълим. Ба саволҳо ҷавоб дода, кроссвордро пур кунед.

1. Дар Соли нав ки шуморо ба гирди арча давбат менамояд?

2. Як намууди боришот.

3. Он чизе, ки шабона ҳама чоро равшан мекунад.

4. Он чизе, ки ба ҳамагон ҳарорат мебахшад.

5. Ба сайёраҳои дигар бо чӣ парвоз мекунанд?

6. Фасли сол. Ҷавоб: Бобои барфи, жола, моҳ, офтоб,

ракета, баҳор.

9. РЕЪУСҲО:

Во + 3 + Ъ = Восеъ.

10. Зарбулмасалу мақолҳо:

Ва + 3 + Ъ = Васеъ.

Народа доди, вафо кун,
Қадоқ доди, иҷро кун.

Аввал пурсиш, Баъд кушиш
Аввал таом – баъд калом.

11. ШЕРҲО:

Ватан аз дилҳо мебарорад ғам,

Ватан одамро мекунад одам.

Волу нари кас Ватон мебошад,

Бахтонари кас Ватан мебошад.

Ватани мост обод,

Ватани мост озод.

"Ватан" гӯем хонем,

Ватан зи мо шавад шод. (Ашур С).

Ватани ман ҷони ман,

Нури ду ҷашмони ман.

3 ҳарфи дилнавоз аст,

В чун ду ҷашми воз аст.

Вобистаи давот аст,

"Вай" гӯй, в даркор аст. (Маҷлали * Ҷашма *).

Ин айнаки бедаста,

Ва миёнаш баста.

Вай узви ҳар китоб аст,

Бе вай забон ҳароб аст.

Бе вай зиндаги душвор,

"Вой" гӯй ҳам, в даркор. (А.Баҳори).

12. ЧИСТОҲО:

Чист он, ки ду по дорад,

Истода наметавонад.

Ба болояш, ки шипти,

Ба манзил мерасонад. (велосипед).

Аз ҷои ист мепарад

Якбора сӯи осмон.

Хизмат кунад ба мардум,

Ба сӯзанақ монанд он. (верталёт).

10. Калиман изофаро ёбед.

Ангур, гўсфанд, гул, гарм, гурусна, окил, гап, гурба, (окил).

11. Аз дохили калима калиман дигар ёбед. Гавазн, гуфтан, гули, гўштин, гирд, гирда:

Ҷавоб: вазн, гуфт, гул, гўшт, гир, гирд.

12. Кӣ бештар калима тартиб медиҳад?

Г – Гурт, гов, гурба, гўшт, гул, гандум, гўсфанд.....

В – Вай, Воҳид, вагон, вақт, вазн, велосипед, Восит.....

А – Айик, асал, ароба, ақл, абр, асп.....

Т – Темур, теша, телевизор, табар, торик.....

Н – Нок, норбон, Носир, Нодир, нўҳ, намак, нур.....

13. Маводи шавковар. КРОССВОРД:

Ҳарфҳои аввали номи расмхоро истифода карда, калимаҳо

созед.

Ҷавоб: Гурба, Офтоб, нок, ангур, велосипед, редиска.....

Гурт, Осмон, нон, анчир, вагон, ревоҷ.

14. ЧИСТОНҲО:

Ба ман бовар намоед,

Ба наздикам наоед,

Намебинед, ки ман ҳам,

Ба сурат чун палантам.

Дўкон ба дўкон кофтам,

Окибат онро ёфтам,

Пул долему харидем,

Овардему партофтем,

Парвоз кунед, менаолад,

Шинад, замин мекобад.

Сандукчаи чоргуша,

Дарунаш пури меҳча.

Агар кунни ба ў назар,

Шави зи ҳар чи боҳабар.

Тарак турук қаҳрабо,

(рўбоҳ).

(тилем).

(гандусак).

(гугурд).

(рўзнома).

Дор дорунаш марҳабо. (гавҳора).
Шавдир шулдур аст,
Зеби гулдурхон аст. (гушвор).

15. Зирбулмасалу мақолҳо.

Шугли инсон ганҷ аст,

Гуфтори нарма занчири дилхост.

Ғани дўст талх мешавад,

Ғони бешир овози баланд дорад.

Ғоҳ канд хурӣ, ғоҳ фанд.

16. Порчаҳои шеърӣ:

Гурбачи Гавҳарҷон,

Чуло ҳам зўру чаккон,

Аз хийбати гурбача,

Хатто наметарсад он.

Гул чинам аз лолазор,

Гули фасли баҳор.

Гулдон кунам пур аз гул,

Гулро монам парастор.

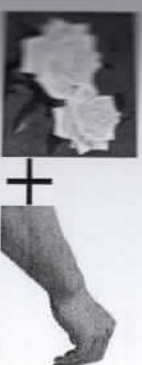
(хрестоматия, к.2).

(С.Ашур).

17. РЕВУСҲО:

= гулру

+ а = гулдаста

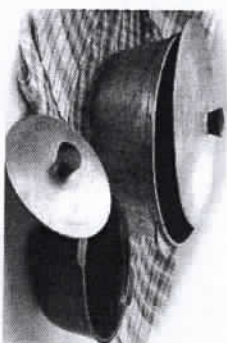
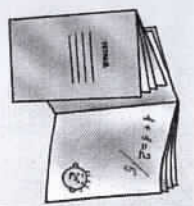
хар + = Харгўш

+Т = Ғўшт

ХАРФИ Д Д

Барон мустаҳакам намулдани омӯзиши овоз ва харфи “Д” аз материалҳои дидактики истифода намулда, аз рӯи он ба хонандагон ғўшт ва саволу ҷавоб карда мешавад. Мақсад аз сўҳбат ва саволу ҷавоб донр ба харфҳои омӯхташуда мустаҳакам намулдани дониш, махорат ва малакаи амали омиди инкишоф додани нутқи хатти ва дониши мактаббачагони хурдсол мёбошад.

Д – монанди донишчӯ
Дам пинад бо ду зону,
Доним дарсапро хонад,
Қадри донишро донад.
Аз ду диқаш зуд - зуд
Баронд дудни кабуд.

Дон, ки хар ки доно шул,
Дар дилу дида ҷо шул.

1. НАҶЗИШИ ФОНЕТИКИ.

а. Сурнан чи хел садо медиҳад? (ду – ду – дууу.)
б. Мошин чӣ хел огоҳӣ медиҳад? (ди – ди – д.)

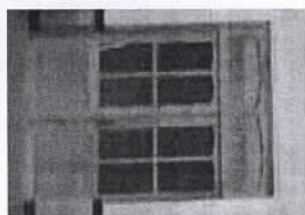
2. Аз каллимаҳо овозҳои якхеларо ёбед:

Дил, девор, одил, одам, дарахт, дашт, Бохид
1. Харфҳои аввали номи расмихоро истифода намулда номи
духтариаро ёбед:

ЛОБАР.

4. Ба предметҳо харфу аломатҳои заруриро гузошта калими мурофӣ созад.

+Ё=ДАРЁ

5. Номи бачахоро номбар кунед:

а. Овози Д дар аввал бошад: Даврон, Додо, Дилбар, Далер....

б. Овози Д дар мобайн омада бошад: Одил, Адиба, Идрис, Обида....

в. Овози Д дар охир омада бошад: Обид, Худойдод, Бехзод, Шахзод....

г. Кӣ бештар калимахоро номбар мекунад, овози Д дар аввали калима омада бошад.

а. Номи одам: Далер, Донёр, Дусмат, Дилдора, Дилором, Динафруз.

б. Нами предметҳо: Даст, дар, девор, дост, дарахт, дастак, дил.

7. Номи предметхоро номбар кунед, ки овози Д дошта бошад. Дастак, дору, модар, додар, падар, худ – худ, доска, дарахт....

8. Ба ҳичои “да” харфҳову ҳичоҳо илова карда калима созад:

Да – р, ст, рахт, фтар, рзмон, ХУМ, воғ, мил, хон, мил, ндон....

9. Антоними ин калимахоро ёбед:

Дӯст - душман,

дор - надор.

Бидех - бигир,

дав - ист.

Дуруғ - рост,

10. Харф гуш шуласт.

☐ онак ☐ но ☐ он ☐ аст.

☐ шир ☐ ор ☐ ор

11. Аз таркиби калима калими дигарро хонед.

Доник, дор, норак, нодон, давот.

Дашт, дур, дафтар, дору, Одил.

12. Харфҳои титшуда:

н о н д о (нодон)
у д т с (дӯст)

13. Ёке аз овозхоро тағир диҳед:

Дур - дур, дӯм, хуш, бўм,

Дар - зар, тар, бар, хар, пар.

14. Харфҳои аҷоиб. Чи тавр аз калими дафтар калими кафтар мумкин аст.

Дифтар - кафтар аз дост - рост

Аз ору - дору аз доно - хоно

Аз давот - савод аз дар - хор, нор, бор, зор, мор.

15. а. Ман ба овози Д қадом калимахоро фикр кардам?

Д ☐ Р - дар, дор, дур, дер....

б. Қадом калимаро сохтан мумкин аст.

Д ☐ ☐ - дар, дор, дил, дин, дил, дер....

в. Калимахоро пур кунед.

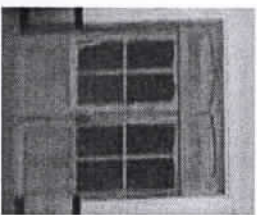
До - нақ дил - бар

До - но дав - ра

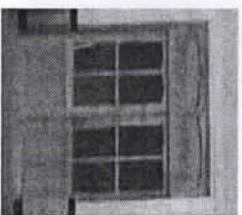
Дос - та даф - тар

Дав - от даст - тоҳ

16. Аз харфҳои калимаи “ДАРВОЗА” калимаи дигар тартиб
диҳед.
Дарвоза – дар, зар, воз, дарав, арра, зарра, дарвоз, зард,
овард.

+БОН = ДАРБОН

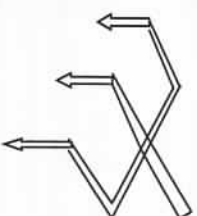
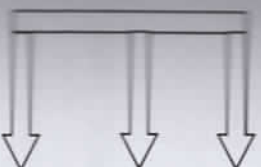
+ МОН = ДАРМОН

17. ЧИСТОНХО.
Тобистону тирамоҳ меҳӯрад, (дос).
Аммо сер намешавад.
Чист он, ки мил надорад,
Чун соат тик тик дорад. (дил).
Дарвозаи шерозӣ,
Вай нагмаи ман бозӣ. (доира).

18. Зарбулмасалу мақолҳо:
Сари дарахти мевадор ҳам аст.
Дӯстӣ қувваи бузург аст.
Аз дӯсти нодон душмани доно беҳ.
Доно мепурсад, нодон меҳандад.
Ба даст овардани дунё хунараст,
То тавони, якеро дил ба даст ор.
Дарахти дӯстӣ биншон, ки коми дил ба кор орад,
Ниҳони душмани баркан, ки ранҷи бешӯмор орад.

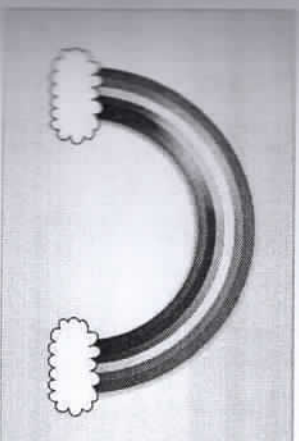
ҲАҶФИ Ёе

Ҳарф ба чӣ монанд?

сӯхбат

Ҳарф ба чӣ монанд аст?
Ё – се меҳи пайваста,
Ё – ҳаскаши бедаста,
Ё – доим банди
Ё – оя аз пасу пеш.

Себаки сурхи сероб,
Ширин асту хӯрдан бооб.
Себак ҳеле хушрӯй аст,
Хушмазававу хушбӯй аст.

ДАР БОЗӢ МЕОМӢЗЕМ.
1. Нарини фонетикӣ.

Гон гурусна монд, чӣ мемиҳем? (ем).

2. Кй боликат:

- Калимахоро гирд оред, ки бо овази "Е" сар шавад. Ёлим, Егор.
- Аваали харфҳои предметхоро гирд оред, ки номи писарбачани рус ҳосил шавад.

Е

(Егор)

3. Овозро фарқ кунед: Агар овози Э шунида шавад, варакчани сурухро ва агар Е шунида шавад, варакчани сабзро бардоред.

- Мошини калони заминковро чӣ меноманд? (экскаватор).
- Хуроки говро, ки аз зирати ғаладона тайёр мекунанд, чӣ меноманд? (ем).
- Ордро бо чӣ мебеханд? (элак).
- Ширешро боз бо чӣ номгӯзорӣ мекунанд? (елим).

4. Ман бо овози Е кадом калимаро фикр кардам?

☐ Е ☐ = себ, сер, беҳ, зер, дер.....

5. Харф гӯм шудааст, ёбед:

☐ лим ☐ гор ☐ м. Елим, Егор, ем.

- Лотони хичой. Мо, ли, ма, ла, но, рй, таб, туб, мак.
- Ҷавоб: мохй, мактаб, мактуб, нома, лона, нола, норй.

7. МАВОДИ ШАВКОВАР: Кроссворд.

Ғи саволҳо ҷавоб дода, каттакчахоро пур кунед.

- Номи шахсе, ки бо овози Е сар мешавад
- Номи ғаладоне, ки тоза карда биринҷ мегиранд.
- Асбобе, ки ҳангоми пайванди ниҳол лозим аст.
- Номи хазанда.

Ҷавоб: Егор, элак, искан, мор.
Чистонҳо: Ин сӯ равам мезанӣ, он сӯ равам мезанӣ, (элак)
Гуноҳи ман чист, ки шатта шатта мезанӣ. (элак)
Тап - тап мекунад, барф мёборад. (элак)
Тез омаду тез омад, рӯ рӯи санг хез омад. (сел)

Аз ин дара овоз омад,
Аз он дара овоз омад,
Рубоҳи думдароз омад,
Бо сад фиғон дартоз омад. (сел).

9. Порчаҳои шеърӣ:

(фолклор).

Ем тар карда Гулнора,
Медихад ба гусона.
Ему хошок каровон,
Шавад аз оби борон.

10. ТЕЗГҶҶҶ:

Егор имрӯз рафтани,
Ёленаро дидани.

Эпиграммҳо (сӯҳбат).

Эпиграммҳо бо нулаш аз танаи дарахт чӣ мекобад?

Барон чӣ онро эпиграммҳо номиданд?

Эпиграммҳо дар кучо лона масозад?

(ба саволҳо дахонӣ ҷавоб гардонед).

Матни хурдакаш созед.

ХАРФИ Ёё

11ё

Ё омаду дам гирад
Ду чашмонаш нам гирад.
Зеро болои сараш
Чуфти мурғон дам гирад.
Меҳонад аз ёд. Ёдгор

Ду нукта дори ба сар,
Лозим аст ҳар асар.
Аз ту Сурайё, баёд

Донӣ, меҳиҳи ёри,
Ба ҳар хизмат тайёрий.
Ё, бо ту бошам ё не?
Ёдат ба хайр, осони.

(А.Баҳорӣ).

Дар бозӣ меомӯзем.

1. Варзиши фонетики.

Муи гардани асп ва харро чи меноманд? (ёл).

22. Овозро фарқ кунед. а. Хангоми шунидани калимаҳое, ки овози ё доранд, аз ҷой ҳезед.

Ёдгор, ёл, бисёр, Ёдгор, саёҳат, дарё, бурё, ёри, ёвон....

б. Калимаҳоеро номбар кунед, ки овози Ё дар аввал ояд.

Ёдгор, ёл, ёри, ёд, ёдлошт, ёсим....

в. Калимаҳоеро номбар кунед, ки овози Ё дар мобайн ояд.

Бисёр, майёр, тайёр, бирён, гирён.....

г. Калимаҳоеро номбар кунед, ки овози Ё дар охир ояд.

Муҳийё, бурё, дарё, Кимё, осие.....

д. Барои он ки порчаҳои шеърӣ дар хотир нигоҳ дошта шавад, оғро ҷи кор мекунанд? (аз ёд)

е. Барои сабук кардани кор ба рафиқат чи мерасони? (ёри)

ё. Давомашро ёбед.

Кор дошта боши, Вали,

Маро чет зан ба (ёри)

Зиракча фарқ шуданӣ,

Ба ӯ диҳестон (ёри)

ж. Одам ҷойро бо ҷи менӯшад?

1. Харф гӯм шудааст.

4. Ин калимаҳоро ҷапша хонед. Рогдё, ирё, лё, нозё. (Ёдгор,

ёл, ёл, ёгон).

5. Аз овозҳои таркиби калима калимаҳои дигар созед.

Ёдгорёд, дор, ор, ёр.....

Бурё.....бӯр, рӯб, ёр, рӯ, ёб.....

КРОССВОРД.

1. Ба саволҳо ҷавоб дода катакҷаҳоро пур кунед.

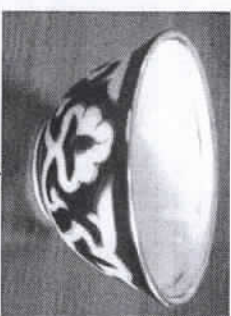
а. Номи шахсе, ки бо овози Ё сар мешавад. (Ёдгор).

б. Ағд рафиқатон ягон корро иҷро карда нагавонад, ба ӯ ҷи менукел? (ёри)

в. Калимаи зидматноии "кӯтоҳ". (дароз).

г. Хайвони хонагӣ, ки дар сари дастархон менишинад. (мурғ).

д. Чизе, ки ба олам гарми ва рушноӣ мебахшад. (шароб).

е. Сандукчае, ки аз тамоми дунё хабар медиҳад.

(радио).

İ			
ı			
ı			
o			
p			

2. ЧИСТОТНОХО:

Он чист, ки ў гурда монанд,

Пўшида кафан ба мурда монанд? (лўбӣё)

Аз як дара об мерезам,

Аз як дара орд мерезад.

Сар поёну дӯм боло.

(осиё)
(пиёз)

(пнѣз)

3. ЗАРПЕЧИВАЊИЈ МАКОЖИХО:

Ёру бародарро хурмат кунед.

Ба рафикон ёри диҳед.

Дарёро об машхур мекунад,

Орамро мехнат.

4. ПОРЧАХОН ШЕБЪЙ.

Ёрь додем ба савхоз,

Савхоз аз мо сарфароз,

(хрестоматия)

Ёр дикхем падаппо,

Ёрь дихем модарро.

Ёриро дўст дорем,

Ёри дигаронро.

(A.Ашур).

Ё-харфи шохдур аст,

Ё-чун бузи хушёр аст.

Е-наојд по монад,

Ёлкаро ёзонад.

Ёбад алаф аз ёна,

Еаст аѣ ин ѣ на.

 $\text{H}_2\text{NCH}_2\text{NHCX}_2\text{O}$
$$+ \ddot{\mathbf{E}} = \mathcal{L} \mathbf{A} \mathbf{P} \ddot{\mathbf{E}}$$

†БОН=дарбон

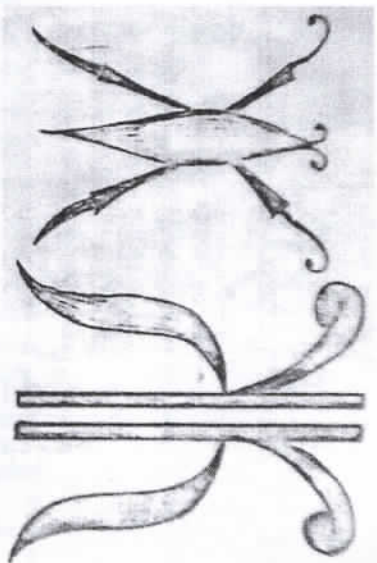
ОТКРЫТО:

Били астам лойлуд.

Аспн снѣх ѣлу дѹмаш поѹ поѹлуд.

ХАРФИ ЖЖ

Харф бо чӣ монанд аст ?

Тақия ду харфи «К» ба пушт
Гарчи намояд дурӯшт.
Лек ту Жораи азиз,
Аждар аз он даргӯрез.
Жора, бубин ногаҳон,
Жола задаст аз осмон.
Жи- жж- жж кунад гамбӯсак,
Виж- виж кунад гамбӯсак.
Алифборо наомӯхт,
Афсӯс хӯрад гамбӯсак.

(А.Баҳори).

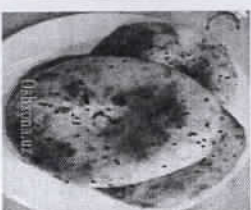

Дар бозӣ меомӯзем.

1. Варзиши фонетики: Ганбӯсак хантоми парвоз чи хел оғоз мебаровардааст? (Ж...Ж...Ж...Ж...ЖЖЖ.
2. Кӣ бо диққат:
а. Аз калимаҳои зерин овозҳои якхела ро ёбед.

Жола, Жанда, журнал, жола, аждар, Жора...

ёбед.

+а

(Анора)

1. Номин хайвонҳои афсонави ро номбар кунед, ки овози Ж дошта башад. Аждаҳо, аждар,
4. Калимаҳои гири оред, ки овози Ж дошта башад. Ноҷа, жола, мижа, Манижа, Жанда, морж.....
5. Дағомашро ёбед. Зухалҷону Фотима, Аз ким кадом мағоза. Гирифтани рӯзнома, Ҳам журинали моҳона. Хонид журинал Фотима, Ёи Зухал гӯфт ябора: Иниз бикун, эй Зухал, Рӯнома ро ба

(журинал).

6. Акциони хичо:

- а. Ёи хичои (жа) калимаҳо гӯед. (Жанда, жола, мижа).
- б. Харфҳои партофташуда кадомҳоянд.

△ анда,

△ ола.

7. Кор бо дуга:

- а. Номин боришотери гӯед, ки бо овози Ж сар шавад. (жола).
- б. Калом хашарот хантоми парвоз овози жжжж ро мебарорад? (гамбӯсак).
- в. Харф чой иваз кардааст. Аждар, жмиана.
- г. Калимаҳо ро пур кунед: Жола, жола. Жур журнал.

Жор Жора.

10. Лотои хиҷои: калимаҳо созед.
ЖО ДА МИ ЖА АЖ ДАР НО

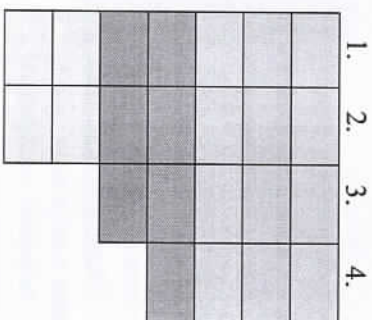
Жола, Мижд, Аждар

11. Дар як калима якҷанд калима:
Жандагӯш – Жан, анда, пӯш, дӯш, нӯш.....
Жанда – шанда, пандда, жан.....

12. МАВОДИ ШАВҚОВАР.

КРОССВОРД:

- Ба саволҳо ҷавоб дода каттакчаҳоро пур кунед.
1. Синоними калимаи маҷалло. (журнал).
 2. Сайёраи кулчашакл, ки ба тамоми мавҷудот рушновиву харорат мебахшад. (Офтоб).
 3. Номи гул. (лола).
 4. Ёрманди пирон. (асо).
 5. Яке аз намулҳои боришот. (жола).

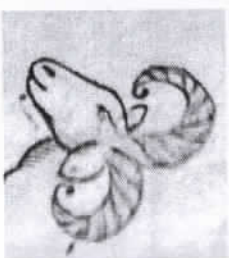
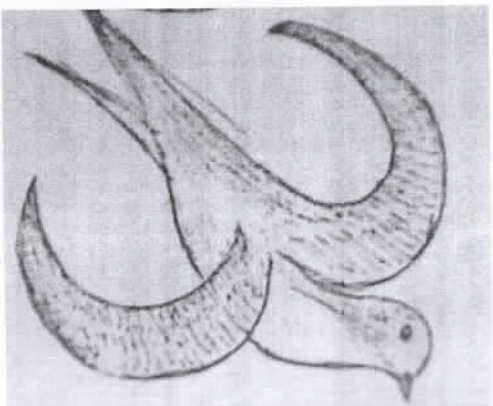
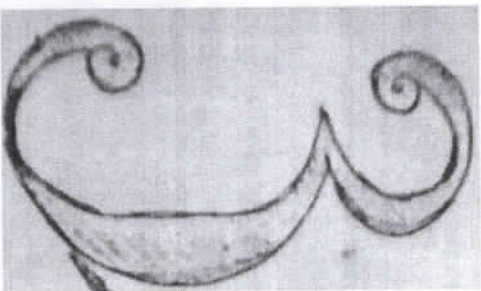
13. ЧИСТОНҲО:
- Аз ин ҷо то мадина,
Тинг-тинги дона-дона.
Шипир-шипир беором,
Шуълапази рӯи бом.
- (жола).
(борон).

14. ШЕРҲО:

- А) Жола борад ё борон,
жори натарсад аз он.
- б) Журнал атар бихонӣ, Хама чизро медонӣ.
- в) Журнал гӯӣ, Ж ояд, жола гӯӣ Ж ояд,
- г) Ж як харфи даркорӣ, Ж хамчун чигдеворӣ.
- ж ро гузорӣ бар дар, Аз дар битардад аждар.
15. ТенҶас:
- Инж инж вижи занбӯр,
Мисли сидон танбӯр.

ХАРФИ ЗЗ

Харф бо чӣ монанд аст ?

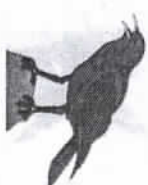

Сурати он мисли Се,
Номи харф чист ?- Зе.
Кабу́тар болаша боз кард,
Харфи З - ро соз кард.
Гу́сфанд дорем аҷоиб,
Шоҳе дорад ғароиб.
Наздаш равӣ, "бе" гӯяд,
Хӯрокашро "те" гӯяд.

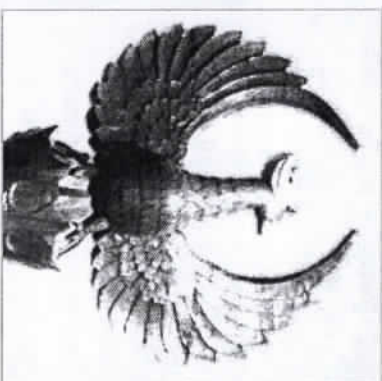
ДАР БОЗӢ МЕОМУ́ЗЕМ.

1. Варзиши фонетикӣ.

- Ору хангоми ба об афтидан чӣ хел овоз мебарорад? (З,,З,,З.)
- Шохору хангоми парвоз чӣ хел садо мебарорад? (З,,З,,ЗЗЗ)

Занги мактаб садо дод,
Ба синф даромад устод.

- Аз рӯи расмҳои зерин монандии ҳарфро муайян кунед.
- Қоллимаҳои гирд оред, ки дар он овози "З" дар аввали қалима орад.
(Зант, зардогу, зоғ, зарар, зиёд, зант.....).

- Қоллимаҳои гирд оред, ки дар он овози "З" дар мобайни қалима орад.
(муън, суъан, бозор, ҳезӯм, мазза.....).

- Қоллимаҳои гирд оред, ки дар он овози "З" дар охири қалима орад.
(боз, тез, рез, тоз, фоз, соз, ноз, ҳез.....).

- Ҳарф гӯм шулдаст, ёбед.
☐ зот, ☐ ёб, ☐ оф, ☐ он, ☐ мӯ, ☐ д, ☐ бу, ☐ ...

5. Номи одамхоро гирд оред, ки бо ҳарфи З оғоз ёбад.
(Заррина, Зубайда, Зайнаб, Замира, Зёбо, Зулайхо, Зёбӣ...)

6. Лотонхичой:

а. Ба ҳиҷои за калимаҳо фикр намоед. (замин, замон, забон, зардолу...).

6. Хичоро хонед ва калимаҳо созад.

(ЗА – замон, замин, зар, заррина.....).

(Зи—зиёд, зин, зирак, зил, зид, зип...).

7. Харф чой иваз намулдааст. (Назруёб, Занбӯр. Инз, энн, офз, зот.....).

8. КРОССБОРД.

1. Заб зардаки залифта,

Миён басти халила..

Ман туру баста кардам,

Ту маро хаста кардӣ.

2. Гилеми заррин, пораи вазнин.

3. Ин сӹ арра, он сӹ арра,

Миёнаш гўшти барра.

4. Аз асп бағанду аз сар паст.

3		
A	3	3
H	A	A
B	M	B
Y	H	O
P	H	H

9. ЧИСТОТНО:

Зар гиём , заргар гиём,

Аз хар чи вазнинтар гилем.

(Замин).

Пирамарди хилларар, беарраву бетабар,

Купрук создад бохунар. (Зимистон).

10. Забытмасы макотх:

Одам аз бозор, назар ба бозор.

Забон донӣ, ҷаҳон донӣ.

Зарра - зарра чамъ шавад, Дарьёхо банд шавад.

Запра - запра мўл шавад, Катра - катра кўл шавад.

Сад задани сўзангтар, Як задани оҳангтар.

Захри забон аз захри мор бадтар.

Заҳри табар мераваду заҳри забон не.

Забони покро хайф аст бисъёр,

Ки бо лафзи дурӯғ оғуда соэй.

II. THEORY

З - зёбу зиннати зўр, Аз зарру зевар зарур.
Замира аз зира, зағир кард.

17. ПОРЧАХОН ШЕЪРЪ:

II. 3-ро национал кафе,

З – адал ё харфи З.

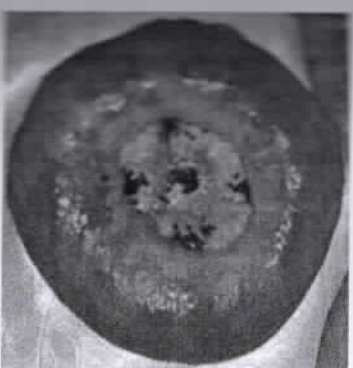
3 - арар дар матн оид,

Зуд мальный мёбарод.

6. Зогн авто қар қар қар,

Зимистонро хабар кард.

бу елиф дапомад устоа.

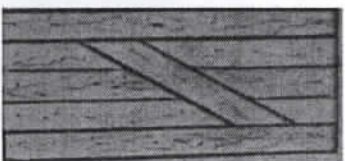

Г.Зёби дастархон нон аст,
мехнати деҳқон нон аст.

ХАРФИ ИИ

ХАРФ БО ЧҲЙ МОНАНД АСТ ?

Ба дарвоза бингаред,
Оё “И”- ро нест монанд?
Дар канораш ду тахта,
Дар мобайнаш дигар банд.
Бо воситаи искана чӣ кор мекунанд?, фикр
роненд.

ДАР БОЗҲИ МЕОМУЌЕМ.

1. Варзиши фонетикӣ:
а. Хар чӣ хел хангос мезанад ?
(Иа - иа - на).

- б. Хангоми дарди сар бемор чӣ хел овоз
мёбарорад ?
(Их, - их, - их).

2. Кӣ хушёр ?

- а. Аз овози охири калимаҳои зерин номи одам созед.
Соли, Соҳиб, Шахро, Махмуд. (Ибод).
- б. Аз калимаи овозҳои якхеларо ёбед.
Из, хирс, искана, оина, Илҳом, Моҳир.
- в. Номи одамонро номбар кунед, ки бо овози “И” сар шавад.
Илҳом, Икром, Ибод, Иҷобат, Ибодат, Исроил, Иброҳим.

3. Овозро шиносед: Хангоми шунидани овози “И” аз ҷой
кенад.

Некида, нис, симоб, дил, собун, Ибод, пур.

4. Овоз каний? Ҷои овозро дар калима муайян намоед.
Илҳом, нис, дил, китоб, искана...

ХАРФ.

5. Харф гӯм шудааст.
Икром, ☐ скана, м ☐ с, ☐ лҳом, к ☐ тоб, ра ☐ с.....

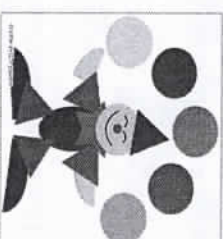
6. Калимаҳоро созед, ки аз овози “И” сар шавад.
Кани (инак), Мони (Ином), Олим (милу).

7. Ман қадом калимаро фикр кардам ?
☐ И ☐ - (нис, сим, дил, пир, шир,...).

8. Цирк ҳақида сӯҳбат. ...

9. Чистон:

Ме порча замини доштам,
Туқми сиёҳ коштам,
Бо ҷишми худ бидидам,
Бо аёли худ шинохтам. (китоб).
Мо бо қадом дин итоат мекунем ?
(Инъом, имон, ислом).

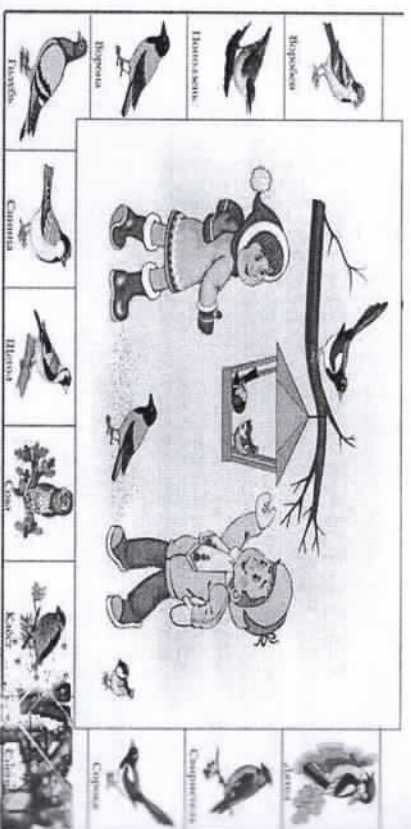

10. Сӯҳбат аз рӯи расми ҳаёти паррандаҳо дар фасли зимистон.

ПАРРАНДАҲО ДАР ЗИМИСТОН.

11. Тарбулмисалгу мақолиҳо.

Дониш хохӣ, ҷунда бошӣ!
Инниати шаҳс илму хунараст.
Ному хунара хусни дигар,
Ним дар хурдӣ нақш бар санг.

Одами беилм кўри роҳ, Олими беамал занбўри беасал,
 Ҳосил хоҳй, шудгор кун, Мероси падар хоҳй, илми падар омўз,
 Дониш хоҳй, такрор кун. Мероси падар хоҳй, илми падар омўз.

12. ТЕЗГЎЯК: Ин тутча ба ин тутча,
 Ин тутча читу тутча.

13. Порчаҳои шеърӣ:

а). Илмоҳу Ириша,
 Дугонаи дерина.
 Чунки мешавад оғоз,
 Номашон бо як овоз.

(А. Баҳорӣ).

Ид омадаст имрӯз,
 Иди басо дилафрӯз.
 Идест тоззаву тар,
 Иде ба мисли Наврӯз.

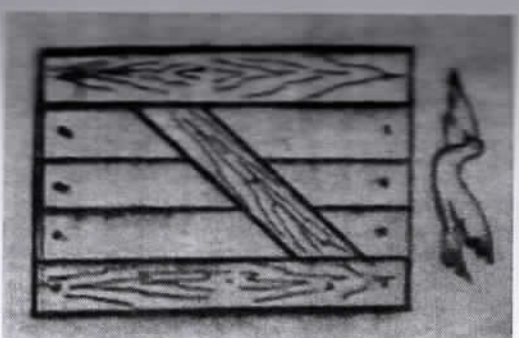
(Ашур Сафар).

И ҳарфи хушнавис аст,
 И ин қадар нафис аст.
 И ро дили қушод аст,
 Имкони И зиёд аст.

(Маҷ. Чашма).

ҲАРФИ Й

Аз болои дарича,
 Парвоз кунад мусича.
 Дуруст бингар ҷураҷон,
 Қадом ҳарф аст намоён.

Дар бозй меомўзем.

1. Кй бо диққат?

а. Аз рўй расмҳои додашуда
 предметҳоро, ки овози Й доранд ёбед ва
 мазмунни расмҳоро муайян намоед.

б. Дар қадоми ин расмҳо хайкали қадом
 шоири забардасти Ўзбекистон акс
 ёфтааст?

и. Ён қайчй чи қор қардан мумкин аст?

и. Аз қалмиҳои зерин овозҳои якхеларо ёбед.
 Нурма, Ўсма, Байроқ, Майрам, Муҳайё.

и. Чон овози Й ро муайян намоед.
 Нурмош, сайр, вай, бой, йурма.

е. Номии ин паррандари муайян намоед.

2. Кӣ бисъёр?

Калимаҳое гири оваред, ки дар он овози Ӯ дар аввал омада бошад.

(Ӯрма, Ӯлдош, Ӯд.)

Калимаҳое гири оваред, ки дар он овози Ӯ дар мобайн омада бошад.

(сайр, байрак, майна, ҷойнак).

Калимаҳое гири оваред, ки дар он овози Ӯ дар охир омада бошад.

(ҷой, лой, сой, пой, бой, вай, тӯй).

3. Давомашро ёбед.

Ташна монӣ, Содиқбой,

Аз пиёла бихӯри (ҷой).

Иди ғалабаро вай,

Чашн гирад мохи (май).

Пули бисъёр дорад Эҳсонбой,

Пулдорро меғӯянд (бой).

4. Кор бо лугат.

Ба саволҳо ҷунон ҷавоб диҳед, ки овози Ӯ дошта бошад.

1. Аз ҳама чизи ғойданоки нӯшокӣ чист? (ҷой).

2. Пас аз кадом моҳ се моҳ ба таътил мёбароянд? (май).

5. Ҳарф гӯм шудааст.

ма чо ӯрма ӯлдош са р

6. Таъғири калима.

7. Ҷумлаҳоро пур кунед. Ман гарм нӯшидам. Ман бо

..... дӯст мёбошам.

8. Аз таркиби калима калимаи дигарро ёбед. Гадоӣ (йод, Гадо, йог, доӣ).

9. КРОССВОРД. Аз расмихо истифода бурда, каттакхоро пур кунед.

Ҷавобҳо: (мӯй, рӯй, чайра, ойнак, айик.)

10. ЧИСТОНҲО. Худаш одамшаклу

одам не,

Дарахтбаро, одам не.

Даруни косаи чинӣ,

Даръи Аму бинӣ.

МА

Апрел бо обаш, Май бо алафаш.

Гадоӣ, ки аз як дар гузашт, шармаш мепарад.

НА

Дилбар бо худомӯзӣ,

Ёд гирифт йурмадӯзӣ.

Ӯ – як харфи мобайнӣ,

Ӯ – ро ҷой аз аввал аст.

Ӯ – дар аввал кай ояд?

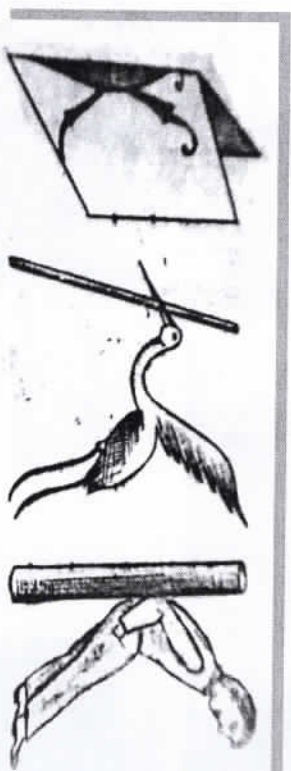
Ӯ – аз байну пай ояд.

Ӯ – сайри кайҳон ояд,

Ӯ – бӯи райҳон дорад.

(Маҷалаи ҷашма).

ХАРФИ КК Харф бо чӣ монанд аст?

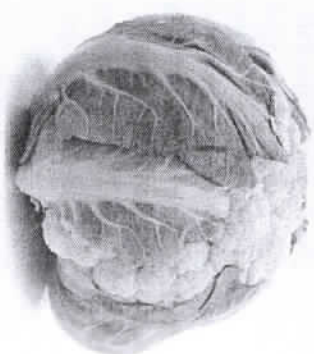
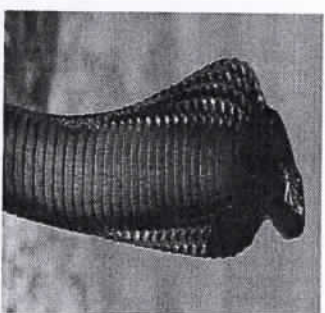
Нисфи гамбӯсакро кашӣ,
Бешак, харфи К мекашӣ.

Оринчро такъя медод,
Бо чӯбаки ғафс Мурод.

Аз рӯи расмҳои тасвируда
мунозира намоед.

Лайлак майли лона кард,
Аз шоху хас хона кард.

ДАР БОЗӢ МАОМӢЗЕМ.

1. Ҷузъиши фонетикӣ. Кабк чӣ хел месарояд? (Какара ка кара).
2. Кӣ бисёр?
3. Калимаҳое фикр кунед, ки дар он овози К дар аввали калима омада бошад. (кран, китоб, киса, қарам, кана, кайк...)
4. Калимаҳое фикр кунед, ки дар он овози К дар мобайни калима омада бошад. (мақтаб, Иқром, Уқтам, искана, такка...)
5. Калимаҳое фикр кунед, ки дар он овози К дар охири калима омада бошад. (кабк, намак, симақ, сӯзанақ, пишак, ўрдақ...).
6. Чӣ ҳақиқат синфхонаро номбар кунед, ки овози К дошта бошад. (китоб, ручка, доска, курсӣ...)
7. Сабзавотҳоро номбар кунед, ки овози К дошта бошад. (картошка, қарам, қаду,...)
8. Номи рафикатонро гӯед, ки бо овози К сар шавад. (Карим, Қамол, Қабир...).

3. ДАВОМАШРО ЁБЕД.

(китоб).

Намояд қабат – қабат,
Бинӣ, рангаву зебост.
Агар хонда тавонӣ,
Ҳама ҷизро медонӣ,
Қанӣ, гӯед ҷавоб
Номи он аст

Муенҷамонанде аст,
Хушрӯзку зебо аст.
Чун рамзи сулҳ одамон
Дӯшташ медоранд ҷунон.
Қанӣ, гӯӣ ҷи, Муаттар,
Номи он аст

(модулар).

4. Харф гӯм шулааст.
- а) ☐ аб, ☐ абуд, ☐ аду, ☐ алӯш, ☐ оса.
- б) ☐ артош, ☐ а, ☐ ран, ма ☐ таб, а ☐ ам.

5. Лотои Ҳичой.

КА	ДУ	КО		КИ	ТОБ	КУ	ЛУХ	КӢР
----	----	----	--	----	-----	----	-----	-----

6. ЧИСТОНҲО.

Қаҷ шавадӯ рост шавад,
Сулфа қунаду ҳалос шавад.

(қамон).

Як порча замин доштам,
Туҳми сиёҳ коштам.

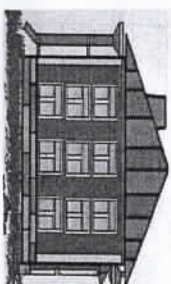
(қаланд).

Бо чапми худ бидидам,
Бо ақли худ шинохтам.

(китоб).

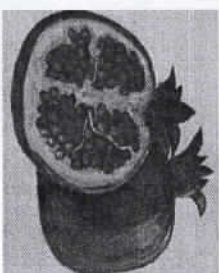
7. РЕБУСҲО.

кор+

= корхона

К +

= қанор

8. Зарбулмасалу мақолҳо.

Қӯр асоишро як бор гӯм меқунад.
Қор қунӣ, нон меҳӯрӣ.
Қор пеши қордон осон аст.
Қори имрӯзаро ба фардо мағузор.
Меҳнат қунӣ, ҳалол қун, ҳосилаша қувол қун.

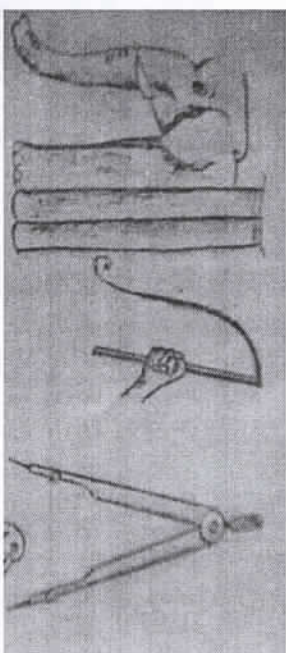

9. Шеро.

Додараки нақӯям,
Дар сифотат чӣ гӯям?
Ту дар сари қитобӣ,
Қӯран сикжабобӣ.
Қалдин рӯи дастӣ,
Қатран қабки мастӣ. (А. Баҳорӣ).
Қитоб аз ҳар чӣ хуб аст,
Қи он ба мо маҳбӯб аст.
Қисе нахонад қитоб,
Қори ӯ номатғлуб аст. (С. Ашӯр).

ХАРФИ Л

Харф бо чй монанд аст?

Аз паси парда фил баромад,
Гўё ки харфи Л мебаромад.
Тозиёна бозй кард,
Харфи Л йа розй кард.

Шеъри лак-лак-ро аз ёд намоед,
Л А К -Л А К
Лак-лак омад дина
Ба хонаи Одина.
Одина хамир кард,
Аз хамир фатир кард.
Хезумаш камй кард,
Камитарак камй кард.
Бобош ба хезум рафт,
Арғамчина гўм кард.
Арғамчин дар боғи мо,
Себи сурух анори мо.

Себи сурухи нозанин,
Гул баромад аз Замин. (А.Бобоҷон).

ДАР БОЗЙ МЕОМУЌЕМ.

1. Кй хушёр:

Дар калимаҳои зерин овозҳои якхеларо ёбед. Лола, хола, нола, бонинд, ласлак.....

2. Ки бештар:

- Калимаҳо гирд оред, ки овози Л дар аввали калима ояд: (Лола, ласлак, Лайлӣ, лой, лона...).
- Калимаҳо гирд оред, ки овози Л дар мобайни калима ояд: (Хола, мола, нола, шолӣ, холӣ...).
- Калимаҳо гирд оред, ки овози Л дар мобайни калима ояд: (Мол, хол, бол, хол, тол, чол...).

3. Ба чои нуктаҳои калимаҳои мувофиқашро гузоред.

Ҷанам ба пеши хола,
Дар дастам гули (лола).
Лола, лола, хай лола,
Булбул омад ба (нола).

4. Аукционни хичо. а. Ло – (ла, - бар, - на, - к). Лу – (биё, - дил, - хтак, - бат, - ла).

б. Калимаҳои фикр кунед, ки ба хичои ла тамом шавад. (пила, пула, мола, хола, нола, жола)

5. Харф гўм шудааст.

но а хо а мо а о а

6. Харф чой иваз кардааст. Олла, (лола), нола, (лона).

7. К Р О С О В О Р Д.

Би символҳои ҷавоб дода, каттакчаҳои холиро пурура намоед.

		Л	
		Л	
	Л		

- Номи гул.
- Хоҳари модаратонро чӣ мегӯед?
- Заминро бо чӣ ҳамвор мекунанд?

ЧАВОВ: (ЛОЛА, ХОЛА, МОЛА)

8. ТЕЗГҮЯК.

Лола ба хона меравад,
Бо гули лола меравад.
Пешаки хола меравад,
Лола ба хола мёбарад.

9. ЧИСТОНХО.

Як табак пури анор,
Мард бошӣ бубардор.
Аргунчаку аргунчак,
Ҷош бошад хар кунчак. (лахча)

Сабатча пури анчир,
Ҳаддат бошад, якто тир. (лахча)

Худаш даруни сангча,
Дарунаш пури бача.
Бе дадо, ҳам бе оча. (лӯбиё)

10. ТЕЗГҮЯК.

Аспи сиёҳ ёгу дӯмаш лойу лойолуд.

11. ФОЛКЛОР.

Олуҷа гули бодом,
Ман духтараки додом.
Додом шишта ҷой хӯрад,
Ман ҷойрезаки додом.

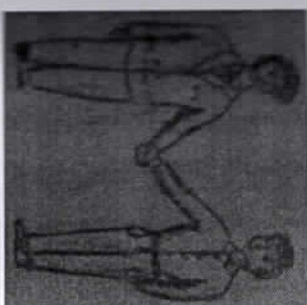
12. ШЕРХО.

а. Боло суфай хомвор,
Ду по чун пои паргор.
Ба вай набошад таълим,
Ба хар калима лозим.
Аз лаби сурхи лола,
Лайло ба истиҳола.
З – ин рӯ гуфта
Меистад чун алифбо. (А.Баҳорӣ)
б. Лола ба сахро бувад, Дӯдълӯм боғи хон,
Лавл ба дарё бувад. Лавлин халво бувад. (С.Ашӯр).

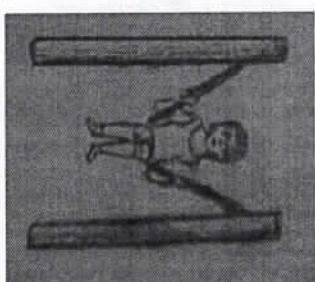
ХАРФИ ММ

Харф бо ҷӣ монанд аст?

Ду ошнои каринем,
Даст ба даст гирифтем.
Диккат кунед, бачаҳо,
Мо монанди харфи “М”.

Апа бинед алвончак,
Монанд аст ё ба “М”?
Монанд бошад, бачаҳо,
Бозӣ кунед бо он “М”.

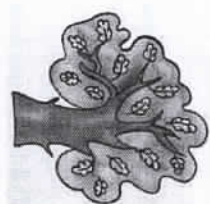
ДАР БОЗӢ МЕОМУӢЕМ.

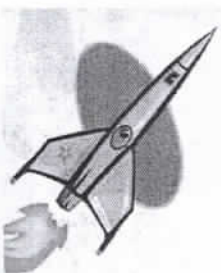
1. Варзиши фонемӣ: Гов ҷӣ хел
маос мезанад? (Му – у – у – у).

2. Кӣ бодивыят?

а. Аз калимаҳои зерин овозҳои якхеларо ёбед. Март, май, моҳ,
моҳӣ, малла.

б. Бо истифодаи овози аввали калимаҳои номии номагӯмро ёбед.

М О Д А Р.

3. Кӣ бисъёр?

- Номи одамонero номбар кунед, ки бо овози М сар шавад.
(Мурудҷон, Мохиҷон, Марям, Мақсудҷон, Мавҷуда).
- Номи одамонero номбар кунед, ки овози М дра мобайн омада бошад.
(Амон, Аҳмад, Омина, Самад, Раҳмон,).
- Номи ҷизҳоро номбар кунед, ки бо ҳарфи М сар шавад.
(Мақтаб, матоъ, мошин, мол, мотор,).
- Ба ҳиҷои додашуда овозҳои лозимиро илова карда, калимаҳо созед.
Мо (мор, мон, мол, мош, модар, мошин, мотор, ...).

4. Аукционии хиҷо.

Ба хиҷоҳои ма, мо, ме калимаҳо тартиб диҳед.
(Мақтаб, мактуб, модар, мошин, моҳӣ, меравам, меояд,).

5. Антонимҳо. Калимаҳои муқобилмаъноро номбар кунед.

- Бардор мон: напарто, парто.
(Саҳт: мулоим, нарма. Мард: зан.)
- бағанд – паст, боғо – поён, сиёҳ – сафед,).

6. Ҳарф гӯм шудааст:

актаб. оҳӣ. ор. арт.

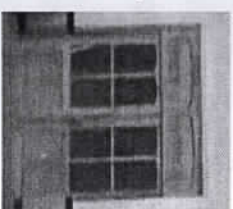
7. Мубадалашавии калимаҳо. Як ҳарфро иваз намоед.

- (мор, мол, моҳ, мон, мот, ...).
 - Калимаро пур кунед. (Моҳ: моҳӣ, моҳир, Мохира...).
- (Мавҷ: Мавҷуда, мавҷуд,)

- Аз дохили калима хиҷоҳоро ёбед. (Моҳӣ: мо, моҳ, оҳ,)
(Модар: мо, дар, даро, да, ром, дом,)

10. РЕБУСҲО.

МО +

=модар

+МОН=ДАРМОН

+ Й = МОҲӢ

11. ЧИСТОНҲО.

- Чароғи рӯи равзан, (моҳ).
- Гох торину гох равшан. (моҳ).
- Як падару як модар (моҳ, офтоб, ситора).
- Дигар ҳама бародар. (моҳ, офтоб, ситора).
- Мисли ресмон дарозу ғафс аст, (мор).
- Заҳри он давои ҳар фард аст. (мор).
- Дакон надорад, рост мегуяд, (мактуб).
- Қанот надорад, парвоз мегуяд. (мактуб).

12. ЗАРЕУЛМАСАЛУ МАҚОЛҲО.

- Муаллими нағз беҳ аз китоби нағз.
- Модар – розӣ, ҳама – розӣ.
- Моҳ – бе айб намешавад, ситора – бе дӯм.

13. ТЕЗГУЯКҲО.

- Мадёри мантиёр – монтёрҷон,
- Дунё аз он ҷароғон.

Мурод, мурод хӯрд
Курбон курут.

14. Ш Е Ъ Р Х О.

Меҳри албон дорад,
Майли рассомй дорад.
Муаллимаи моён,
Модар барин меҳрибон.

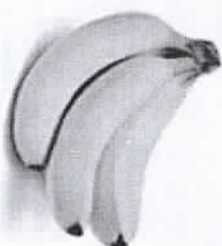
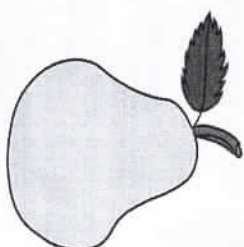
(Н.Насруллоева).

Модари ман меҳрубон,
Модари ман ҷисму ҷон.
Ман ҳам кунам ба модар,
Меҳрубонй ҳар замон.
М * ҳарфи гарму нармаст,
Мисли ду Л пайваст.
Номи нақъи модар
Ба ҳарфи М мешад сар.
Моро аз моҳй то моҳ,
М*бошад доим ҳамроҳ.
Дар МАСКАВ, ки дидй,
Дон ба метро расидй. (А.Баҳорй).

(С.Ашур).

Ҳ А Р Ф И Н Н

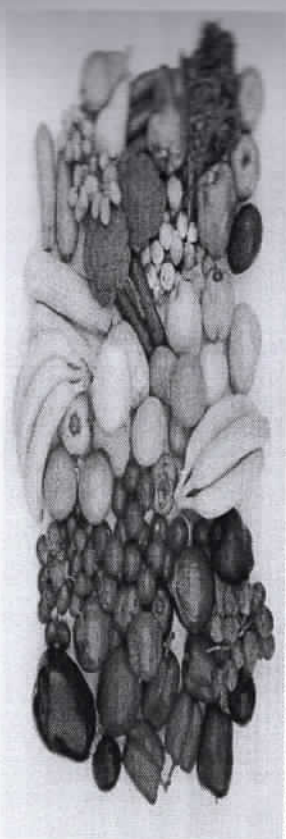
Сўҳбат аз рӯи расмҳо ва предметҳо.

1. Кадоме аз ин ашъёҳо ва мевано сабзавотҳо бо ҳарфи Н сар мешаванд?

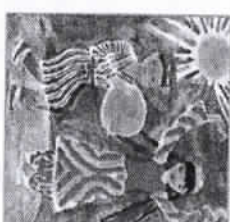
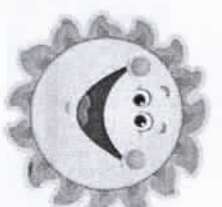
2. Кадом намуди сабзавоту меваҳо дар мобайнашон овози Н дорад?

3. Кадоме аз ин мевано сабзавотҳо бо овози Н тамом мешаванд.

ХАРФИ ОО

Харф бо чӣ монанд?

Моможурротак гуфто: Офтоби оламоро, Доира дод садо,
Канӣ, ёбед, бачаҳо, Шуд аз паси кӯҳ- Ана, дар мо
Харфи "О", Дар лабаш матар хаст -боло.
Шакле ба монанди "О".

ДАР БОЗИ МЕСАНЧЕМ.
1. НАРЗИШИ ФОНЕТИКӢ.

а. Ҳангоми аз дастатон афтода шикастани пиёла чӣ меӯед?
(ОХ, ОХ, ОХ).

б. Агар ҷонатон дард кунад ёки бачае калкида афтад чӣ меӯед?
(ОХ, ОХ.).

2. КӢ БИСӢӢР.

Калимаҳое гирд оред, ки овози О дар аввал омада бошад.

(Осим, Офтоб, омад, орд, ойнак, осие....)

Калимаҳое гирд оред, ки овози О дар мобайн омада бошад.

(мол, хол, нон, дон, рон, мола, шона, шолӣ....).

Калимаҳое гирд оред, ки овози О дар охир омада бошад.

(доно, бобо, Соро, доро, Барно, намо, вино,....).

3. Аз рӯи расмҳо бой ғардонидани нутки саҳеҳӣ.

а. Гӯед, ки олӯча мева аст ё инки сабзавот?

Аз олинча чихо тайёр кардан мумкин аст?

Олинча дар кучоҳо мерӯяд?

11. ЧИСТОҶО.

Эътибораш он чунон
Дида истанд одамон.

(нуқта).

Дар байни ду харфи Н як харфи дигар мон,

Номи азиз чизе мешавад хосили он. (нон).

Миёни кӯча, пул – пури бача. (нарвон).

Ду шери калон, дигарон шербача. (нардвон).

Сафедак мебарояд,

Сурҳак мебарояд. (нон).

12. ЗАРӢҶЛМАСАЛҶ МАКОЛҶО.

Аз дӯсти нодон, бех аст душмани доно.

Ҷони нодон - дар азоб.

Дарс агар мушқил бувад,

Нодонро хоб оварад.

Номи бағанд – бех аз боми бағанд.

Ҳамроҳи нағз мебарад ба роҳи нағз.

13. ШЕЪРҶО.

Н – ро хондан осон аст,

Н – ро ранеи нордбон аст.

Н – дар та насту ноҳун,

Н – дар даруну беоун.

Н – дар ниҳоди ранг аст,

Н – ро надонӣ, нанг аст.

Нон аст роҳати мо,

Нон аст қуввати мо.

Нон аст ҷони одам,

Нон аст давлати мо.

Нома омад аз Маскав

Ба моён дар соли нав.

Нозимҷон найнавоз аст,

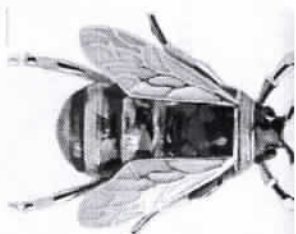
Наи навоиш соз аст.

(Маҷаллаи «Чашма»).

(С. Ашӯр)

(хрестоматия).

6. Ору паранда аст
Хелхон орухоро
Асалро аз кучо
Чй ба мо асал

ё хаззанда?
номбар кунед?
мепиранд?
медихад?

О + = осеъ

4. АУКЦИОНИ ХИЧО.

ОФ - (ТОБ). СА - (ХОБ).
О - (БИД). СО - (РО).
ВАХ - (ОБ). СО - (ДИР).

5. ВОЗИН «ЗИНА».

Б	О			
О	Р	О		
Д	О	Р	О	
Ш	А	Х	Л	О

6. ХАРФ ГҶМ ШУДАСТ. ЁБЕД.

Б, ЛИМ, РИФ, ОР, ШАХЛ, ОФТ, БИБ Б.

7. ЗАРЪУЛМАСАЛУ МАҚОЛҲО.

Об манбаи ҳаёт аст.
Олими беамал замбури беасал.
Оба бину мўза каш,

Ҳавов бину гўза каш.
Одами беилм - кўри роҳ,
Одами бо умед зинда аст,
Одами бе умед мурда аст.
Оруз дар ҷавонӣ айб нест.

8. ШЕЪРҲО.

Ҳарфи О ро медонам,
Навишта метавонам.
Дахони О доим во, матар гушна мондааст О.
Вай чун кўдаки ширмаст, будааст чунин пирёнҷак?
Олуҷа гули бодом,
Ман духтараки додом.
Додом шишта ҷой хурад,
Ман ҷойрезакӣ додом. (Шеъри халқӣ).

9. ТЕЗТУЯК.

Об омад ба ёвон,
Алаф шавад фаровон.
Ин тутча ба ин тутча,
Ин тутча ба ин тутча,
Ин тутча читигин тутча.

10. КАЛИМАРО ПУР КУНЕД.

.... тоб, тоб, (офтоб, мохтоб).
О (риф, риф, бид, бод, лим. Дод...).

11. АЗ ДОХИЛИ КАЛИМА КАЛИМАҲОИ ДИГАРРО ЁБЕД.

Офтобак: (об, тоб, бофт, ба, офтоба, афт, офат).

12. ХОЛАТИ ШАВКОВАР.

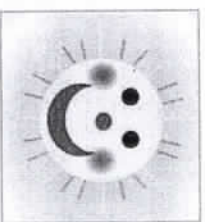
О, О (дор, бор, роҳ, нон, мон, дон....).

13. РЕВУСҲО.

О + 3О + М = осим.

+ оба=хароба.

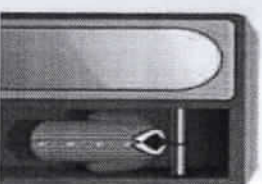
+ А=офтоба

14. ЧИСТОНХО.

Дасту пой надорад,
Расми туро мекашад, (оина).
Аз як дара орд мерезад,
Аз як дара об мерезад. (осие).
Ранги зарди рӯй ҷаҳон,
Гармиаш бахти ҷаҳон. (Офтоб).

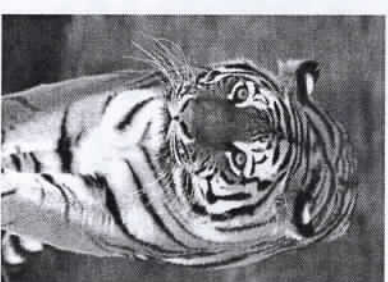
Х А Р Ф И Ш

ХАРФ БА ЧӢ МОНАНД?.

П – ҳарфи дилписанд аст,
П – пови бағанд аст,
П – як дари кушод аст,
Пайроҳан мурод аст.
П – ҷун шавад ёри ту,
П – панҷ шавад кори ту.
П – ҳарфи паҳлавон аст,
Ҳамдами бачагон аст.
Дар турнику дарвоза,
Аз ҳарфи П нишон аст.

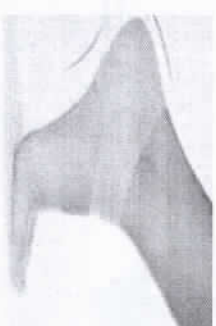
ПАЛАНГ

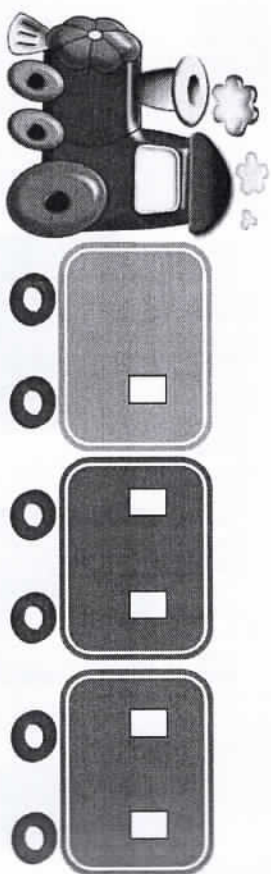
ДАР БОЗӢ МЕОМӢЗЕМ.

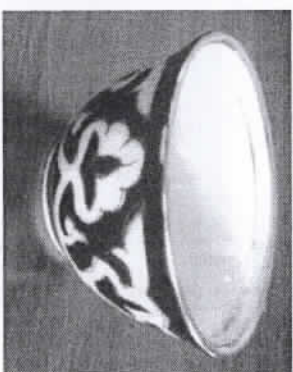
Шуғури масти беша,

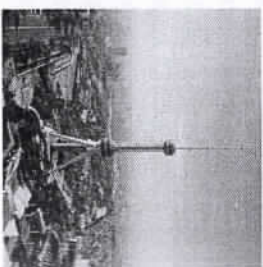
На чав хурад на реша,
Оташ хўрад Ҳамиша. (паравоз).

Ҳангоми ба лабатон расонидани
пиёлаи гарм чӣ метӯед?
(пах, пах, пах...)
Ҳангоми газидани кайк чӣ метӯем?
(пах, пах, пах...).

П И Р А М И Д А – яке аз ҷойҳои
муқаддастарини диёромон - Ўзбекистонанон
мебошад.

П Р Е Б У С Х О.

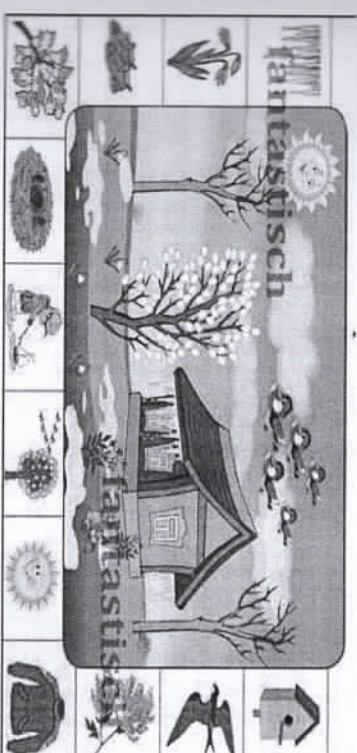

+ РА=панҷара

+ГАҲ=ПОЙГАҲ

ЛОҶАИ ПАРАНДАГОН

**Фараштуруҷҳо лоҷа месозанд,
Лоҷа ба сакфи хона месозанд.**

КА Б У Т А Р – Рамзи дӯстӣ.
Қадам намулдҳои кабутархоро медонед?
Барои чӣ кабутари ғурӯӣ меноманд?
Сӯхбат аз ҳаёти бачагон...

2. Кӣ бодиккат? Аз калимаҳои зерин овози
якхеларо ёбед?

Пиёз, пой, пар, парта, полиз, палма, пойтах...

3. НОМАШРО ЁБЕД.

Қабат-қабат печидааст,
Ҷои ҳолӣ надоштааст.
Агар онро кунед реза,
Дида шавад аз он тар.
Хўрок бо он бониез,
Номин он бувад

(пиёз).

4. Аукционни хичо. Ба хичоҳои ПА ва ПО калимаҳо созад:
Падар, парта, пода, पोशох, полиз, пагоҳ, помидор.....
5. Мубаддалашавии калима ба занчиричаи сеҳринок. Як ҳарфро иваз намоед.

ПАР= дар, тар, зар, бар, хар, хар, сар...
ПАР= пор, пур, пер, пир, ...
ПАР= паз, пак, пас, пай, пак, папар, пан, паш, пап, пал...

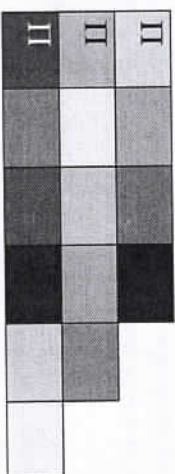
6. Ҷумғаро пур кунед.

Дар полиз.....мерӯяд.
Хонандагон банишастанд.
Ман аз мағзинхаридам.
(помидор, парта, китобу дафтар).
7. Аз дохили калима калимаҳои дигарро ёбед.

Парта: - пар, атр, тар, пат...
Помидор: - пом, дор, мор, ор, дом...
Парранда: - пар, анда, ранда, арра, анор...

8. КРАСВОРД.

- Ба саволҳо ҷавоб дода, катакхоро пур кунед.
1. Хангоми реза кардани қадом намуди сабзавот гирия мекунед?
2. Чизи хӯрдани ки дахонаш доимо во аст.
3. Сабзавоте, ки бо себи сурух монанд аст.

(пиёз, писта, помидор)

9. ЧИСТОНХО.

- Ҷома пӯшад сад қабат,
Бо ҷомааш равад хоб,
Ҷомаашро кушой,
Ҷашмат шавад хавзи об. (пиёз).
Гови сиёҳ дар дарун,
Гарданакаш дар берун. (печка).
Як хонаи танида,
Ҷӯро ҳама харида. (пилла).

(пилла).
116

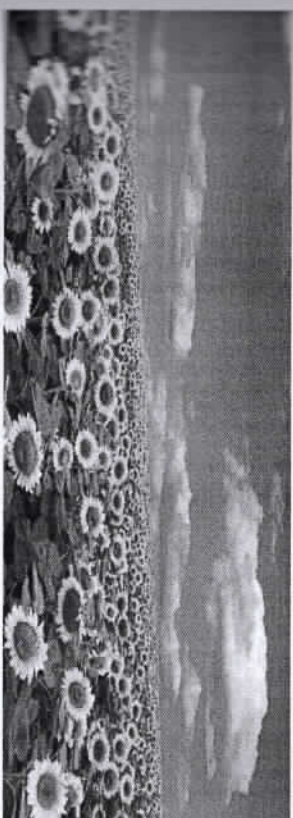
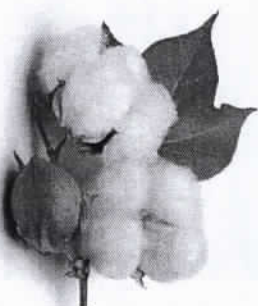
10. ЗАРБУЛМАСАЛҶУ МАҚОЛҶО.

Писар чӣ гуна,
Падар намуна.
Падар - розӣ, ҳама - розӣ.
Пур бидону кам бигӯй,
Якero сад мағӯй, садro яке гӯй.
Ба кӯрпаат нигоҳ карда пой дароз кун.

11. ШЕРҶО.

Пағлх ҳезам ман аз хоб,
Пагоҳ равам ман лаби об.
Покиза мешӯям рӯ,
Пеш аз тулӯй офтоб. (А.Сафар).

Пахта шукуфт нуқравор,
Пахтачин омад ба қор.
Пахта - пахта ҷон пахта,
Рӯида чун гул даста.
Дар ҷамани қалхозхо,
Кушода раста - раста.
Сахро мисли гулистан,
Монанди боғу бӯстон.
Пахтахо хар сӯ хандон,
Хандон-хандон бишкуфта.

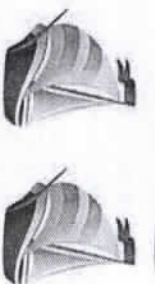
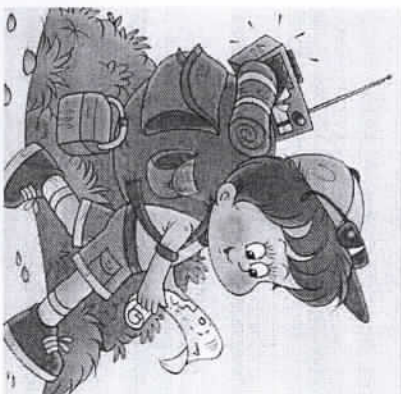
Х А Р Ф И Р р

1. ДАР БОЗӢ МЕСАНЧЕМ.

Радио аз баҳру бар,
Медихад нав – нав хабар.

❖
Дар кади роҳи мошин
Харфи Р-ро бибинед.

❖
Киштиамон мисли бод,

Рӯи об шуд дав - давон.

Чун шомол хест ногоҳон,

Шуд ҳамранги Р бодбон.

Ҷои исти мошинхост,

Шофир амак, дам гиред

2. Кӣ бодиккат?

Аз калимаҳои зерин овозҳои якхеларо ёбед.

(Расул, радио, ручка, мор, расм....).

3. Аукционии хичо. Ба хичои РА калимаҳо гирд оред.

(Раҳим, Расул, радио, расм....).

4. Қофия созад. Рон (нон, мон, кон, сон, дон, хон,...).

5. Харф гӯм шудааст.

адио, ама, асм, мо , а а.

6. Овозҳо ҷой иваз карданд. Онраб (Равно).

7. Мубаддаллашавии калима ба занчири сеҳронк.

Ран – сон, нон, мон, кон...

Роғ – боғ, доғ, зоғ...

Калимаи пасоянда аз овози охири калимаи пешоянда сар шавад.
(рон, нон, нул, дола, анор, рама....)

8. Калимаи зиядатиро ёбед. (роҳ, роқ, радио, равшанӣ,...)

9. К Р О С С В О Р Д.

МАШҲОНИ ШАВҚОВАР.

Ба саволҳои зерин ҷавоб дода, қатакхоро тавре пур кунед, ки
дар ҳамин рақамҳои калимаҳои якхела ҳосил шавад.

1 2 3 4

1				
2				
3				
4				

10. Чистонҳо:

Санги сурӯҳ ба дастам,

Ана онро шикастам.

Аз гирьяҳои акнун,

Шуд косае пур аз хун.

(анор).

6. Асбобе, ки бо он кулӯхҳои заминро майда мекунанд. (мола).

11. Номи баҳр. (Араб).

10. ВАРЗИШИ ФОНЕТИКӢ:

Зоти сиёҳ ҷӣ хел садо медихад?

(қарр, қарр, қарр).

Зоти сиёҳ, - қарр қарр,

Ҷӣ меҳӯри?, - ҳалҳои тар.

Қай меҳӯри?, - вақти сахар.

Бо қӣ меҳӯри?, - бо Мирзободал.

Мондагиашро ҷӣ?,- рӯзи дигар.

11. Р Е Б У С Ҳ О.

11. Ребусхоро ба таври алоқамангли якҷоя хонед.

ТУ+ =ТҮмор

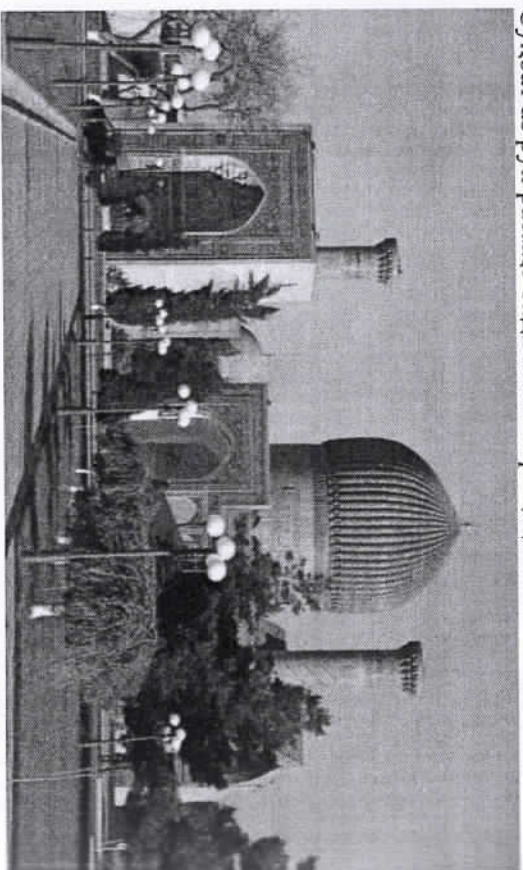

+

= Гүлрӯ

Сўхбат аз рӯи расмҳо оиди инкишофи ҷаҳонбинии бачагон.

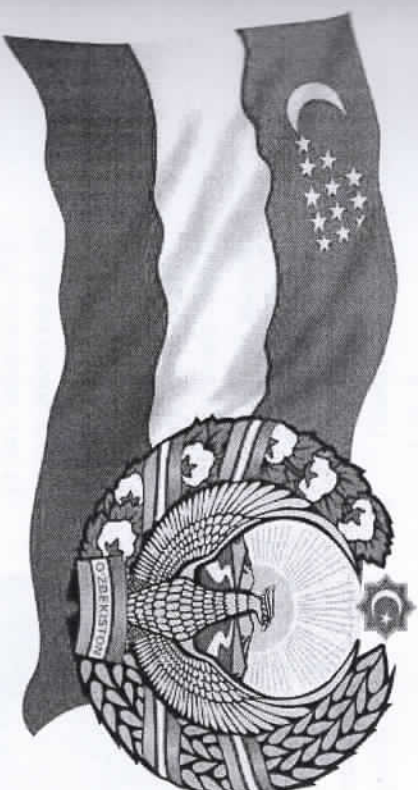

БУХАРА

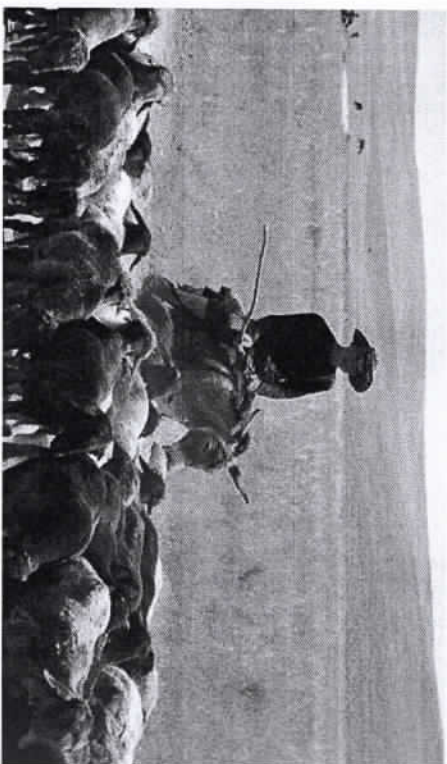
БУХОРО

Самарқанд сайқали рӯи Замин аст,
бухоро макони дини Ислоҳ аст.

ГЕРБ

Нишони зёбу зиннат, Фаҳри нерӯи ҳаёти инсонӣ, саодат,
миллатиявӣ маданият ва бонгарии давлати Ўзбекистон.

РАМА

Чўпон чиро мечаронад? (рама). Чўпон гусфандхоро дар
кучо мечарад? (сахро)

12. ЧИСТОНҲО.

Дўмаш нарма мулоим,
Ваге мўйҳояш зиррин.
Макони ӯ дар беша,
Фиребгар хаст хамеша. (рўбох).

Аспе дорам беозор,
На дил дорад на чигар
На дил дорад на гурда,
Меҳонад Бачамурда. (рубоо).

Сандукҷаи одди,
Бе забон сухан ронад.
Аз ҳар тарафи дунё,
Нав – нав хабар расонад. (радио).

13. ЗАРБУЛМАСАЛҶУ МАКОЛҲО.

Ранҷ барӣ – ганҷ барӣ,
122

Зарра – зарра мўл шавад,
Катра – катра кўл шавад.
Зарра – зарра ҷам шавад,
Дарёҳо банд шавад.

14. ШЕРҲО.

Рифидача ба дастам,
Рифтам ду кулча бастам.
Рубам то рӯи хавлӣ,
Рухсат гирифта ҷастам. (С. Ашӯр).

Роҳи мо роҳи падар,
Дар ин роҳ ёбам зафар. (М. Насруллоева).

Раҳму Нуру Раҳмон,
Рификону меҳрубон. (Фолклор).

ХАРФИ Сс

Бозни "Чумла созед"

Максади бозӣ: Омӯзонидани талафузи дурусти ҳарфи С, сохтани калимаҳо ҳиҷоҳо ва чумлаҳо

Рафти бозӣ: Аз рӯи расмҳо ташкил кардани сӯҳбат, нами предметҳоро пӯрра талафуз намудан ва аз калимаҳо ҳиҷоҳои тартибдодашуда ҷудо намудани овоз ва ҳарфи С.

Андар фазо мохи нав,
Чун ҳарфи С намоён.
Нур бахшад шаби тор,
Дар боғи деҳамон.

Гӯед, ки агар овоз ва ҳарфи О ро бо ду ҳиссаи баробар тақсим кунем кадом ҳарф ҳосил мешавад? (С).

Агар себӯро ба ду қисм ҷудо кунем чӣ ҳосил мешавад: (С).

ДАР БОЗӢ МЕОМУӢЕМ.

1. Варзиши фонетикӣ;

Аз шар ҳаворо оҳиста барорем, ҳаво ба берун чӣ ҳел мёбарояд.
(С, С, СССР.).

Ҳавои балони мошинро барорем чӣ гуна сада медиҳад?
(С, С, СССР.).

2. Кӣ бодиксат?

1. Аз калимаҳои зерин овозҳои якхеларо ёбед.

Асо, Собит, Собир, Солит, сар, асар, нисм, ислом.

2. Нами одамонро номбар кунед, ки бо ҳаёфи С сар шавад.

Собир, Солит, Собит, Сӯхроб, сар, сар, Салим, Соҳиб, Сабохат

3. Предметҳоро номбар кунед, ки овози С дошта бошанд.

Асб, асо, сол, коса, сӯмка, синак, яхмос, дос, стакан.....

4. Калимаҳое гирд оред, ки ҳарфи С дар аввали калима омада бошад:

Соро, саба, сӯмка, соат, синф, сар, соҳиб, Солех, Саври.....

5. Калимаҳое гирд оред, ки ҳарфи С дар мобайни калима омада бошад:

Рисм, Осмон, оснӣ, маска, коса, доска

6. Калимаҳое гирд оред, ки ҳарфи С дар охири калима омада бошад:

Мис, кас, мас, термос, пас, хос, лос, Ихлос, ҳалос....

3. Калимаҳои муқобилматноро гӯед, овози С дошта бошад.

Снӯх — сафед. Сурх — сабз.

4. Ҳарфҳои афтидари ёбед.

А ☐ О, ☐ ИМ, ☐ ОРО, ☐ ОХИБ, ВО ☐ ИТ.

5. БОЗНИ ЛОТО. Аз ҳиҷоҳои сохташуда калимаҳо созед

Со, хон, сӯ, хиб, бит, Са, роб, лим, суҳ. =

(Соҳиб, Собит, Салим, Сӯбхон, Сӯхроб.).

6. Ҳиҷоҳоро пӯрра намоед.

Сиф - (сафед).

Са - (савоб).

Са - (лим).

Си - (сим).

Сӯх - (Сӯхроб).

Са - (савоб).

Со - (Соро).

Си - (сим).

Сӯх - (Сӯхроб).

Са - (савоб).

Со - (Соро).

Си - (сим).

Сӯх - (Сӯхроб).

Са - (савоб).

Со - (Соро).

Си - (сим).

Сӯх - (Сӯхроб).

Са - (савоб).

Со - (Соро).

Си - (сим).

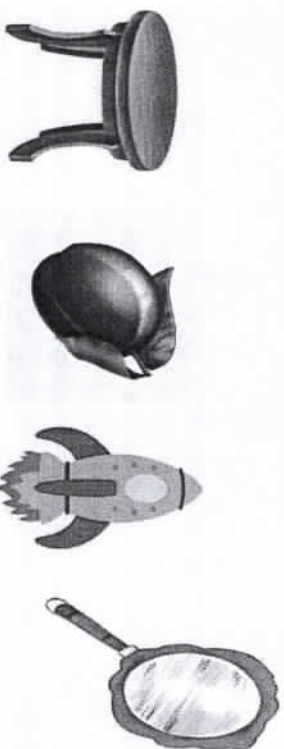
Сӯх - (Сӯхроб).

Са - (савоб).

Со - (Соро).

Си - (сим).

Сӯх - (Сӯхроб).

Чавоб: СОРО

9. РЕБУСХО.

+ НА = САБЗИНА

З+ +а= себарга

100+ = садбарг

З + Б =

100 + а = САДА

10. ЧИСТОНОХО.

Хама хобу нини бедор.

(соат).

126

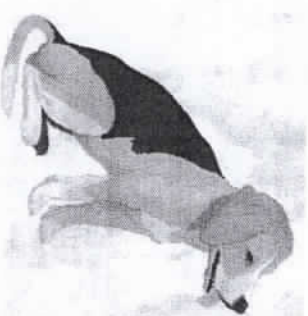
Хулаш якта, кабургааш садга. (сабзй).
Хамаро менушонд, хулаш урьён. (сўзан).
Сабзинамўй пойдароз,
Му пахну по дар хоки сард. (сабзй).
Очаш дав – давон,
Бичаш чапакзанон. (сафедор).

11. ЗАРЕУЛМАСАЛУ МАҚОЛХО.

Сухан – нуқра,
Хомшй – тилло.
Сукут – аломати ризост.
Сари хамро шамшер набуридааст.
Сабр кунй, аз гўза халво мепазад.
Сатг вафодор,
Бех аз дўсти бевафо.
Сатг доно,
Бех аз шарикн нодон.

12. Т Е З Ё Я К Х О.

Сид задани сўзангар, як задани охангар.
Сид санг ба ме санг,
Як сиду се санг.
Си саби суп – сурх,
Си себи сап – сафед.

13. ПОРЧАХОН ШЕРҲИ.

Соли нав хам наздик аст, Соаташ дар тик – аст.
Силоми Бобои Барфй, Сил–силаи табрик аст. (С.Ашўр).
Сафобахши дилоро,
Гулбоғи мактаби мо.
Соликчон суратир аст,
Сураттери мохир аст. (христоматия).
Соат вақтро ба моён,
Мелихад аник нишон.

Соати мо баногоҳ рўзона хобид,
Модарам гўши онро сахтакак табид. (фолклор).

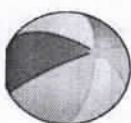
127

Х А Р Ф И Т Т

ХАРФ БО ЧӢ МОНАНД?

Ин болгача аст магар?
Ё харфи "Т", бингар.
Т харфи ражжос аст,
Туву моро шинос аст.

Т хасту - хаст хар чо,
Тантанаю тамошо.
Т монанди тарозуст,
Тартибу таксим аз уст.
Аз дур дидам сабзавор,
Камчин задам лолазор.
(тарбуз).

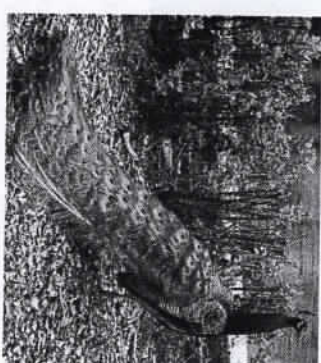

Ологе, ки бо он хезум мешикананд.....(табар).

ДАР БОЗӢ МЕСАНЧЕМ.

Тоғус чи гуна ракс мекунад?
Чист он, чист он, мурғаки Чулистон,
Нар кушоду боғу бӯстон.

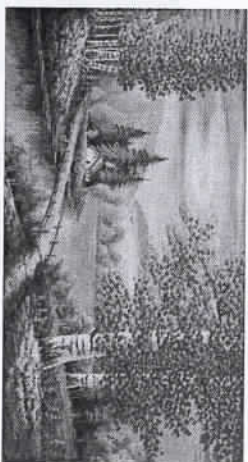
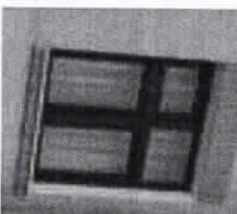

1. ВАРЗИШИ ФОНЕТИКӢ.

- а. Хангоми куфтани дар шумо чиро мешунавед? (так – так).
- б. Мотори трактор чӣ хел садо медиҳад? (тарт – тарт).
- в. Хангоми давидан пойҳоямон чӣ хел садо медиҳанд? (тап-тап-тап).

2. КҲҲ БОДИҚҚАТ.

а. Чизҳои поёнро номбар кунед ва гӯед, ки кадом овоз тақрор меёбад?

ҶАВОБ: Темур, тиреза, тир, танк, тўй, тэлефон, тирамоҳ.
б. Овозҳои якхелаи таркиби ин калимаро ёбед:

Товус, табар, табак, торик, тоҷик, оташ, атроф, атр, телевизор, тухм, атлам, тана, сатил...

3. КҲҲ БИСҲЁР?

а. Калимасҳое гирд оред, ки дар он овози Т дар аввал омада бошад:

Тилло, товус, Толиб, Темур, тана, танк, талаба....

б. Калимасҳое гирд оред, ки дар он овози Т дар мобайн омада бошад:

Отабек, оташ, Офтоб, остона, китоб, дафтар, сатил...

в. Калимасҳое гирд оред, ки дар он овози Т дар охир омада бошад:

соат, даст, шаст, бист, бисот, хишт, гӯшт, баст, тахт...

г. Номи одамонро гирд оред, ки бо ҳарфи Т сар шавад:

Толиб, Тоҳир, Тоҷибой, Тоҷиддин, Тўра, Тўҳфа, Темур....

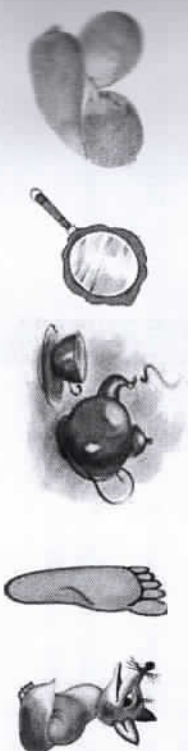
д. Номи паррандаеро гӯед, ки бо ҳарфи Т сар шавад.

Тутӣ, товус, титав, турна....

Турна катор арғамчин, арғамчинвор арғамчин.

4. Овозҳои аввали чизҳоро истифода намуида калимас созед.

Ҷавоб: **ТОҲИР.**

5. БОЗИИ "ҲАСАН ВА АҲСАН".

Агар аз калима овози Т ро шунаванд, ҷурахони Ҳасан аз ҷой бархезанд ва агар овози Д ро шунаванд ҷурахони Аҳсан аз ҷой бархезанд.

(оташ, корд, Обид, Собит, дар, тахта, дорбоз, торик, кабуд, дор, тор, Тоҳир, орд, Капид...).

6. САВОЛАКУ ҶАВОБАК.

Ба саволҳо бо як калима ҷавоб диҳед, ки дар таркибаш овози Т бошад.

- Номат чист?
- Тоҳирҷон.
- Номии падарат чӣ?
- Толибзода.
- Аз кучоед?
- Аз Тошкент.
- Чӣ кор мекунед?
- Таъмиргар.
- Чӣ таъмир мекунед?
- Телевизор.
- Ба корхона бо чӣ рафта меоед?
- Бо троллейбус.

7. Калимаро номбар кунед.

Қадам паранда аз ҳама зёботар аст (тўтӣ).

Қадам паранда сухани одамро такрор карда метавонад?

(тўтӣ).

Қадам паранда аввали баҳор ба кишвари мо катор шуда парда меояд?

(турна).

Қадам меваро медонед, ки берунаш сабзу дарунаш сурх? (тарбуз).

Қадам нематеро медонед, ки кимату пураарзиш ва аз он асбобҳои ороиши меслзанд?

(тилло).

8. Аукционии ҳиҷо.

а. Ба ҳиҷои "ТА" кӣ бештар калимаҳо месозад?

(табар, табак, табақа, тамошо, таачуёб, нукта, бутта...)

б. Ба ҳиҷои "ТО" кӣ бештар калимаҳо мисозад?

(торик, тоҷик, тоқӣ, товус, Толиб, томарка, толиба...).

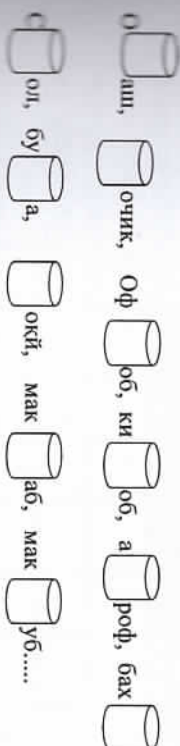
9. Қолаби шавқовар. Ман қадам калимаро фикр кардам?

Ор – (тор, мор, хор, зор, бор, кор, нор, дор, сор, шор, чор...).

Ар – (тар, сар, зар, кар, бар, вар, гар, дар, лар, мар, нар, пар...).

Об – (тоб, бооб, дооб, зоб, коб, лоб, моб, ноб, роб, соб, хоб, ...).

10. Ҳарф гӯм шудааст, ёбед.

11. Загирри калимаҳо.

Тоҷик – китоб – баҳор – расм – модар – радио – Одил...

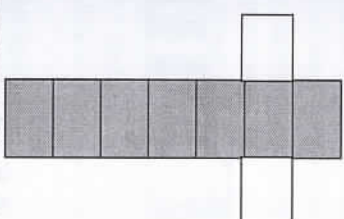
12. Афтидау тит шуд, Шӯмо ҷо ба ҷо кунед.

И т к б о – китоб, Р т у н а – турна.

Т с а о – соат, К т м у а б – мактуб.

13. К Р А С В О Р Д.

1. Ҷавоби ин саволҳоро ёбед ва хоначаҳои сутунҳоро пур кунед.

а. Ҷос, ки дег гузошта хӯрок меназанд.

б. Чизи моеъ, ки хушбӯй аст.

Ҷавоб: (Оташдон, атр).

2. Ба саволҳо ҷавоб дода, катакчаҳоро пур кунед.

Бо ёрии номи парандаи хушхон. (ба поён).

а. Номии мевасе, ки нами ду хайвонро дорад.

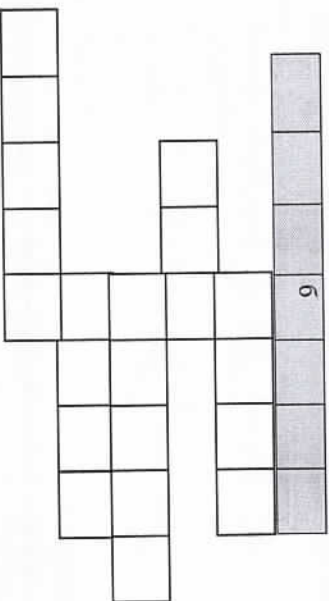
б. Шахсе, ки кордон ва соҳибкаси аст.

в. Он чи, ки тару тоза тўхфа мекунад.

г. Номии мевани хушк, ки мағзаш бомазза аст.

д. Номии хӯроки хамирий.

е. Он чи, ки дасту по надорад, дарро мекушоид.

Ҷавоб: (харбуза, усто, гул, бодом, утдро, шамол.).

14. РЕБУСХО.

+Т = ЁшТ

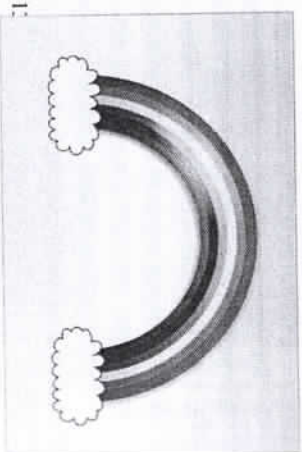
Та+ = Тамиз

15. ЧИСТОНХО.

Худ дар осмон,
По дар замин.

(тирукмон)

Таг – таги лодон меравад.

Рӯдакшон меравад.

(тортанак).

Об дар об чӣ бошад,

Ҳавзи гулоб чӣ бошад.

Оташ расад ях кунад,

Ўро ҷавоб чӣ бошад?

(туҳм).

Ҳаст як паҳлавони гулгуланок

Оҳанинжисму оҳанинпӯшок.

Он шутур нею лек боркашон.

Асп нею ба тохтан ҷаксон.

Ров нею замин меронад,

Чист номаш?, кай кӣ медонад?

(трактор).

Ўшакаш тофтем,

Даруни об партофтем.

(тушвера).

16. Т Е З Г Ў Я К.

Тик - тики соат, Чик - чики гунчишк.

Тортанак- тортанак, тозон - тозон тортанак.

17. ЗАРБУЛМАСАЛУ МАКОЛХО.

1. Ҳар кӣ бисёртар кунад меҳнат,

Ҳар чӣ бисёртар барад роҳат.

2. Тарс бародари марг аст.

3. То ранҷ набинӣ, ганҷ набинӣ.

4. Тозагӣ гарави маломатист.

5. Талхӣ дудро мӯрӣ мебардорад.

6. Тарки одаг – амри маҳол.

7. Тилло дар оташ, одам дар меҳнат майлӯм мегардад.

18. ПОРЧАҲОИ ШЕЪРӢ.

Тури катор меояд, мавсими кор меояд,

Ғисли баҳор меояд, мавсими кор меояд.

(Н.Бақозода.).

Тирамоҳ омад писанд,

То самаре дода ҷанд.

Танаҳои пахта боз,

То само шуд бағанд.

(У.Рачаб.).

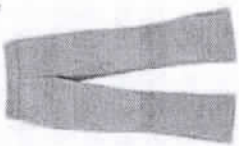
Тутии хӯшгӯи ман,

Сунбули хушбӯи ман.

(У.Рачаб.).

Х А Р Ф И У У

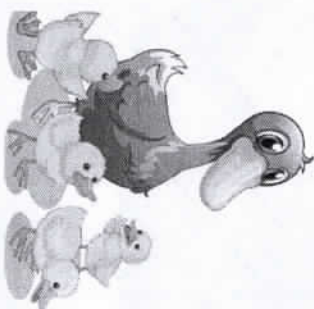
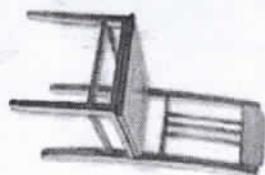
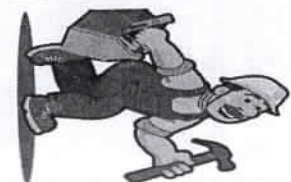
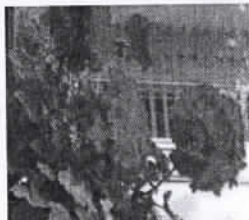
ХАРФ БО ЧҲЙ МОНАНД?

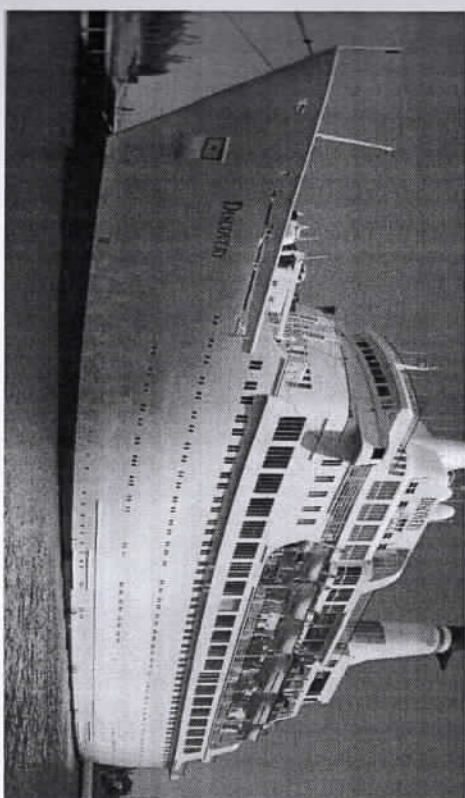
- У - аввали умри мост,
У - дар даруни дунёст.
2 гул, ду шохаш тут,
(А.Баҳорӣ).
- У - хесту гуфтугӯ аст,
У - ўмеду орузхост.
умре бубахшад суд.
(А.Баҳорӣ).

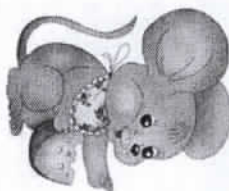
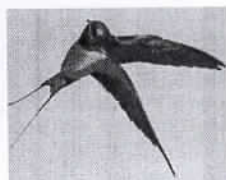
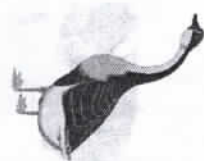
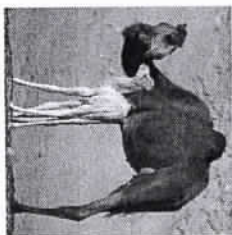
ДАР БОЗҲЙ МЕСАНЧЕМ.

- Варзиши фонетикӣ.
а. Шарол ва тург чӣ ҳел уллос мекашад? (У - У - У - У - У)
б. Духтарақ чӣ ҳел тирья мекунад? (У - У - У - У - У).
- Кӣ бодибягат?
а. Ашъҳоро номбар кунед, кадом авоз такрор меёбад?
(олу, гул, тург, усто, уштур, курей, урдак...)

- Калимаҳое гирд оред, ки овози У дар аввал омада бошад:
(уғро, уқоб, уштур, урдак, усто, умр, ўмар, Уктам...).
- Калимаҳое гирд оред, ки овози У дар мобайн омада бошад:
(тург, гутурд, гурусна, хурмо, мурғ, хурӯс, нур, пур, бур...).
- Калимаҳое гирд оред, ки овози У дар охир омада бошад:
(олу, оху, орзу, бозу, бону, ту, зардолу, шафтолу, тиллолу...).
- Ба киштӣ ҳамон ҷониварон савор карда мешаванд, ки дар номи онҳо овози У дошта бошанд.
(уштур, мурғ, урдак, буз, турба, хурос, муш, хорпуштак...).

2. Харф г̃ым шудааст, ш̃ymo ёбед.

М сича, ш т р, ол , ор д д, т

M		III, M		PF, III		M, r		pr.
---	----------------------	--------	----------------------	---------	----------------------	------	----------------------	-----

138

1. ПОШЛИ "ЗНАЧА", КЪ ПЕШАФЪ МЕКУНАД?

У	М	Р						
У	М	Р	Й					
У	С	Т	О	Д				
У	С	Т	А	Р	А			
У	З	Б	Е	Г	И	М		

4. ОМАДИ КОР. Аз дохили ин калимаҳо калимаҳои дигареро ёфт.

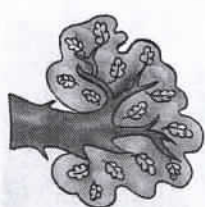
X Y P M O: - xyp, mop, xyш, pyx, xop, xom, pom.....

XYPIIIED: -xyp, xyш, xyд, xell, дyp, pyx, деп, шер...

5. Аз рост ба ҷап хонед.

Мл҃чл, бѡкѹ, номсѹ, шѹм, тѹт, мѹм, рѹб, хѹр, рѹх, пѹт.....

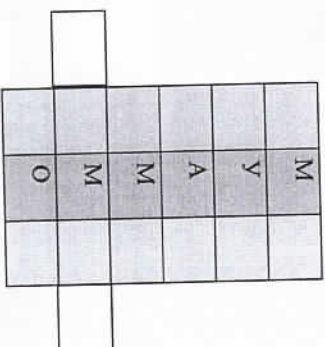
6. Ҳарфи аввали номи ашъёҳоро якҷоя хонед, кадом калима
носил мешавад?

Число: УСТОД.

139

7. КРОССВОРД.

1. Синоними калимаи “ХАЁТ”.

2. Ҳайвони майдан зараркунандан ҳоянда.

3. Як қисми хона.

4. Синоними калимаи ФАРМОН

5. Номи чизест, ки ҳамаи

мавҷудот дар рӯи он зиндагӣ

мекунад.

6. Синоними калимаи “меҳнат”.
Катакхоро пур кунед.

(зур, мул, бур, пур, шур, мум).

8. ХИСОБИ ГРАММАТИКӢ.

К А Б О Б – боб + рам = карам.
К И Т О Б – кит + рӯй = обрӯй.

К А Л Ё Ш – лӯш + 2 = калу.

9. Ч И С Т О Н Х О.

Духтари кокулдароз, меравад дуру дароз. (утро).
Рӯй – рӯи об, як даста чоруб. (утро).

Ҳавзи кулӯм – кулӯм, почакдарозу калтадӯм. (уштур).

		У	
		У	
		У	
		У	
		У	

10. ЗАРБУЛМАСАЛҶУ МАҚОЛҶО.

Як умр зиндагӣ куну як умр омӯз.

умр хӯш гузарад, зиндагӣ хизр кам аст.

Вай агар нохӯш гузарад, ним нафас бисёр аст.

Аввал бубин ҷои худ, баъд бимон ҷои худ.

Сукӯт аломати ризост.

Пурдонӣ аз бисёрхонӣ.

11. ТЕЗГҶАҶ.

Ду Гул ба ҷаман рафта, Биварданд гул.

Як Гул ду гул овард, дигар Гул як гул.

Он Гул ба Гули дигар бигуфто: эй Гул,

Ман ду гул овардам, ту як гул.

12. ПОРЧАҶОИ ШЕРӢ.

Ту боғи пурсама, Модар!

Ту хуршеди сахар, Модар!

Ту бахти шӯрлавар, Модар!

Ту аз ҷон хубтар, Модар! (М.Фарҳад).

Бис, бихон ашӯлаат,

Бихон ҳамон ашӯлаат,

“КУ-КУ-КУ-КУ” – баҳор шуд,

Рискаи мо катор шуд.

(О.Аминзода).

Бобои ман усто Амон,

Устои хуби деҳаамон,

Месозад ӯ хар гуна чиз,

Аз ҷӯбу буре чормаз.

Бобои ман усто Амон,

Шахси азизи деҳаамон,

Ман бо роҳи ӯ меравам,

Албата усто мешавам.

(У. Рачаб).

ХАРФИ ФФ 1. ХАРФ БА ЧҲИ МОНАНД?

Ф – калиди афсона,
Афсонаи сегона.
Ф – харфи фармонфармост,
Феълҳои хӯи Ф фаҳмост.
Ф – ду дасташ дар миён,
Факат мелиҳад фармон.
Ф – чун калиди тиллоист,
Фаҳмидани Ф авлоост. (А.Баҳорӣ).

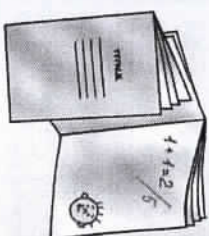
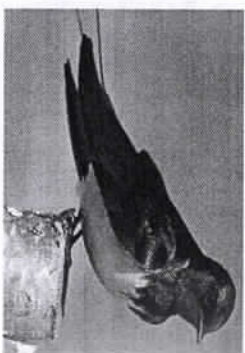
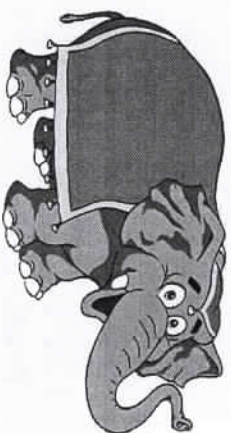
Фараштутуки лона месозад,
Лона ба сакфи хона месозад.

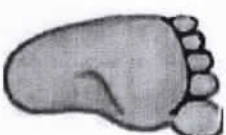
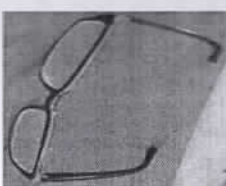
а. Кадом ҳайвон харТҶМ дорад?
(Фил).
б. Кадом парранда дар шифти хона лона
месозад?
(Фараштутук)..

ДАР БОЗҲИ МЕОМУЌЕМ.

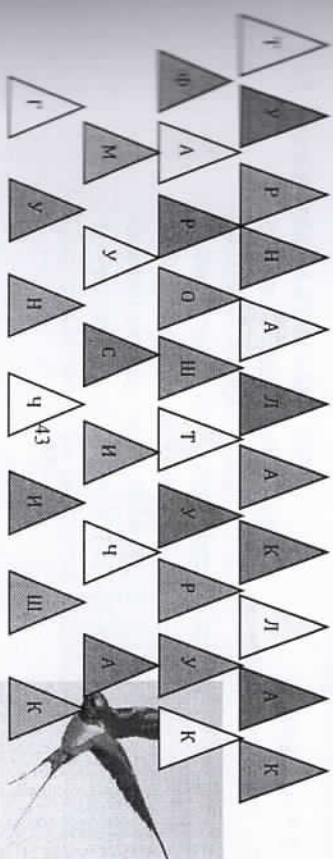
- Вакте, ки гурӯҳа ба қаҳр меояд, чӣ ҳел овоз мебарорад?
- Вакте, ки одам монда ё диққат мешавад, чӣ мегуяд?
- Кӣ бодиккаг?
- Номи чизхоро номбар кунед, кадом овоз такрор меёбад?

- Овозҳои якхелаи таркиби калимаро чуло кунед.
Фармон, Фарҳод, фил, фильм, фабрика, ферма, фалак, факат,
барф, сафед, рафт, бофт, офтоб, кафид,....
- Овози аввали предметхоро гирд оред, номи писараке ҳосил
менашинад.

- Номи одамонро гирд оред, дар таркибаш овози Ф дошта
бошад. Ориф.
Фарҳод, Фирӯз, Фотима, Офат, Ориф, Фаррух, Файзулло,
Мафруна,
- Чавобашро гӯед.
Мо аз дур бо ҳамдигар бо воситаи чӣ гапзанон мекунем?
(телефон).
Фитантро бо забони тоҷикӣ чӣ мегуянд? (фаввора).
Зимманоии калимаи хароб чӣ аст? (фарбех).
Номи равғанниро чӣ мегуянд? (фатир).
Харфи Ф дар кадом катор ҷой дорад? (дуюм).

18. ШЕРХО.

Ман фарзанди пахтакор,
Дорам аз ин ифтихор.
Дар қору меҳнат доим,
Ман тайёраму тайёр.

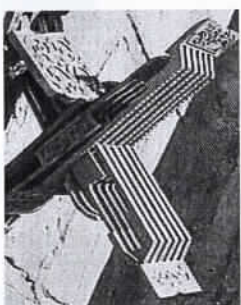
(А.Дехотӣ).

Бараҷаки мастаки ман,
Чаву алаф бар дасти ман.
Биё давон дукӯр - дукӯр,
Ки меҳӯрӣ кумур - кумур.
Наой мединхам ба гов,
Ки меҳӯрад фашар - фушур.

(А.Дехотӣ).

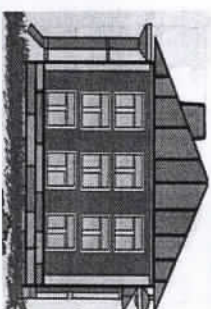
Х А Р Ф И ХХ

ХАРФ БА ЧӢ МОНАНД АСТ?.

Х ҳам хеле осон аст,
Хушнавису хушхон аст.
Х чун чархи хандон аст,
Х Хайри хандон аст.
Хатро Х мекунад хуш,
Х ро нақун фаромуш.

ХОНА.

ДАР БОЗӢ МЕСАНЧЕМ.

1. Варзиши фонетикӣ.

а. Вакте, ки харро барои ба роҳ даровардан чӣ метӯнд?

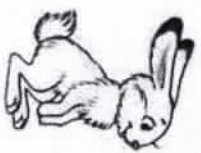
(хххӣ ...ххӣ...хӣ ёки их..их.).

б. Гурба хангоми хоё чӣ хел хушрак мекашад? (хррр... хррр...
хррр).

2. кӢ БОЛИКАТ.

а. Қадом калима эъдатист? Харбуза, хайбар, хар, дарахт, бахт,
сиҳт, охир, чарх, боҳор. Тоҳир.

б. Номи ашъёҳоро номбар кунед ва гӯед, ки овози Х дар қучои
калима омадааст.

в. Ном одамоноро гирд оред, ки бо овози Х сар шавад.

Хайрӣ, Хайрулло, Холис, Хатича, Халил, Хусайн, Холдор, Хурсанд....

г. Ном одамоноро гирд оред, ки овози Х дар мобайн омада бошад.

Бахтиёр, Бахтигул, Иштиёр,

д. Ном предметҳоро гирд оред, ки овози Х дар охир омада бошад.

Чарх, сурх, фарох, талх, малах, Фаррух, Шоҳрух...

3. КАЛИМАҲОРО НОМБАР КҮНЕД.

Қадам хайвон хангос мезанад? (хар).

Чинси наринаи муғроноро чӣ меғӯянд? (хурус).

Он қадам мезааст, ки номи ду хайвонро дорад? (харбуза).

Қадам хайвонро қачпо меноманд? (хирс).

Вақти рафтани чӣ меғӯянд? (хайр).

4. АҶҚИОНИИ ХИҶОҒӢ.

ХО - Хоруғ, хориҷ, хола, хобид, хокӣ, хомӯш....

ХА - Хабар, хато, Халил....

ХАӢ - Хайрулло, Хайрӣ, Хайбар, хайр...

5. ҲАҶҒ ГҶМ ШУД.

Ба т, дара т, боғ ур уҷанд.

И тиёр, она, ча .

6. АҶТИДУ ТИТ ШУД, ҚОБАҚО КҶНЕД.

У Р С Р
У Х = Хурус. Д А Х = ДАРАХТ.

Ӣ Ӣ Т

7. ЗАНЧИРИ КАЛИМАҲО.

а. ХАРБУЗА - ангур - реша - анор - рох - хандалак -

китоб - барра

- атр - расм - нон - нок - ток - хок - пок....

б. БОЛО - лола - лаҷом - мара - бирра....

8. АЗ КАЛИМА КАЛИМАҲОИ НАВ СОЗЕД.

Хурушед (хур, шуд, рух, зор, шер, дур, хеш, худ...).

БОЛО+=(болохона)

14. ЧИСТОН.

1. Аз кӯҳ вазнинтар,
Аз асал ширинтар,
Ҳеч хоча наҳаридааст,
Ҳеч баққол нафрухтааст.
2. Бе алов мепазад, расо ширину бомазза. (хоб).
(хурӯс).
3. Худаш дар кӯҳ, овозаш дар дех.
4. Рангубаранг дастурҳон,
Дар боло Замину Осмон. (харита).
5. Кист буд он паҳлавон,
Паҳлавони бешабон.
Хоболуд зимистон,
Мардикори тобистон. (хирс).

15. ЗАРБУЛМАСАЛҶУ МАҚОЛҶО.

1. Харидӣ - дӯхтӣ, фурухтӣ - сӯхтӣ.
2. Хурӯс дар ҳама ҷо як ҳел ҷеғ мезанад.
3. Худкардари давр нест, вовайлии пинҳонӣ.
4. Хӯрданба - наҳанг, ба кор-бӯзи ланг.
5. Худата мард донӣ, дигаронро шер дон.
6. Ҳамир аз мушгу нон аз пушт.

16. ШЕЪРҶО.

Харгушаки хушрӯяк,
Хорпуштаки сермӯяк.
Давон биё ба пешам,
Об хӯр аз лаби ҷуям.

Хирсак ба замин афтид,
Пешонаякаш кафид,
Ман хирсакаро асло,
Намепартоям дар роҳ.

(А. Барто).

Зоопарки шаҳри мо,
Ҷои хуби тамошо,
Он ҷо бисёр парранда,
Ҳазандано дарранда.

Ба ман бовар накунед,
Худатон рафта бинед.
Аллаи шаб, хандаи лаб,
Хонаи гап, хоҳаракам. (А. Шариф).

Ҳомӯшаки хашпақӣ, хуни маро мемакӣ.
Мемакино меҳӯрӣ, якто занам мемурӣ. (С.Мамедзода).

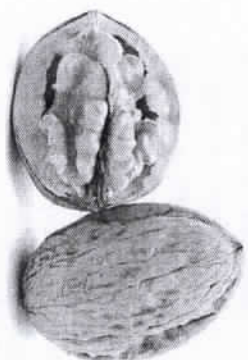
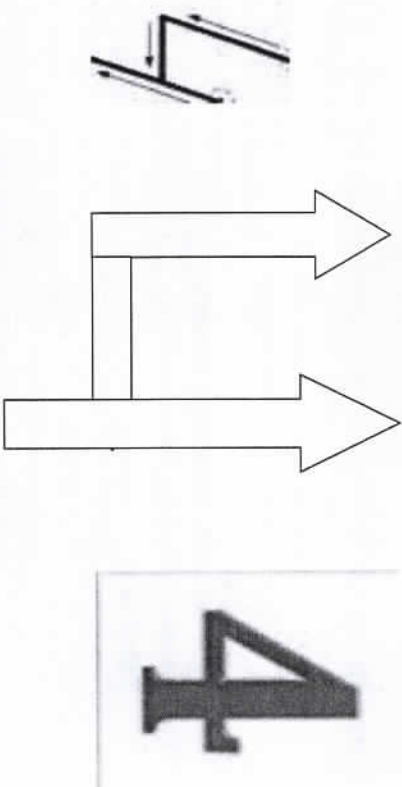
Имшаб шаби хурсандист,
Хурсандиро поён нест.
Ёд дорам шӯморо ҷудо гуфта мехонад,
Агар ёд гирем фардо, хатнависиро, бобо.
Якта хати расмдор, менависам ба шӯмо.

17. ҲИСОБИ ГРАММАТИКӢ.

Духтар – ар + ур = духтур,
Шалғам – шал + хор = ғамхор.
Хоб – 6 + лида = холида.
Хола – ла + на = хона.
Дарахт – хт + в = дарав.
Бахор – р + дур = баходур.
Мохӣ – хӣ + дар = модар.
Китоб – кит + рӯ = обрӯ.

ХАРФИ ЧЧ

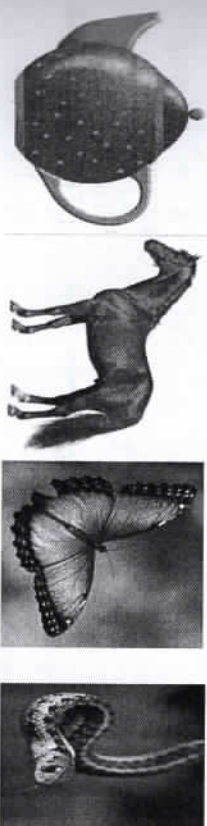
ХАРФ БА ЧӢ МОНАНД АСТ?

Ч – харфи дигаргун аст,
 Ч – нитар, ки чун аст,
 Ч – бувад монанди чор,
 Ч – кутии дасдакдор.
 Ч – харфи хамчӯ чор аст.
 Чун чӯҷон чинор аст, Чун Ч – ро аз
 худ кардӣ, Чсту чобуқ метардӣ.
 (А.Баҳорӣ)

ДАР БОЗӢ МЕОМУӢЕМ.

1. Варзиши фонетикӣ.
 Гунчишк чӣ хел меҳонад? (чирик..чирик..чирик).
 Соат чӣ хел кор мекунад? (чик...чик...чик..).
2. Кӣ бодиккат? Кадом калима зиёдтатист?
 Чой, чойник, чарх, ҷароғ, ҷарм, гарм, нарма, чор, нор, баҷа,
 гунча....
3. Ашъёҳоро номбар кунед. Аз ҳарфҳои аввали онноми яке аз
 узвҳои инсонро меҳонед. (чойнак, асп, шамъ, мор.).

Ҷавоб: ЧАШМ.

4. Кӣ тезтар ва бисёртар калимаҳо гирид меорад?
 а. Овози Ч дар аввали калима: чашм, ҷох, ҷарм, чинор, ҷумҷук,
 чойнак...
- б. Овози Ч дар мобайни калима: оча, баҷа, қача, зоҷа, аспча,
 меҳча....
- в. Овози Ч дар охири увлима: қач, бурҷ, фалаҷ, пуч, луч,
 Сироч....

5. Ақлии хиҷо. Ча – роғ, ман, ро. (ҷароғ, ҷаман, ҷаро.).
 Чӯ – пон, ча, рӣ, бин. (чӯпон, чӯча, чӯрӣ, чӯбин).
 ЧОР – мағз, а, кӯҳ. (чормағз, чора, чоркӯҳ).

6. Кӣ бештар ва тезтар калимаҳо
 тартиб медиҳад?

Ча	чӯ	чор	чи	роғ	нор
Ча	лок	мағз	а	ман	чой
Кӯҳ	дах	по	и	лез	чинг
Ту	на	он	тон	роғ	чо
Мо	рӯб	ғах	ла	вон	хон

Ҷавоб: (Хӯча, чӯра, чӯлок, чормағз, ҷаман, дахлез, даха,
 чорӯб, туМан, чоркӯҳ, чордах, ночор, манту, роға, хона, мона,
 чаротон, чормағз).

7. Хонед, ёбед.

$$\begin{array}{c} \text{ЧОР} \\ \swarrow \quad \downarrow \quad \searrow \quad \nearrow \\ \text{К}^{\vee}\text{X} \quad \text{МАТЗ} \quad \text{А} \quad \text{ВО} \end{array}$$

$$\text{НО} + 4 = \text{ночор}$$

$$\text{БЕ} + 4 + \text{А} = \text{бечора}$$

8. Колаби шавковар.

= чарм, чарх, чүрй, чора, чүча, чапм.....

9. Хичоро пур кунед ва калима тартиб диҳед.

ЧА – (ман, роғ, ро, шм, шма,):

Чу- (ча, лок, рй, пон.):

ЧО - (па, ѝ, ъ, ѱ, р, х.).

10. Фатхи кулла.

11. КРОССБОРД.

ХАРФХОН АФТРАДО ДУРУСТ ГУЗОРЕД.

Ч		Ш	М						
Ч		Ш	М	А					
Ч			М	И	Н				
Ч		Р	О	Г	О	Х			
Ч		Р	О	Л	О	Х			
Ч		М	А	Н	З	О	Р		

O	P					
O	P	A				
O	P	B	O			
O	P	K	Y	X		
O	P	M	A	F		3

КАЛИМАХОРО
МУАЙЙН НАМОЕД

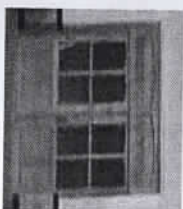
4 + + 2 = (чоррора)

$$= \begin{pmatrix} \chi_1^* \chi_2 \chi_3 \chi_4 \chi_5 \chi_6 \chi_7 \chi_8 \chi_9 \chi_{10} \chi_{11} \chi_{12} \chi_{13} \chi_{14} \chi_{15} \chi_{16} \chi_{17} \chi_{18} \chi_{19} \chi_{20} \chi_{21} \chi_{22} \chi_{23} \chi_{24} \chi_{25} \chi_{26} \chi_{27} \chi_{28} \chi_{29} \chi_{30} \chi_{31} \chi_{32} \chi_{33} \chi_{34} \chi_{35} \chi_{36} \chi_{37} \chi_{38} \chi_{39} \chi_{40} \chi_{41} \chi_{42} \chi_{43} \chi_{44} \chi_{45} \chi_{46} \chi_{47} \chi_{48} \chi_{49} \chi_{50} \chi_{51} \chi_{52} \chi_{53} \chi_{54} \chi_{55} \chi_{56} \chi_{57} \chi_{58} \chi_{59} \chi_{60} \chi_{61} \chi_{62} \chi_{63} \chi_{64} \chi_{65} \chi_{66} \chi_{67} \chi_{68} \chi_{69} \chi_{70} \chi_{71} \chi_{72} \chi_{73} \chi_{74} \chi_{75} \chi_{76} \chi_{77} \chi_{78} \chi_{79} \chi_{80} \chi_{81} \chi_{82} \chi_{83} \chi_{84} \chi_{85} \chi_{86} \chi_{87} \chi_{88} \chi_{89} \chi_{90} \chi_{91} \chi_{92} \chi_{93} \chi_{94} \chi_{95} \chi_{96} \chi_{97} \chi_{98} \chi_{99} \chi_{100} \end{pmatrix}$$

(аспихона)

$4 + \text{---} + 2 = (\text{чорна})$

13. ЧИСТОТНОХО.

Он чист, ки метардаду аз ҷой наметунбад,

Кор мекунаду чизе истехсол намекунад.

Чор долларон дар биёбон, мегарданд ҳамеша ён ба ён. (Доллаки

(101)

Санджкча пур мехча,

На дар дорад на дариҷа. (анор).

Дар бодомӣ шукуфта холи сиёҳ мёбозад,

Дар як лаҳза Замину Осмонро тай месозад. (Чашм).

Детчан гомазза, ошакан бомазза. (чормат).

Чун осие хандиданаш,

12. РЕБЪСХОРО БО ДУМКАТ ИИТАРЕДНОСИЛИ

156

157

Чун аждахо ғуриданаш.
Оханхуру оханфишон,
Мори сиёҳ дар гарданаш.

(чарх).

14. Т Е З Ё Ў К К Х О.

Чор ҷўран боғотӣ,
Чил чормағзи коғотӣ.
Чик – чики гунчишк,
Тик – тики соат.

Дар ин хавли як тутча, ин тутча чӣ ту тутча?

15. ЗАРБУЛМАСАЛҶ МАКОЛҲО.

Ҷўчаро дар тирамоҳ мешуморанд.
Мурғи пири давогир, сабата монӯ ҷўчаро гир.

16. ШЕРҲО.

Дар сари симҷўб, нишаста ҷумҷўк.
Бо нўлаш симро, мезанад тук – тук.
Аз боди сармо, хунук хўрдаст ў.
Ҷумҷўк чӣ – чӣ меғўяд, медонӣ чӣ меғўяд?
“Дар мактаби ҷумҷўкҳо ман аълочӣ” меғўяд.

(таррона).

Зочаи ман, зочаи ман,
Зочаи балоҷаи ман.
Зочаи ман, зочаи ман,
Бозӣ бикун, мужа бизан,
Зочаи хушрўяки ман,
Тозаю хушрўяки ман.

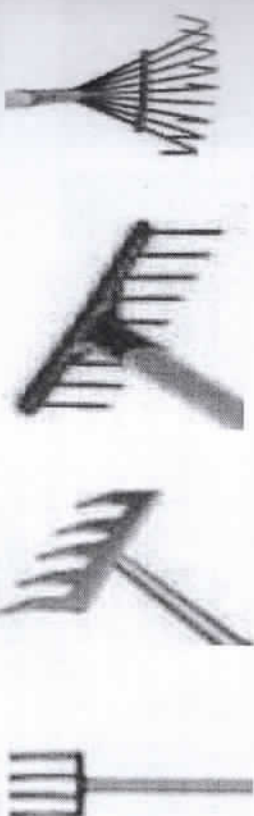
(А.Шарифӣ).

Гурбачаю гусола, маймунчаю бузғола.
Ҳам уштуручаю ҳам меш, канӣ ҳаматон ба пеш. (А.Барно).

Борон борида шир – шир,
Ҷумҷўк парид фир – фир.
Ҷомачаш тар шуд,
Бечора муаттар шуд. (Н.Бақозода).

Ҳ А Р Ф И Ш Ш

ҲАРФ БА ЧӢ МОНАНД АСТ?.

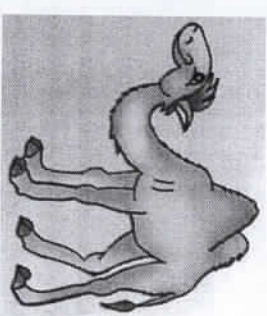

Номаш ба худ панҷшоҳа, аммо дорад се
шоҳа. Сешоҳаю панҷшоҳа, ҳарфи Ш аст се
шоҳа.

Ш дар алифбо шоҳ аст,
Ҳам шеру ҳам шоҳбол аст.
Шутур ҳам бо чӣ оид,
Шаршара бе он ҳолӣ намояд.
Аз ин рӯ меғўяд:
Ўер зўртарин хайвон аст,
Шоҳи даррандагон аст.

Шутури куланги бедўм,
На ҷав хурад на гандўм.
Об хўрад зӣ дарвё,
Қор кунад ба мардўм.

ДАР БОЗӢ МЕОМӢЗЕМ.

1. Варзши фонетикӣ. Мор чӣ хел фашшос мезанад? (Ш,,ШШ,,ШШШ).

Алошакшака чӣ гуна садо медиҳад? (шак..шак...шак).

2. Кӣ бодиккат?

а. Овозҳои якхелаи таркиби калимаҳои зеринро ёбед:

шом, мош, шутур, шолӣ, шиша, фарш, кафш,

шалғам, муш, бахш, нақш, Шариф, Шодӣ,

шамъ, шир, шона, шох....

б. Кӣ бисёртар калимаҳои гирд меоварад,

кӣ овози Ш дар аввал ояд:

(шом, шолӣ, шутур, шир, ширин, Шӯҳрат,

Шавкат, Шомаммуд, шакалад, шинам, шинӣ, шаккок, шамс,

Шамшод.....).

в. Овози Ш дар мобайни калима омада бошад:

(ошно, оташин, ташна, тамошо, мошина, чашм, саришта,

перошки...).

г. Овози Ш дар охири калима омада

бошад:

(мош, пош, шаш, муш, фарш, кафш,

бахш, нақш, турш, кош, чош, куш...).

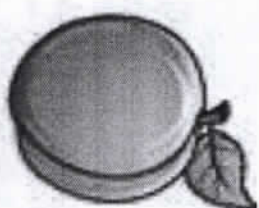
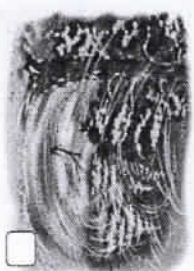
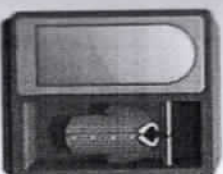
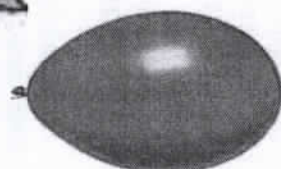
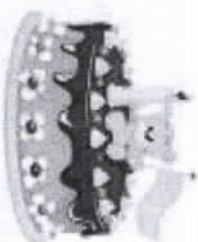
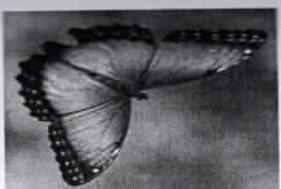
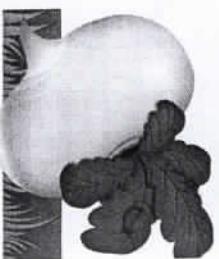
3. Номҳои парандаҳои гирд оред, ки дар

онҳо овози Ш садо диҳад.

(Шутур, шер, шағол, хорпуштак, боша,

алошакшака, фароштурӯк).

4. Кадом расм номҳои ҳарфи Ш ро надорад?

5. Ҳарфи аввали номи ин предметҳои хонед ва калимани ҳосилшударо гуед.

Ҷ а в о б: Ш А К А Р.

6. Саволаку ҷавобак.

- Ному насабатон?

- Шаҳони Шӯҳратпур.

- Дар кучо истиқомат мекунед?

- Дар шахр.

- Номҳои кӯчагон?

- Шараф.

- Рақами хонагон?

- Шаш.

- Дар маргозаҳои шӯмо чӣҳо ҳаст? - Шакар, шир, шакалат, шиму шона...

- Дар боғи ҳайвонотатон кадом ҳайвонҳо ҳастанд? - Шер, шугур, шағол...

- Аз меваҳо бехтаринаш кадом аст? - Шафтолу, шакарсӯб, шохтут...

6. Аукциони ҳиҷо. а. Ба ҳиҷон Ша ва Ши калимаҳо созад.

- Шакар, Шариф, шамол, шараф, шаб, шахр, шаш, шаст, шамс.....

- Ширин, шиша, шилм, шим, шиша, шитоб, шинам, шикоят, шир, шифт...

б. Нисфи калима аз шӯмо.

Шу....(тур, кӯҳ, мор.....)

Ша....(қар, риф, мол, раф...).

в. Ҳарф гӯм шудааст, ёбед.

О О И О А, О АСТ, О А О БО О А, ТАМО О

МОШ О ХУР, О А О ЕР, О Т О Т....

7. Кӣ бештар ва тезтар калимаҳо гирд меоварад.

И Р

И Л М

А М О Л

А Р И Ф А

А Ф О Ф А Т

ШУ К Р У Л Л О

Ш

8. Афтиду тит шуд, шӯмо ҷобачо кунед.

А ш ф и р - Шариф. а б ш о = боша.

У ш ф а л т о - шафтолу б т ш и о шитоб

О м ш - мош. У и ш = муш.

9. К Р О С С В О Р Д:

Дар ин ҷо шаш калима оварда шудааст, калимани шашумро бояд ёбед.
Ҷавоб: Ш О К И Р.

Ш	А	М	О	Л
О	Ф	Т	О	Б
К	И	Т	О	Б
И	К	Р	О	М
Р	А	Д	И	О
?	?	?	?	?
Ш	О	К	И	Р

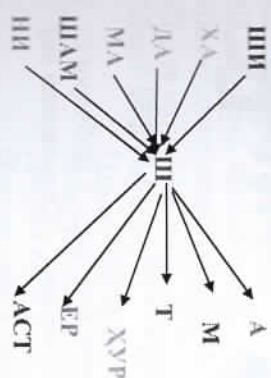
10. Омади қор.

Х О Р П У Ш Т А К - хор, хар, хур, пушт, хат, қор, қат, қиш, тор, тар, хок, хук....

11. Фатҳи қулла.

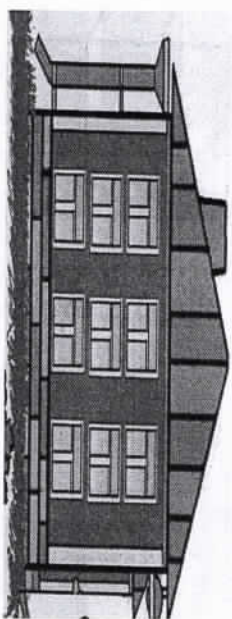

12. С У Т У Н М У Х Р А.

13. Дар ин хона кӣҳо зиндагӣ мекунанд?

Расмҳои интиҳоб намоед, дар онҳо овози Ш дошта бошад.

5. Тағаш суфача, болоғаш садача. (шалғам).

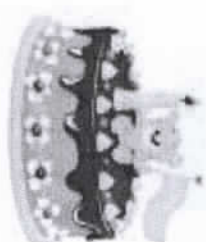
15. ЗАРБУЛМАСАЛҲУ МАКОЛҲО.

1. Шаф – шаф нағў, шафтолу гўй.
2. Шунидан кай бувад монанди дидан.
3. Шуҷоати одам сабр аст.
4. Шамол набошад, шохи дарахт намечунбад.
5. Аз паси шогӣ курмак ҳам об меҳӯрад.
6. Шахси беватан – булбули бечаман.

16. ТҒЗГҶЯК.

Шаш сабат шафтолу, се сабат сёб.
Шаст сада шинондем, сӣ шамшод.
- Содиы шодӣ кард, Соҳиб шўҳӣ,
- Аз дур омад ҳаш - ҳаш,
Найзаҳояш шасту шаш.

- Шариф шаби шанбе шаст шиша шикаст.
- Шариф шашта шамъ афрӯхт,
Шашта шамъи Шариф сӯхт.

ПОРЧАҲОИ ШЕЪРӢ.

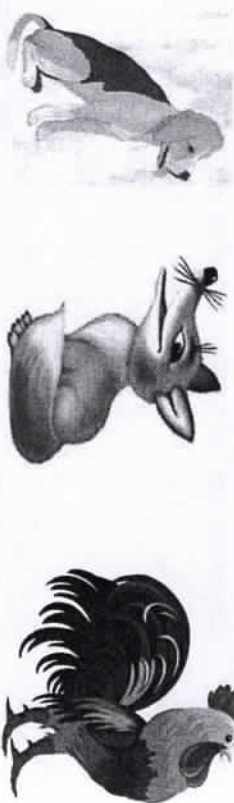
Шашто укоча дорам,
Аз ин сабаб серкорам. (М. Миршакар).

Ширинзабони модар,
Беҳтар аз ҷони модар.

Ш шонаи шамшодист,
Ш шонест аз шодист.
Ш набошад, дониш нест,
Шавку хушу хониш нест.
Ш ҳар киро хўш ояд,
Шояд дигро кушояд. (А. Баҳорӣ).

Шодичони ман,
Меҳрубони ман.
Дардат набинам,
Ҳаргиз, ҷони ман. (С. Айний).

Зочахон хубашро,
Хубашро, маҳбубашро.
Кулҷаи ширинашро,

14. ЧИСТОНОҲО.

1. Дасту по надорад, Ҳамаро мечунбонад. (шамол).
2. Рӯз шавад намоен, Сайр ба боғ мекунад. (шабчароғ).
3. Аз новадони айвон риши такка овезон. (шилшиланӣ).
4. Шутури масти боша,
На ҷав хӯрад на реша.
Кор кунад дар беша,
Оташ хӯрад ҳамеша.

(трактор).
164

Китоби рангинашро.

Рӯмоли лолочшро,

Курган зёбозшро.

Қатор қатор биёред,

Ҷон ба меҳмон супоред.

Ҳашто мекунам фирфиракамро,

Бисто мекунам, ғилдиракамро.

Шининда ба вай ман ҳашта мотор,

200 то одам мекунам савор.

(Г. Сулаймонова).

(А. Шукӯҳӣ).

Ҳ А Р Ф И Ъ Ъ Ҳ А Р Ф БА Ч Ё М О Н А Н Д ?

Чун ҳафту шаш якто шуд, аломати сакта пайдо шуд.

Мори афӣ рост шуд, ҳамларо дарҳост шуд.

Бо дӯши дарозаш такъя қард, моро аломате ҳадъя қард.

ДАР БОЗЁ МЕОМУЪЗЕМ.

1. Варзиши фонетикӣ.

а. Чӣ тавр "аҳо" ро ба баҳои панҷ табиӣ додан мумкин аст? (А Ъ Ё).

б. Шер чӣ қор мекунад?

(НА Ъ РА МЕКАШАД).

Шер зӯртарин ҳайвон аст,

Шохи даррандагон аст.

2. Кӣ бодикқат?

Кӣ бештар қалимаҳо гирд меорад, кӣ аломати сакта дошта бошад?

(аъло, шерь, тавна, маъни, маъно, маърифат, эълон, баъд, суръат, шамъ, шӯъла, муъҷиза.....).

3. Саволаку ҷавобак.

- Номатон чист? - Ҷаъфар.

- Номии падаратон? - Нёмат.

- Аз қадом ноҳия омадед?

Носеъ.

- Аз он ҷо чӣ овардед?

Шамъ.

- Дар мактаб чй тавр меҳонед? - Аъло.
- Паррандаи дӯстдоштагон кадом? - Савва.

4. Калимаҳоро номбар кунед.

1. Шоир чй менависад? (шеър).
2. Хабарро аз куҷо мефаҳмед? (эълон).
3. Кадом узви инсон хурокуро хазм мекунад? (меъда).
4. Агар ҷароғи баркй хомӯш гардад чиро дар метиронанд? (шамъ).

5. Ҳарф гӯм шулааст, шумо ёбед.

А _____ЛО, ШЕ _____Р, БА _____Д, ШАМ _____, ТА _____НА,
НА _____РА, МА _____РА. ТА _____МА.....

6. Занҷири калимаҳо.

В А Ъ Д Ааъло - осмон - наъра - ангур - раъд - даъво
- ош - шеър.

7. Афтиду тит шуД, ҷобачо кунед.

Ў А М О Н
Т Н = ТАЪНА. Ў О А = МАЪНО
А Ъ А

8. Қолаби шавковар.

Ў = наъл, манъ, шамъ.
Ў = шеър, баъд, раъд...
Ў = шӯъла, таъна, маъно, Савдй, Раъно...

9. Номи одамоноро гирд оред, ки дар таркибашон аломати сакта дошта бошад.

Неъмат, Ҷаффар, Раъно, Савдй, Санъат, Масъуд, Марруф....

МАВОДИ ТАЪЛИМ.
1. К Р О С С В О Р Д.

	Ў			
	Ў			
	Ў			
	Ў			

1. Калимаи ҳаммаънои "кавл".
2. Номи духтарча.
3. Номи паррандаи хушхон.
4. Баҳои хонандае, ки дарсашро хеле хуб меҳонад?

Ҷавоб: (ваъда, Раъно, савба, аъло).

Дар дохили гул калимаҳои Раъно, Шамъ, эълонро ҷойгир намоед: Савба, Раъно, Савба, даъво, аъло, даъво, маъно, Савдй, эълон...

2. ЧИСТОН,

Ду ҷула ҳарид қардам,
Хонаро равшан қардам.
Бе дасту тараққос мекунад,
Бе алов дар мегирад. (раъду барқ).
Сабуксахте, ки ҷор бор дорад,
Худаш беҷону борах ҷон дорад. (наъли асп).
Ҷор ҷилпик, ҷормон ҷилпик,
Осмон ғурриш, Замин дарид. (раъду барқ).

3. ЗАРБУЛМАСАЛУ МАКОЛҲО.

Ваъда додй, вафо кун,
Кавл додй, иҷро кун.

Аввал бубин ҷои худ,
Баъд бимон пой худ.

Моли муъмин, хуни муъмин
Давогари суғт козиро муттаҳам мекунад.

4. ПОРҶОҲОИ ШЕЪРӢ.

Аълохонй кори мост,
Пешравй шиори мост.

Ҷаффар назди тиреза гуночишакро мепоид,
Аммо гуночишакки доно ба дом намедарояд. (С.Мамадзода).
Оҳаги Диловар, ин ҷо нигар:

Наъли аспам афтидаст, аз нав кун устои гулдаст.
(М.Миршакар).

Бо дӯстони хурду калонам,
Ба роҳи санъат қадам мемонам.
Донм мебошад орзуи ман,
Аълоҷӣ будан дар қару хондан.

(М.Миршакар).

Чун ҳафту шаш якто шуд,
Аломати сакта пайдо шуд.
“ағло” аз он “ аъло ” шуд,
Яъне таъби дигро шуд.
Сакта ҳам маънидор шуд,
Баъзан сакта даркор шуд.

(А.Баҳорӣ).

5. ХИСОВИ ГРАММАТИКӢ.

Шам - ь + шер = шамшер.
Мавн - ь + ту = манту.
Давва - во + ват = давват.
Расм - см + ьно = Равно.
Баҳор - хор + ьд = баъд.
Ҷав - в + ь + фар = Ҷавфар.

ҲАРФИ ЭЭ

ҲАРФ БА ЧӢ МОНАНД?.

Дар фазо чун ҳарфи Э
Парвоз дорад фоҳтақҳо.

Аз омади фасли нав

Овоз дорад фоҳтақҳо.

Дар рӯи моҳи хилол афтодаст ситора,

(чашм)

Чӣ ин шакли аҷиб пайдо шудааст ҳарфи Э. (тӯш)

ДАР БОЗӢ МЕОМӢЗЕМ.

1. Варзиши фонетикӣ. Агар инсон хайрон монда тааҷуб кунанд чӣ меғӯяд?

(Э,,,Э....Э..... Э) меғӯяд.

2. Кӣ болиққат.

а. Овозҳои якхелаи таркиби калимаҳоро ҷудо кунед.

(элак, эскватор, эзресурҳак, эълон, Эргаш, Эҳсон, Эҳтибор, Эраҷ, Элмурод, Эҳтиром, Эътибор, Эркин, Эшмат, эраҷ, эмил.....)

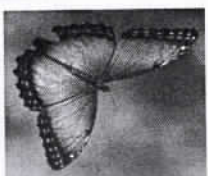
Аз хотир набароред, ки ҳарфи Э факат дар аввали калима меояд. Агар овози Э дар мобайни калима ояд ҷ навбшта мешавад, вале Э хонда мешавад: Ба мисли себ, шер, сер, ҳел, сафед.

б. Калимаҳое ғирд оред, ки овози Э дар аввали калима омада бошад. (Эргаш, элак, эътибор, Элдор, Эркин, Эҳсон, Эшмат, Элмурод).

Овози Э дар мобайн омада бошад: (шер, Шермат, сергак, чистара, сер, ҳел, сафед....).

Овози Э дар охир омада бошад: (васе, Саме, вале, боре коре....)

3. Овози аввали калмахо ро истифода намуа калмае созед.

Ҷавоб: ЭРГАШ.

4. Саболаку ҷавобак.

1. Кадои парранда дарахтро бо нӯлаш туқ-туқ заа шикӯф мекунад?
2. Хабарҳои нав ба навро аз рӯи ҷӣ фаҳмидан мумкин аст? (эълон).

3. Ордо бо ҷӣ меёханд? (Элак).

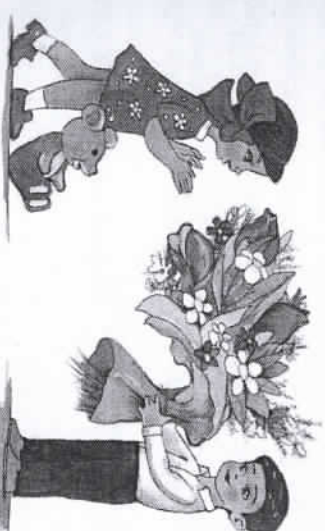

5. БОЗИИ Ҳасан ва Аҳсан. Шартӣ бозӣ: Агар дар калмиа номбаршуда овози Э дар аввали калмиа оид рафикони Ҳасан аз ҷой меҳезанд. Агар овози е дар мобайн ё охири калмиа оид,

рафикони Аҳсан аз ҷой барҳезанд.

Элак, Эҳсон, Эркин, Эълон, сёб, секиа, эсквадор, бёл, бёд, бёда...

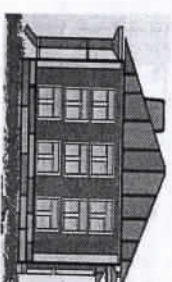
Ба писарча ва духтарча ном гузоред, ки бо овози Э сар шавад, пас амалиёти онҳо баён намоед.

(хикояи тӯхфаи 8 мартӣ)

6. Кадои навӣ яхмосро медонед, ки бо овози Э сар мешавад. (Эскимо).

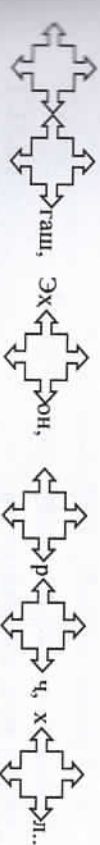
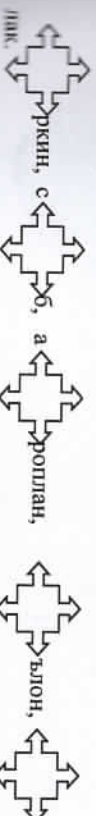
7. ХОНДИМО КАДОМАСТ? А, О, Б, В, Г, Д, Ё, Е, Ж, З, И, К, Л, М, Н, П, Р, С, Т, У, Ф, Х, Ҷ, Ш, Э, Ю, Я, Ғ, Қ, Ў, Ҳ, Ҷ, Т, Ъ.

ЗАРД

СУРХ

ЭЗОХ: Ба хонаи зард овозҳои садонок ва ба хонаи сурх овозҳои кимсадо ҷой карда мешавад. Муаллим талаб мекунад, ки барои муайян намудани хонашон бо харфҳои кӯмак расонанд.

9. КОЛАБИ ШАВКОВАР. Хоначахоро бо харфҳои зарурӣ пур кунед.

Э = Эркин, Эълон, Эргаш, Эшмат, Элдар...
Э = Элмира, Элзара, эскимо.

10. АФТИДУ ТИГ ШУД, ЧОБАЧО КУНЁД.

Ш

Э

К

Э А = ЭРТАШ. С О И = ЭСКИМО.

Р Г

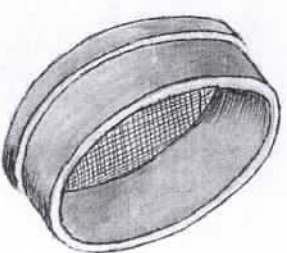
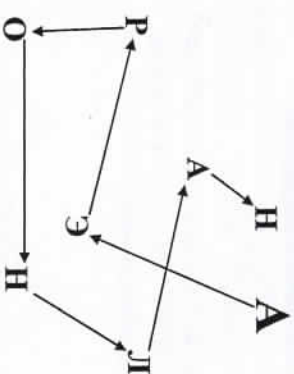
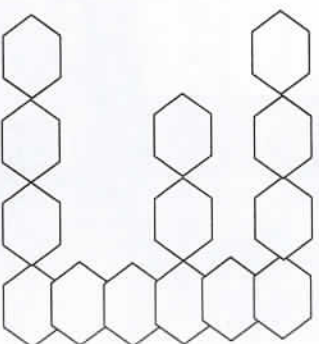
М

МАВОДИ ТАЪЛИМИЙ.

1. КРОССВОРД:

- Асбоби рӯзгор, ки бо он орд мёбеханд.
- Касе, ки дар заводу фабрика кор мекунад.
- Зидматнон калиман гурусна.
- Чизе, ки одамро мекушад.
- ЧАВОБ: элак, коргар, сер, захр.

2. ЧАДВАЛРО ПУР КУНЕД.

3. ЧИСТОН.

Ин рӯ равам, мезанӣ, Онсӯ равам мезанӣ,
Гуноҳи ман чист, ки шатта – шатта мезанӣ.
Худаш якта, чашмаш садта.

(ЭЛАК).

Пахлавони качдандон,
Замин кобад таачубон.
Бор бардорад он чунон,
Чормех истод дар майдон,
Мардум бимонад хайрон.

(экскаватор.).

4. ЗАРБУЛМАСАЛ ВА МАКОЛ.

Элак бахона, дидор ғанимат.
Элакро аз об бардоштан.
Эҳтиёт ними ҳаёт.

5. ШЕРҲО.

Эй руди шӯҳоб,
(М.Миршакар).
Биштоб чун бод.

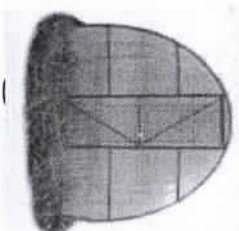
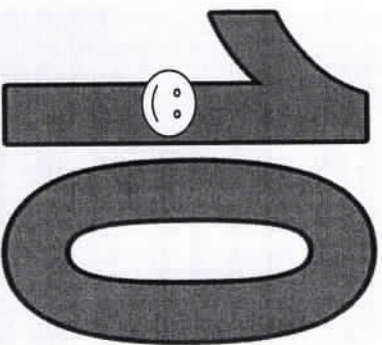
То аз ту шавад,
Одам гулобод.
Эй кӯҳсор,
Ҳасти ту, зёбо.
Ояд бӯи хуш,
Аз атри гулҳо.
Эзорсуруҳак, номи ман аст,
Мурғи мехнаткаш ҳаст.
Дар қору бешазору брғ,
Аз хурдиам дил бастам.

Э ҳарфи эътиқод аст,
Эҳсону эътимод аст.
Э мурғи хушпарвоз аст,
Э соҳиби эъзоз аст.
Э меъяд: Эҳтиёт!
Эҳтиёт – ними ҳаёт. (А.Баҳорӣ).
(М. Миршакар).

Эй ватани мо,
Ту диграбод,
Эй гулшани мо,
Ту дилкушоӣ.

ХАРФИ ЮЮ

ХАРФ БА ЧӢ МОНАНД?

Ю харфи 10 монанд аст, У як ва нол пайванд аст.

Кулча ба даст асо гирифт,
Бар кадакаш расо гирифт.
“Ху” гуфту азми сафар кард,
Ю гуфту худро назар кард.

ДАР БОЗӢ МЕСАНЧЕМ

1 Варзиши фонетикӣ
Дар кӯҳҳо хонан аз наमत сохта шу даро
чӣ меноманд?... (Ю Р Т).

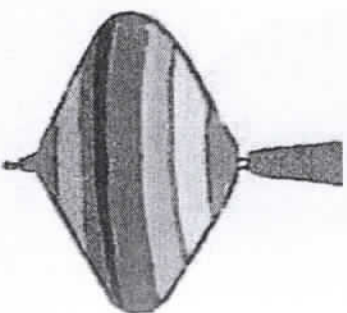
Номи бозичае, ки дар вақти давр
задан рост меистад ва дар вақти
истодан меафтад, чист?..

(Ю Л А)

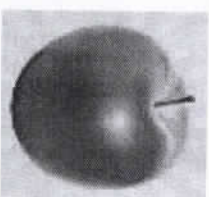
2. Кӣ бодиксат?

Калимаҳое гирд оред, ки овози Ю
дошта бошад:

(юла, юрт, Юнус, Юсуф, Юлдуз,
юнучка,
Юрмон, Аюб, Кайюм, мавюб).

Овозҳои аввали калимаҳои ин предметҳоро якҷоя кунед чӣ
хосил мешавад?

Ҷавоб:

Юсуф.

3. Овози Ю ро шумунед, як карсак занед.

Ӯлдош, Юсуф, майна, Юнус, охуё барра, бузу бузғола,
юрт.....

а. Аукционни ҳаҷо:

Ю (Юнус, Юсуф, юдоқ).

Ю

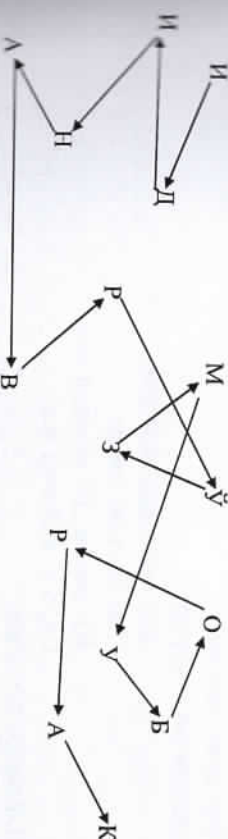
б. Харф гӯм шудааст, шумо ёед.

• нус, • рмон, • ла, • нучка.

4. Алафи дӯстдоштан хайвонҳо кадо аст? (юнучка). Либоси
миллии русӣ, ки бо харфи ю сар мешавад чӣ ном дорад? (юбка).

5. Ба ман тақлид кунед ва ҷуфти калимаро созед. (моҳи ... об,
кайчи... корд, талаба... муғлими, ширини... талхӣ).

6. Дар ҷадвал чӣ навишта шудааст?

Иди наврӯз муборак!

МАВОДИ ТАЪЛИМ.

1. К Р О С С В О Р Д.

Ю						1. Номи писарона.
Н						2. Яке аз ашӯҳои дӯзандагӣ.
У						3. Парангии бағалдипарвоз.
Ч						4. Ҳайвони ваҳшӣ ва душмани рама.
Қ						5. Яке аз ашӯҳои дарӣ.
А						6. Бачаи ғусфанд.

Ҷавоб: (Юнус, ресмон, уқоб, гурт, кайчӣ, барра.).

2. Ч И С Т О Н.

Якпоёно давр занад, ба шодии бачагон,
Овоз диҳод чу поезд, аз гаришаш шодетон. (юла).
Устухонаш аз ҷӯбу пӯшташ намат,
Чу хона баҳри ҷӯпон намояд хизмат. (юрт).

3. Т Е З Г Ё Я К.

Юраю Юнус юлабозӣ мекунамд.

4. ЗАРБУЛМАСАЛ ВА МАҚОЛ.

Бо ақлино одоб бародаранд,
Саҳно баҳил ба сол баробар мешаванд.

5. Ш Е Р Х О.

Юнучказори қолхоз,
Тамшоқони ҷудо соз.
Яку, дуо, сею чор,
Дилҳои мо бекарор.

Дар машҳои варзтӣ,
Саф бастии тайёр.
Ю харфи 10 монанд аст,
1 у, о у пайванд аст.

Пайванди дугонаҳо:
Шаҳрибонию Барно.

Юсуфчону Юнус ҳам,
Чун Ю ҷураю ҳамдам. (А. Баҳорӣ).

Ҳар касею ихтисос,
Бӯе дорад ба худ хос. (М. Мишакар).

Яку дуо сею чор,
Ман духтари пахтакор.

Пахтакору ҷокандоз,
Ҷоката дида андоз. (О. Аминова).

Бузғола дорам хушрӯю зёбо,
Мёбинам харрӯз бачаи ўро. (М. Мишакар).

Яку дуо сею чор,
Саф бастему мо тайёр.
Хонем таррона ҷӯра,
Мо дӯсти физкультура. (Китоби дарсӣ).

6. ҲИСОБИ ГРАММАТИКӢ.

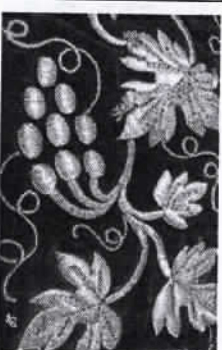
Юнучка – чка + с = Юнус.

Юсуф – ю + а = Юсуф.

Юбка – юб + ак = акка.

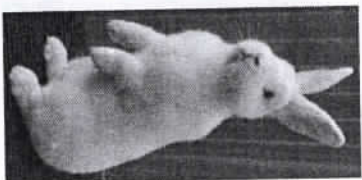
Кайчӣ – чӣ + юм = Кайюм.

Алла – ал + ю = Юла.
Дона – дон + юб = Аюб
Юрт – т + мон = юрмон

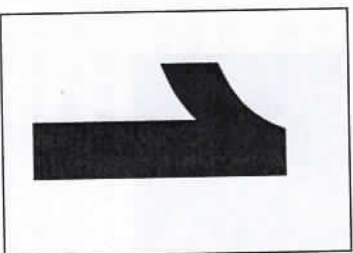

ХАРФИ Я

ХАРФ БА ЧЙ МОНАНД ?.

9

Як олам орзу
Дорам дар дил,
Кунад ишора
Бо даст Одил.
9 такъя ба 1 кард,
Аз харфи Я дарак кард.

ДАР БОЗЙ МЕОМЎЗЕМ.

1. Варзиши фонетикӣ.

Об аз хунуқӣ чӣ мешавад?.

(ЯХ).

Шӯмориданро аз чанд сар мекунем? (ЯК).

2. Кӣ бо диққат? Овозҳои якхелаи калимаро ёбед.

(яҳ, яҳдон, яҳмос, гирья, такъя, ҳадъя, соя, ҳамсоя, соябон).
Калимаро гирд оред, ки овози Я дар аввал ояд:

(Як, яҳдон, Яҳъё, яшиқ, якдил, якбора, ягон.....).

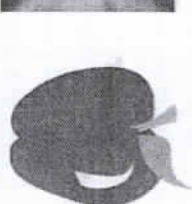
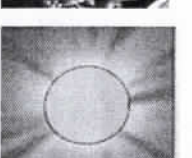
Калимаро гирд оред, ки овози Я дар мобайн ояд:

(соябон, хосият, хушрӯяк, ниҳоят, моҳият, ривоят...).

Калимаро гирд оред, ки овози Я дар охир ояд:

(такъя, соя, риюя, гирья, доя, ҳадъя, Зулфия, Мария,...).

3. Аз овози аввали предметҳо калимаи чизи дӯстдоштаи бачаҳо
хосил шавад.

4. Калимаро номбар кунед.

Кӯдак гурусна монанд, чӣ кор мекунад? (гирья).

Дар рӯзи таваллуд чӣ медиханд? (ҳадъя).

Тобистон гӯштро дар куҷо нигоҳ медоранд? (яҳдон).

Аз офтоб худро бо чӣ панох мекунад? (соябон).

Зимистон об чӣ мекунад? (яҳ).

5. Қолаби шавковар.

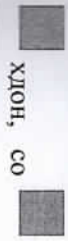

Я (гирья, ҳадъя)

Я (яҳмос, якдил, якпой, яксон, яҳдон).

6. Харф гӯм шудааст, шӯмо ёбед.

Яҳдон, соябон, хосият, шикот, рӯма,

тим.

7. Занҷири калимаро.

ЯХ хосият-такъя-ятим - мария - яҳмос - соябон - ноҳия -
яман.....

8. Ҳинҷо илова карда калимаро созед.

ЯХ _____ (....дон, ...мос, пир ...).

ЯК _____ (....ранг, ...духт, ...дилӣ, ...порчагӣ, ...).

СОЯ _____ (....бон,гӣ, ҳам....).

9. Омади кор. Аз ҳарфҳои таркиби калима калимаҳои нав созад.

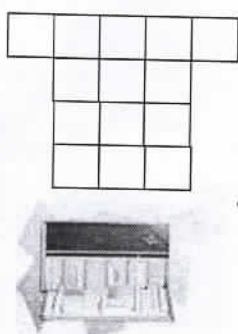
Шамсия (шамъ, шамс, мис, сим....)
Зулфия (зулф, фил, зил, зуф,).
МАВОДИ ТАЪЛИМ.

1. **Бозни сутунмӯҳра.**
1. Пирамиди бохунар,
безарраи бетабар.

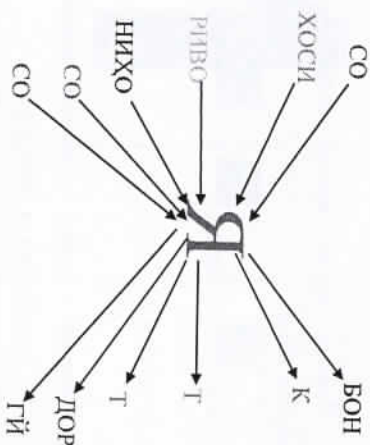
(**вх**).

2. Сафеднаш барф барин,
Хунуку беҳад ширин. (**вхмос**).

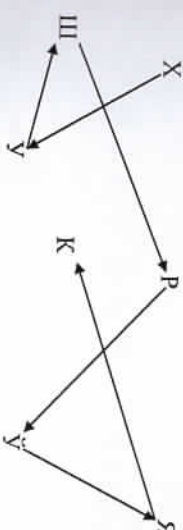
Я

3. Эҳ! Чӣ аҷаб хона ин,
Хона чӣ? Афсона ин.
Берунаш – тобистон,
Дарунаш – Зимистон. (**вхдон**).
4. Алоқунак, болоқунак, сиёҳқунак, дарозқунак. (**ялоғу**).
5. Он кадам аст адад, дом дар пеш меистад? (**вх**).

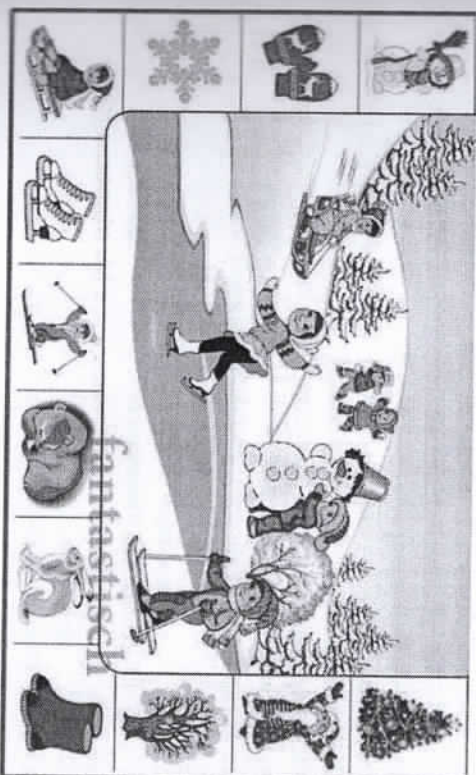

Ин кадом калима аст:

6. Ташкил намудани сохтани ҷумлаҳои сода аз рӯи расми “**ЯХМОЛАК**”.

ЯХМОЛАК

7. **ЧИСТОНХО.**
1. Сандуқчаи зулбиё,
Худбанди ҳудкушо. (**ях**).
2. Истам меистад,
Гардам мнгардад. (**соя**).
3. Ба об дарояд, тар намешавад,
Ба лаб дарояд, кам намешавад. (**соя**).
4. Дида мешавад, дошта намешавад. (**соя**).

8. **ЗАРБУЛМАСАЛҲУ МАКОЛҲО.**

1. Як задани оҳангтар, сад задани сўзангтар.
2. Як тўппи тилло надору як тўппи гандўм нигоҳ дор.
3. Як мавизу чил арбоҳ.
4. Як тиру ду нишон.
5. Якеро бахт, якеро тахт.
6. Ятим рўз бинад,

Рўшноӣ намебинад.

9. ШЕЪРХОНӢ.

Я ягон — ягон ояд,
Я бо як равон ояд.
Я гўяд: яксон бошад!
Якдигу яксон бошад.
Яъне, ки дар баҳру бар,
Якдастӣ орад самар.

(А. Баҳорӣ).

Имрӯз рӯзи якўми январь,
Рӯзи муборақ, рӯзи мунаввар.
Ҳар боре соли нав
Аз январ сар мешавад.
Календар ҳам ин чунин,
Аз январ сар мешавад.

(М. Миршакар).

Ҳайрият абри сияҳ
Рӯи моҳро бипишид.
Надида болашро
Буздил аз гирья монд.

(М. Миршакар).

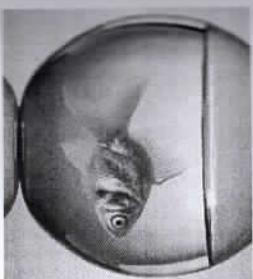
Ҳ А Р Ф И Й Ҳ А Р Ф Б А Ч Й М О Н А Н Д ?

И И

Ака азми лона кард,
Богон И хона кард.
Аз назар гузаронед
Ҳарфи Й пайдо гашт
Инак, ҳарфи Й бингтар,
Й тоҷе дорад ба сар.

Й ро ранги гулдӯзӣ,
Й худ ҳарфи берӯзӣ.
Й мемонад дом дер,
Й заданок ояд дар охир. (А. Баҳорӣ).

ВАРЗИШИ ФОНЕТИКӢ.

Вакте, ки кас аз ягон коре ногаҳон дар ҳайрату таавҷуб монанд, чӣ метӯяд? (и — и — и — ий..).

1. Қадам асбоби дурадгорӣ бо овози Й сар мешавад? (Йскана).

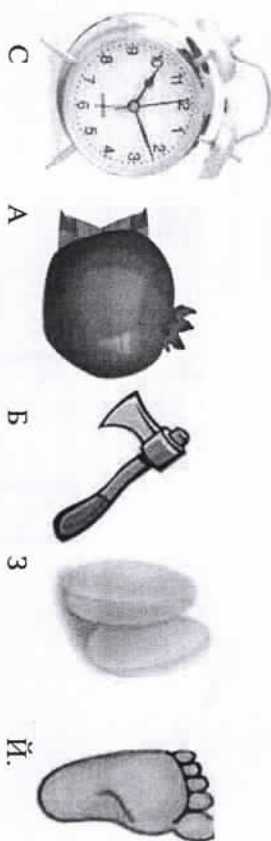
2. Кӣ бодиккат.

а. Калимаҳое гирд оред, ки овози Й дошта бошад: тўтӣ, тоқӣ, моҳӣ, зардӯзӣ, неқӣ, дӯстӣ, сабзӣ, шолӣ, шодӣ, хурсандӣ, пастӣ, ростӣ, ошӣ, каландӣ, беморӣ, касалӣ, дорӣ, ҳафайӣ, тўтӣ, чорӣ, баландӣ....

б. Номи одамонро гирд оред, ки овози Й дошта бошад:

Вали, Али, Соли, Самй, Рӯзй, Моҳй, Гулй, Шодй, Тӯтй, Кумрй, Амрй, Шеррозй, Фаргонй, Биной, Термизй, Марғилонй, Айнй....

3. Агар овозҳои аввали ашъҳои тасвиришударо ғирд оред, нами сабзавоте ҳосил мешавад, ки дар охираш овоз ва ҳарфи Ӣ дорад:

4. Қадом парранда сухани одамро такрор карда метавонад? (тӯтй).

Номи қадом парранда ба номи одам ҳамном аст? (Кумрй). Он ҷист, ки бо шасту тӯр аз дарёё баҳру наҳр медоранд? (моҳй).

Он қадом номи писарона аст, ки дар дохили он номи дигари писарона мавҷуд буда, бо Ӣ-и заданок тамои мешавад? (Валий)..Алй).

5. Аз қалимаҳо бо иловаи Ӣ,и зағанок қалимаҳои нав созад ва маънои онро шарҳ диҳед.

Сабз - (Сабзй).
Шод - (Шодй).
Рӯз - (Рӯзй).
Шоҳ - (Шоҳй).

6. Бозии "ШОДӢ ВА ХОДӢ"

Агар дар қалимаҳо овози И – ро шунаванд ҷураҳои ШодӢ аз ҷой бархезанд, агар овози Ӣ – ро шунаванд ҷураҳои ХодӢ аз ҷой бархезанд.

Шиша, тӯтй, дил, тир, тоқй, ШодӢ, нақй, кумрй, ҷураҳои, бин, шин,...

7. ҲАҶФ ҒУМ ШУД, ШҶМО ЁБЕД.

МОХ ҒУЛДӢЗ , НЕК , ДӢСТ

8. Занҷири қалимаҳоро ба вучуд оред.

а. МОӢЙ – йскана – арра – ангур – расм – моҳй – инсон – неқй – иттифок – кумрй – идрис.....

б. Ба ҳичои охири қалима:

НЕҚЙ – китоб – оббозй – зиёд – ёдгор – ором – омин – инсон – сонй....

9. Афтиду тит шуД, ёрй расонед.

Х Г М Л

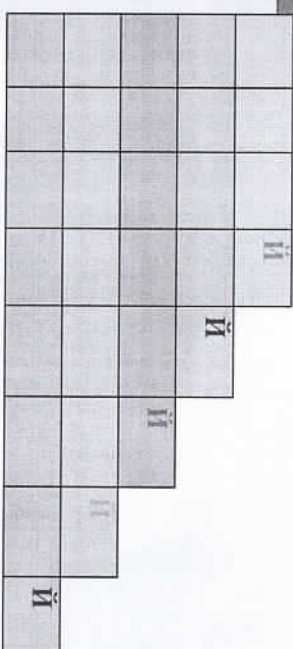
У Д Т

О Ӣ У = ҒУЛМОӢЙ С Ӣ = ДӢСТӢЙ.

10. Ба ҳичои "ЗӢ" қалимаҳо созад: РӢ – зй = РӢзй, маб – зй = сабзй, берӢ – зй = берӢзй, гулдш – зй = гулдӢзй, дилсӢ – зй = дилсӢзй....

МАВОДИ ТАЪЛИМ.

1. Бозии "ЗНАКОЯ".

1. Моҳ асту моҳ нест,

Лағжонаку безабон.

(моҳй).

2. Меҳи заррин таги замин.

(сабзй).

3. Одами бечораро боз ҷй меғӢянд? (берӢзй).

4. Ҳунарманде, ки дар матоғ гул меДӢзад. (гулдӢзй).

5. Ҳунару занону духтарон, ки сарпӯш меДӢзанд. (тӯпидӢзй).

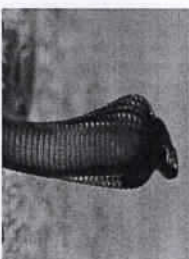
2. РЕБУСХО.

+ ДҶЗЙ = ГУЛДҶЗЙ.

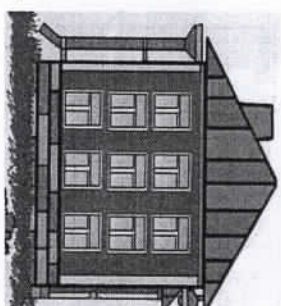
+ ЧИНЙ = ГУЛЧИНЙ.

+ И+АФЙ = МОРИ АФЙ.

+ И +

+ ГЙ =

МУРҒИ ХОНАГҲЙ

3. ЧИСТОНХО.

Меҳи заррин,
Тағи замин.
(сабзӣ).
Дарвозани шерозӣ,

Вай нағмаи ман бозӣ. (доира).
Як ҷодари зангори,
Шабҳо пуру рӯз хоӣ.
(осмон,ситора).

Осмон барояд ялақӣ,
Замин фарояд тараққӣ.
(каланд).

Ҳаст болаш намекунад парвоз,
По надорад ваге равон дар тоз.
Аз одам бағанд, Аз мурғ паст.
(моҳӣ).
(тӯӣ).

Уштуруи куланти бедӯм,
На ҷав хӯрад на гандӯм,
Ҳамеша гардад рӯи дарё,
Кор кунад ба мардӯм. (киштӣ).

Чист он, ки дар дахонаш
Ҳарчӣ афтад, реза – реза кунад.
Ба ду ҷашмаш агар ниҳӣ ангушт,
Корҳо аз сари ситеза кунад.
(кайчӣ).

Аз рӯи расми барфбозӣ тартибӣ калимано ҷумлаҳои содда оиди
пайдо намудани тасаввури ба табиати зимистон.

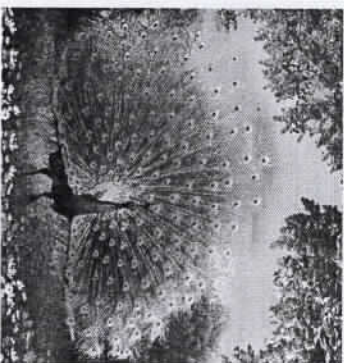
ХАЁТИ ПАРРАНДАГОН ДАР ЗИМИСТОН

4. ШЕРҲО.

Айёми баҳору бомдодӣ
Вакти фараҳ асту гоҳи шодӣ.
Дар ҷонини сабззор бинӣ,
Ҳар сӯ гулу лолазор бинӣ.
(С.Айнӣ).

Сандуқчаи зарбандӣ,
Ҳай ғ ҳай дилаш меӯзад.
Болошба шакарбандӣ,
Мирзои самаркандӣ.
(Р.Фарҳодӣ)

Акои ман диловар,
Агар равад аскарӣ
Хизмати хӯб мекунад
Дорем ба у боварӣ.

(Н.Розик).

Ҳар дам дар гирдам,
Кораш тез — тезӣ,
Гӯё ки бо мпн

Мекунад бозӣ. (Б.Фаруҳ).

Меҳрино хайрӣ дугона Ҳастанд,
- дугога Хайрӣ, ҷаро гирвёний?
- дугона Меҳрӣ, ҷаро гирвёний?
Меҳрид Меҳрӣ: - бо очам ман каҳрӣ. (М.Миршакар).

5. ЗАРБУЛМАСАЛҶУ МАҚОЛҶО.

Ба неқӣ — неқӣ, ба бадӣ — бадӣ.
Неқӣ карда натавонӣ, аз бадӣ кардан бипарҳез.
Он чӣ корӣ, ҳамон медаравӣ.
Ёрат он аст, к — аз сари ёрӣ
Дастират шавад ба душворӣ,
Нагурезад, чӯ дар баҳо афтӣ,
Даст гирад, чӯ ту зи по афтӣ.
Саҳй ва баҳил ба сол баровар мешаванд.

6. ХИСОБИ ГРАММАТИКӢ.

МОР — р + ҳй = моҳӣ.
САБЗА — а + й = сабзӣ.
ТУӢ — й + тӣ = тӯтӣ
МОӢ — й + ҳй + шин = мошин.
ШОДӢ — дӣ + лӣ = шодӣ.
БОДОМ — дом + зӣ = бозӣ.
ТОК — к + кӣ = тоқӣ.

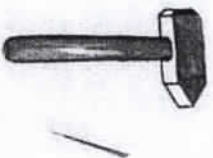
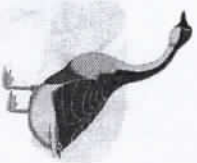

ХАРФИ ҒҒ

ХАРФ БА ЧӢ МОНАНД?

Ғ ғ

Як хатро гири аз Ғ,
Ҳосил шавад харфи Ғ.
Як хатро барӣ ба Ғ,
Боз мешавад харфи Ғ.
Ғ дорад як камарбанд,
Ғ медихад ба мо панд.
Ғайбат чӣ? Ғурбат орад.

Зоғ ва Ғоз чӣ гуна садо медиханд?
(Ға, Ға, Ғаа).

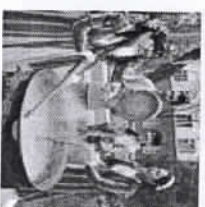
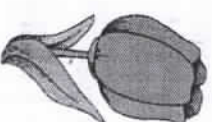

Мурғобӣ чӣ тавр овоз мёбарорад?
(Ғо, Ғо, Ғоо).
Пашиа хантоми парвоз чӣ еуна овоз
мёбарорад? (ғинг..ғинг).

1. Кӣ бодиксат?

Калимаҳое гирд оред, ки овози Ғ дар аввали калима омада бошад:
Ғанӣ, Ғолиб, Ғалиа, Ғӯза, Ғилоф, Ғалбер, Ғайрат, Ғоз, Ғунча, Ғалаба...
Калимаҳое гирд оред, ки овози Ғ дар мобайни калима омада бошад:
Мағз, нағз, мағрур, шағол, шалғам, зоғча, зағир, ...
Калимаҳое гирд оред, ки овози Ғ дар охири калима омада бошад:
Зоғ, мурғ, дуруғ, дарег, боғ, доғ, роғ, бўғ, дуғ, шуғурмуғ....

2. Номӣ ашҳоро гӯед, аз харфҳои аввали онҳо номӣ дигаре созед.

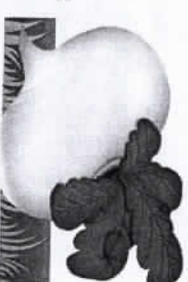

Чавоб: Ғ О Л И Б.
Сӯхбат: Ғолиб чӣ кор мекунад?.....

3.

Калимаро номбар кунед.
Қордо дар чӣ ҷойгир мекунад? (Ғилоф).
Чиро бо комбайн медараванд?
(Ғалиа).
Паррандаи обии аз мурғобӣ калонтарро
чӣ меноманд? (Ғоз).
Бачаеро, ки ба қондаҳои бозӣ риоя
намекунад чӣ меноманд? (Ғирром).

Команда, ки бозиро мебурад, чӣ хел команда меноманд? (Ғолиб).

Бозиро бой дихад чй? (мағлуб).

Он қадом намуди сабзавот аст, ки дар кандани он бобо, бнӣй, набера, сат, гурба ва муш ғайрат карданд? (шалғам).

4. АУКЦИОНИ ХИЧО.

FAŃ(pat, bar, nr, pa..) FYP... (bar,)
FI(жоф)

FAJ(бер, на, аба,) FV(за)

5. ҚОҶАБИ ШАБҚОВАР.

F. _____ (60F, 110F, 30F, 10F, 11F, 12F...)

☐ F ☐ (MAF3, HAF3, буйт.....)

F			
---	--	--	--

_(Файрат, гурбат, гамгин, галбер...)

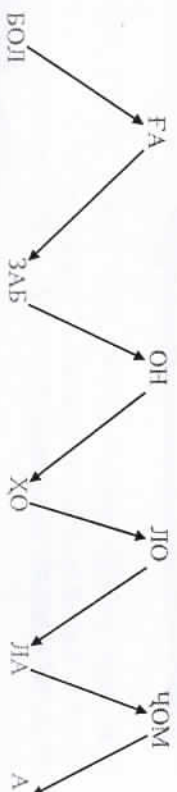
F (Фафур, филоф, азаб...).

6. ХАҖФ ҖҮМ ШҮДАСТ.

Амгин, Шал ам, На з, Зо ча, О ил.

Ша		ол,	Ma		рур,	My		ча.....
----	--	-----	----	--	------	----	--	---------

7. ФАТХИ КУЛЛА.

8. Афтиду тит шуд, чобачо кунед.

E
F
AИ
Е
Л

6 P JFAILUREP.

Ф О Ф О Ф О Ф О

194

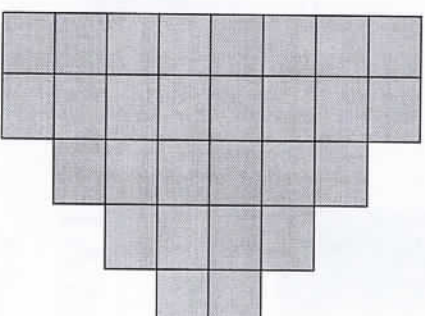
9. Ба хичои ҒА ва ҒО калимаҳо созад. (Ғани, ғазо, боғча, дарағал, ғам, ғарқ, ғолиб, ғозӣ, ғалбەر, ғўза, сабзӣ, ғавта, ғамгин, ғор).

МАВОДИ ТАБЛИЦІ.

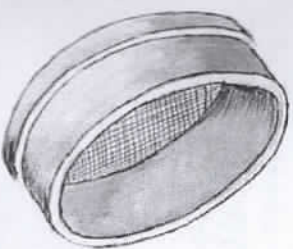
1. КРОССВОРД.

F				
F				
F				
	F			
		F		
				F

1. Катиман эгдэмьной “Шод”
 2. Калиман хамьмьной “Кахр”
 3. Он чй ки медаваад.
 4. Чое, ки мол мёбанданд.
 5. Як навьи парранда.
 6. Воситан равшанкунии манзил.
- Чавоб: Ғамгин, Ғазаб, Ғалла, отил, зотча, Ҷароф.
Ба саволҳо ҷавоб дода катта-чаҳоро пур кунед.

-
1. Як навayi паррандаи обӣ.
 2. Номи писарона.
 3. Он чизе, ки дарунаш корд меистад.
 4. Худаш якто чашмаш садо.
 5. Синнонимии калимаи “Кушиш”.
 6. Он чӣ, ки медараванд?
 7. Чист он гул, ки нукура меорад,
Шавад обод ҳар ки з – он корад.

195

8. Сўроҳй, чуқурии даруни кўҳ.

Ҷавоб: Ғоз, Ғанй, ғилоф, ғалбер, ғайрат, ғалпа, ғўза, ғор.

2. Калимаҳоро ба тартиби коидаҳон синтаксисй гузошта, ҷумла созед.

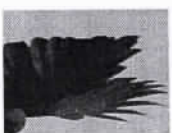
Ғайрат синфи меҳонад ва якўм Ғолиб дар..

Ғайрат ва Ғолиб дар синфи якўм меҳонанд.

3. Аз рӯи расм предметеро ёбед, ки бо ҳарфи Ғ сар шавад ва ҳикоячае тартиб диҳед.

4. Ребусҳоро санҷида калимаҳон мувофиқ тартиб диҳед.

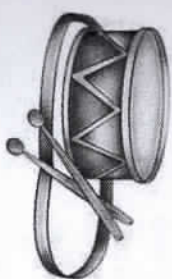
+ Ға =

МАҒЗИ +

+ ҒОЛА = БУЗҒОЛА

+ Ҷй = нағораҷй

+ ак = мурғак

5. Ч И С Т О Н Х О.

Оғили тангу торик,

Ҷавоне бағланду борик.

(ғилоф).

Колхозҷй замин меронд,

Дар ҷўякаш об монд.

Барояду босифат,

Аз ниҳолаш пурборанд.

(ғўза).

Мурғе дидам, ки обй,

Дар хушкй хам меёбй.

(мурғобй).

Пастак занакак,

Пасту баландак занакак.

Кўчадарақ занакак,

Хокғилмак занакак.

(мурғ).

6. Зарбулмасалу мақолоҳо.

Ғазабро пас шинондағй паҳлавон,

Ғалберро аз об бардоштад.

Ғарт - ғарт кардағй карнайҷй,

Бағоба мондағй, сурунайҷй.

Ғурур ғурбат меорад.

Ғами зимистонаро дар тобистон бояд хўрд.

7. Шеърҳо.

Кор андар роғун,

Фардо ба олам,

Ҳоло мечӯшад.

Вай нур пошад.

Ғайрат кардаи,
Ҳусни заминни.

Дар боғу саҳро,
Ғайзофарини. (А.Бобозод).

Наврӯзу навбаҳорон ҳам мавсими гул омад,
Аз кӯзу дашту саҳро овози булбул омад.
Мо кӯдаконем хушбахт, мурғони хушнавоем,
Аз шавку шодии мо атроф ба гулгула омад. (Таронаи халқӣ).

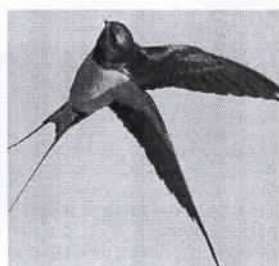
Мурғобӣ ғо - ғо карда метӯяд,
Канӣ моро чо? Хона мечӯяд.
Ҳолибу Ғайрат бо ғайрати том,
Карданд имрӯз “Алифбо” тамом.

ҲИСОБИ ГРАММАТИКӢ.

Ғӯза - ғу + ғир = зағир.
Ғӯша - ғӯ + ғол = шағол.
Боғға - боғ + ғур = Ғағур.
Шалғам - шал + ғин = ғамгин.
Садо - са + ғ = доғ.
Ғам - м + заб = ғзаб.
Боша - бо + л + ғам = шалғам.
Мард - рд + ғо + за = мағоза.
Ғор - р + лаб = Ғолиб.

Ҳ А Р Ф И Қ Қ

Ҳарф ба чӣ монанд?

Ҳарфи Қ кизикчӣ аст
Дар дастонаш кайчӣ
Дар почакаш ҳалқа.
Дар лабонаш ханда.

1. Овози паррандагонро медонед?
Мурғ чӣ ҳел овоз мёбарорад?

(Қут...қут...қут...қут.).

Хурус чӣ?

(Қу...қу...қу...қу.).

Қурбоққа чӣ ҳел суруд меҳонад?

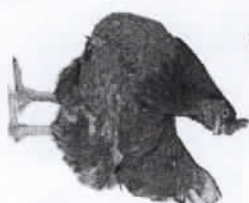
(Қур...қур...қур.).

Зоғ чӣ ҳал овоз мёбарорад?

(Қар...қар...қар.).

Дар вақти кафкӯбӣ чӣ ҳел садо мёбарояд?

(қарс...қарс...қарс.).

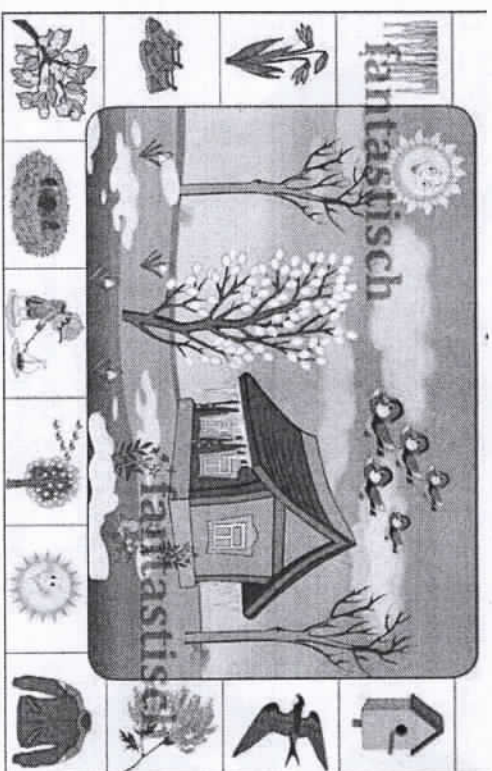

2. Расмҳои тасвирушударо дида бароед , кадри овоз тақроп меёбад?

3. КИ БОДИККАТ? Аз рӯи расми “ФАСЛИ БОҲОР” ҳикояча сохта бинед, ки кадоме калимаҳо овози Қ дорад?

Ф А С Л И Б О Ҳ О Р

1. Ки бештар ва тезтар калимае гирд меорал, ки овози Қ дар аввали калима ояд? (калам, кобил, кайчӣ, коқ, коқу, қу, қамилш, қулф, қолин, қурбоққа...).

2. Ки бештар ва тезтар калимае гирд меорал, ки овози Қ дар мобайни калима ояд? (уқоб, тоқӣ, соқӣ, боқӣ, раққоса, садоқат, рафоқат, халқа...).

3. Ки бештар ва тезтар калимае гирд меорал, ки овози Қ дар охири калима ояд? (рафӣқ, тариқ, солиқ, мушфиқ, коқ, тоқ, барқ, шарқ, тариқ, шарқ, фарқ.)

4. Номи одамонро гуед, ки бо ҳарфи Қ сар шавад: (Қодир, Қурбон, Қумрӣ, Қутуббек, Қосим, Қобил, Қамар,...).

5. Калимаҳое гирд оред, ки аввалу охираш овози Қ дошта бошад.

(қашшоқ, қишлоқ, қошуқ, қаймоқ, қатик, қайқ, қизик, қилиқ,...).

3. САВОЛАКУ ЧАВОБАК.

- Номат чист? - Қодир.

- Номи бародарад? - Қосимҷон.

- Дар дастат чӣ дорӣ? - Қоқу.

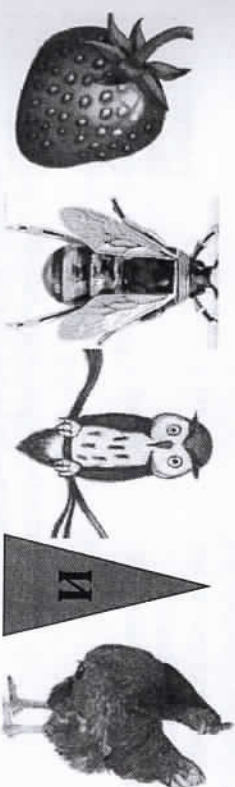
- Дар паҳлут расми кадом парранда? - Қу.

- Дар гирди қу кадом намууди растанӣ қад қашндааст? - Қамилш.

Қамилш.

- Ин расмро бо чӣ буридан мумкин? - Қайчӣ.

4.НОМИ АШЪҲОРО НОМБАР КҮНЕД. Овозҳои аввали калимаҳоро гирд оред ва номи талабаеро ёбед.

Ҷавоб: ҚОСИМ.

5.КАЛИМАРО НОМБАР КҮНЕД.

а. Рӯи широ чӣ меноманд? (Қаймоқ).

б. Маточро бо чӣ мебуранд? (Қайчӣ).

в. Расмро ба чӣ мекашанд? (қалам).

г. Кадом чонвар то сахар лаби об нишаста суруд меҳонад?
(Курбокка).

д. Бачаи боодобу боинтизомро чӣ мегуянд? (қобил).

е. Кӣ дар сахна рақс мекунад? (раққоса).

ж. Китобу дафтарро аз чӣ месозанд? (қоғоз).

6. ҲАҶФ ГҶМ ШУДАСТ,

адам, урбо, аминш, бар, ҳал, а.

Ра, оса, са, о, о,

7. ҚОЛАБИ ШАВҚОВАР.

ҚО = ҚОСИМ. ҚОБИЛ. ҚОДИР. ҚОМАТ. ҚОҒАЗ

ҚА = ҚАМАР. ҚАМИШ. ҚАЛАМ. ҚАЗОҚ. ҚАТОР.

8. Синоними калимаҳоро орел.

ДЕҲА - Қ (қишлоқ).

РҶИ ШИР - Қ (қаймоқ).

ЧУРҒОТ - Қ (қатик).

9. ЧИСТОҶО.

Ғуломаки сиеҳаки мо,

Ҳонанигоҳдораки мо. (қулф).

То биниаш наҳай,

Даҳонаш боз накуӣ. (қулф).

Чист минқори ӯ чун лайлақ,

Чашмҳояш чу гардиши айнақ.

Қорд дорад дар пешу пушт, бешақ,

Вақти ҳӯрдан мекунад ҷақ - ҷақ. (қайчӣ).

Ҳонаи тангу торик,

На дар доралу тиреза. (қабр).

Бе даст тарак турук мекунад,
Бе алов дар меғирал. (равду барқ)

То аз дӯмаш нағирӣ,
Пасту боло надавад. (қошук).

10. ШЕҶҶО.

Моҳоқу, эй моҳоқу,

Ҳам моҳино ҳам қоқу.

Қобам ту ро набам,

Он нишони моҳ асту.

Қоҳ - қоҳзанон меҳанданд,
“Меҳмонони тиллоран”.

Мо меҳмон не!.. меғуд,

Моём фарзандони Ғанг.

(М. Миршакар).

Қатраи борони ман,

Шаддан марҷони ман.

Ғавҳари ғалтони ман,

Қатраке, қатраке.

(М. Ҳайдаршо).

Ҳурусаки қут - қутӣ,

Тоҷи сарат шохтутӣ.

Сахаро ин қадар қиро мекуӣ хабар?

Сахар омад, ҚУ - ҚУ - ҚУ - ҚУУУУ,

Сахар омад, ҚУ - ҚУ - ҚУ - ҚУУУУ. (А. Бақозода).

Зоғи ало, қар - қар,

Чӣ меҳурӣ? Ҳалвои тар.

Қай меҳурӣ, Вақти сахар.

Бо қӣ меҳурӣ, бо Қорибадал.

(ҳалқӣ).

11. ЗАРБУЛМАСАҶУ МАҚОЛҶО.

Қимати мард аз илму ҳунар аст.

Қарз гирифта бо супоридан ҳуш аст.

Қадри чиз пас аз гӯм шудан маълум мешавад.

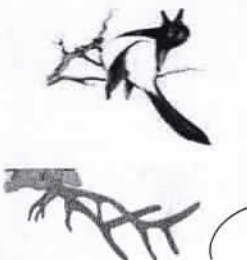
Нӯги қалам аз нӯги шамшер тез аст.

Қамиш ҳарчанд қад боло қашад, охир бурӯи зери по мешавад.

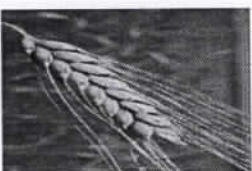
Бӯз дар ғаму қону қасоб дар ғами қарбӯ.

ХАРФИ ЎЎ

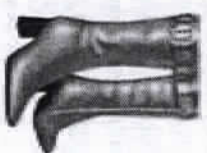
ХАРФ БА ЧИЙ МОНАНД?

Ў

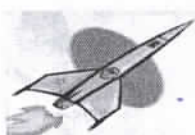

Ду шохи як охуча,
Дар болоиш як шохча.
Ба харфи “ў” монанд,
Ин шахчаю се шохча.
Бе “ў” мўза мўза нест,
Нўл ба ў хаст хайрон.
Хўша гардад хомўш,
Хисоб дар чўбак вайрон

ВАРЗИШИ ФОНЕТИКЙ.

- Одам чий хел месурфад? (ўхў...ўхў...ўхў).
Ногахон бача афтад чий меғўянд? (ўх...ўх...ўх).
- Кй бодиккат. Овозхон якхелаи таркиби калимаро муайян кунед.
(Ўсма, Ўротепша, Ўлмас, Ўруной, кўл, нўл, нўр, тўй, шўр, бўр, чўр, аборў, мохрў, гулрў, обрў...).
- Аз овози аввали ашрёхо номи духтарчаеро тартиб диҳед.

Ў

Чаноб: **МОХРЎ.**

Номи одамонери гирд оред, ки бо харфи ў сар шавад. (Ўлмас, ўктам, ўруной, ўсмин, ўрунбой).

Номхое гирд оред, ки харфи ў дошта бошад. (Мохрў, Гулрў, Мўхтарам, Мўнис, Фирўза, Шўхрат, Ашўр, ўзўмхон, Мўхриддин, Чўрабек, Тўравой...).

4.Бозини “ЎЛМАС ВА ЎСМЙ”. Агар овози ў ро шунавад чўрахон Ўлмас аз чой бархезанд, агар овози ў ро шунавад чўрахон ўсмй аз чой бархезанд.

(Муш, зўр, бўр, шўр, шуш, хурмо, нўр, Мохрў, Мохир, хурмо, хўрок, бур, бўр, мум, шулла, шўла, мурғ, мўрча, тул, тўр, ...).

5. “**КОФИСОЗЙ.**”

Шўр (мўр, зўр, хўр, бўр).
Мўл (нўл, кўл, пўл, тўл).

6. Агар намаки ош баландтар шула бошад чий меғўянд? (Шўр).
Одами бокуватро чий меғўянд? (Зўр).

Дар сурулхоний ба касе хамрох шула хонем чий меғўянд? (Чўр).

Ошноро боз бо кадом калима иваз намулдан мумкин аст? (ЧўрА).

Ба аборў кадом намулди гиёҳро мекашанд? (ЎсМА).

7. **ХАРФ ГҶМ ШҶЛ.**

М ЗА, СЎ АН, М РЧА, ЗАНБ Р Ф.

Т ХФА, АБР , Ғ ЗА, З Р....

8. КАЛИМАИ ҲАММАЪНОИ ОНРО ЁБЕД.

Рафик (чӯра,)

Кош (аборӯ.)

Нобино (кӯр.)

9. Бо иваз кардани яке аз харфҳо маънои калимаро тағйир диҳед.

Меҳр кор

Обру морча

Чавоб: мӯҳр, аборӯ, кӯр, мӯрча, гӯза, шӯр.

10. Афтиду тит шул, ёрӣ расонед.

Ў Ч Р = Мӯрча. А Ў Б Н = ЗАНБӯР.

11. Кӣ бештар ва тезтар калимаҳо месозад?

Мӯ, мин, моҳ, рӯ, гул, об, за, хӯ, ок, сӯ, бо, хон, роҳ, зан, нӯш, рок, ток, рок...

Чавоб: мӯза, замин, замон, рӯза, рӯза, моҳрӯ, гулрӯ, аборӯ, рӯмош, мӯмин, хӯрок, пӯшок, рӯшӯш, гулшӯш, сӯзан, сӯроҳ, сӯроҳ, сӯхан, рӯбоҳ...

12. Қолаби шақовар. Ў = шӯр, мӯр, кӯр, хӯр, бӯр, кӯл, нӯл, рӯз,

хӯрок, пӯшок, мӯрча, сӯзан, сӯроҳ, мӯъмин..
 = мӯза, рӯза, рӯда, шӯра, чӯра, мӯрӣ, зӯрӣ, хӯрӣ.

13. КРАССВОРД.

М	Ў	Р	Ч	А
Ў	К	Т	А	М
З	А	Н	Б	Ў
Д	У	Г	О	Н
Ў	З	Б	Е	К
З	А	М	И	Н

Бе арраи бе теша.

Хона созад дар беша.

Меғардад катор-катор.

Дар пӯшти хамаш бор.

(мӯрча).

2. Номи писарона. (ўтама).

3. Ғунг-мекунад,

курс меҳонад.

Сари гулҳо ништад,

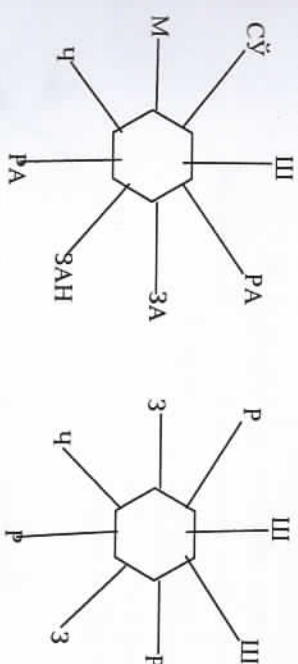
шира меғундорад. (занбӯр).

4. Духтарак бо духтарак дигар чӣ мешавад? (Дугона).

5. Ба Тоҷикистон кадом миллат ҳамсоӣ? (Ўзбек).

6. Сайёрае ки дар рӯи он мо зиндагӣ мекунем? (Замин).

14. ХОНЕД.

М	Ў	Р	Ч	А
Ў	К	Т	А	М
З	А	Н	Б	Ў
Д	У	Г	О	Н
Ў	З	Б	Е	К
З	А	М	И	Н

Ў

15. ЧИСТОНХО.

1. Аз лаби чӯй мечинанд,

Фишурдаш меғиранд.

Оинаро гузошта

Рӯи аборӯ мекашанд. (ўсма).

2. Аз ин ҷо то Ҳисор,

Мулобачаҳо катор. (мӯрча).

3. Рангаш ранги осмон,

Побандаш ресмон. (сӯзан).

4. Як хонача пури ходача.

Рӯ – рӯи хавлӣ часта. (чӯроб).

5. Ғуломаки миёнбаста,

Рӯ – рӯи хавлӣ часта. (чӯроб).

16. ЗАРБУЛМАСАЛ ВА МАКОЛОҲО.

1. Рӯзгор забардастарин омӯзгор аст.

2. Рӯзатро фуруш рушной тир.

3. Дӯст он бошад, ки айби дӯшташро ҳамчу оина рӯ ба рӯ гӯяд,

На ин ки аз кафо ба ғазор забон ҳамчу шона мӯ ба мӯ гӯяд.

4. Кӯҳ бо кӯҳ намерасад, одам ба одам мерасад.

5. Кӯр асосишро як бор гум мекунад.

6. Зўри беҳуда миёни шикаста.

7. Дўст он бошад, ки тирад дасти дўст,
Дар парешонҳолино дар мондагӣ. (С.Шерозӣ).

17. ХИСОБИ ГРАММАТИКӢ.

Харгўш – хар + т = гўшт.
Мохӣ – ӣ + рӯ = мохрӯ.

18. ШЕЪР.

Ўлмасои кўлчарӯ,
Ўсма кашил ба абрӯ.
Ўсмаи ў ранги сабз,
Ўсма чӣ лозим ба ў.?
Хонда шеъри шоирро
Дурӯташро нагӯед.
Ин духтари мохирро
Дар байни худ бичӯед.

(М.Мишкар).

Дасту рӯй мешӯяд, нагзакак вақти сахар,
Мўяшро шона карда дутари соҳибхуна.

(М.Мишкар).

Мўрчабӣбӣ хона рӯфт,
Мўрчабӣбӣ шолӣ кўфт.
Мўзачаю локӣ дўхт
Куртачаю токӣ дўхт.

(Н.Бакозода).

Ў меравад пиёда,
Дар сар табак ниҳода.
Ў-ро табак аз чӯб аст,
Ё аз булӯри хӯб аст?
Табакаш аз шӯла пур,
Ё ки аз шӯрбон шӯр.

(А.Баҳорӣ).

Ўрдак аз тасфи офтоб,
Худро мезанад ба об!.

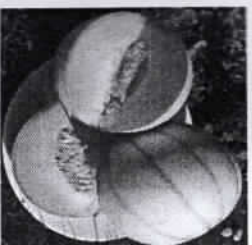

Х А Р Ф И ХХ

Харф ба чӣ монанд?

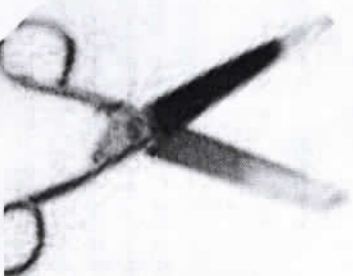
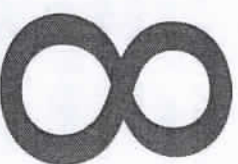
Х харфи дасткушод аст,
Х хуштаки хушбод аст.
Х ро дар хашт набинед,
Худро дар дашт мёбинед.
Бе Х хандалак андак,
Ку ширинио кандак?
Х афтад аз чоҳу моҳ,
Монад танҳо оҳу воҳ.

ВАРЗИШИ ФОНЕТИКӢ.

1. Ракамҳоро бо тартиб шӯморед.

Баъд аз раками шаш кадом ракам меояд? (хашт.)
Баъд аз хашт чӣ? (хашт.)
Баъди хашт чӣ? (Нуҳ, даҳ, ёнздаҳ, дувоздаҳ, сенздаҳ,
чордаҳ, пенздаҳ, шонздаҳ, ҳадаҳ, ҳаҷдаҳ, нуздаҳ.)

1. Чисми осмонӣ, ки шабро равшан мекунад. (моҳ).
2. Ҷое, ки одamu мошинҳо метарад. (роҳ).

3. Асбобе, ки бо воситан он моҳӣ медоранд. (тўр)
4. Як навъи асбоби мусиқӣ. (тор).

(top).

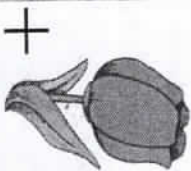
B	O	B	O			
A	H	T	Y	P		
X	Y	P	M	A	T	
O	X	A	H	T	A	P
P	O	X	B	A	J	A
						L

ЧАБОВ: (БАХОР).

14. РЕБУСЫ.

МОХИГУЛ

МОХИТУ

==Typy

212

10+113=124113 XAM+

$$X_{am} +$$

Хамрох

15. ЗАРБЫЛМАСАЛЫ МАҚОЛЫҚ.

1. Хар касе, ки надонад,
Ва надонад, ки надонад.
Дар ҷаҳлу ҷоҳилӣ
Якумра бимонад.

2. Хар чойро макун орзу,
Хама чо дорад сангу тарозу.

3. АЗ ҲАРАКАТ БАРАКАТ, ҲАРАКАТ – МАДОРИ БАРАКАТ.

4. Хусун – хусн нест,
Шарму хаё, одоб хусн аст.

16. ЧИСТОТНО.

1. Сад сатигу сад шона,
Сад сандалино паймона.
Чй кадар ғалогулй,
Мисли каси девона.

(Хаммом).

2.Боло нам – поён нам,
Миёни мардӯми олам.
(Ҳаммом).

3. Сатил – сатил об равон, аз боғи одамон,
Овози ғалогула, ҷаранг ҷурунги фаровон. (Ҳаммом).

4. Аз алаф паст, аз кўҳ баланд. (роҳ).

5. Дахон дораду забон надорад,
Сад чӯб занӣ фиғон надорад. (моҳӣ).

6. Канот дорад, наменарад, Ба рӯи замин наменгарад. (моҳӣ).

213

17. ШЕЪР.

1. Бачаро тоза нигоҳ медорем,
Рӯи хавишиш гулго мекорем. (Н.Мукаддас).

2. Омад бахори барно
Кӯҳи бўлур аз сар,
Дар кӯҳсору водӣ,
Бигрифт саллашро.
Хандид дар рӯи мо
Зад шона кокуи тар
Гулполаҳои шодӣ.
Мӯҳои мағлашро. (Н.Бакозода).

3. Пахта—пахта ҷон пахта,
Рӯида ҷун гул даста.
Дар ҷамани колхозҳо,
Кушода раста - раста. (П.Мумин).

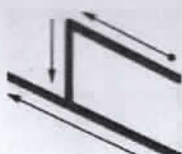
4. Шаҳри калон - шаҳри мо,
Пури мошин кӯчаҳо.
Ҷӣ хел карда гузарем
Аз чорраҳа, бачаҳо.
Раҳ нишон диҳад ба мо
Ҷароғаки раҳнамо. (Н.Бакозода).

5. Ҷар кас нахонад,
Ҷар кас надонад.
Кораш нодон аст,
Кораш вайрон аст. (М.Мишакар).

6. Ҷ ҳозири ҷар кор аст,
Ҷ ҷар лаҳза даркор аст.
Ҷ бошад ҷамроҳи мо,
Ҷамроҳи дилхоҳи мо.
Ҷарфи Ҷ бе ҳикмат нест,
Бе Ҷ меҳру ҳурмат нест. (Н.Бакозода).

Ҳ А Р Ф И Ҷ Ҷ

ҲАРФ БА ҶӢ МОНАНД?

Ҷ ҷ-и думҷадор аст,
Ҷуғидаву пуркор аст.
Ҷаранг — ҷаранги ҷанг аст,
Бо ҷохилон ба ҷанг аст.
Ҷ — ро кучо макон аст,
Ҷовш ба пеш ҷон аст.

ВАРЗИШИ ФОНЕТИКӢ.

а. Соат вақти занг задан ҷӣ хел овоз
мёбарорад?

(ҷаранг...ҷаранг).

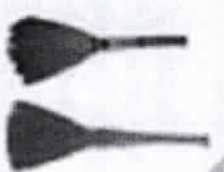
б. Кӯдак хангоми дидани сӯзани духтур вӣ
меғӯяд?

(ҷиз...ҷиз).

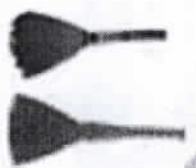
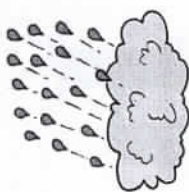
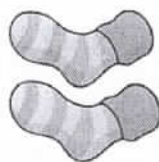
1. КӢ БОДИҚКАТ?

а. КӢ бештар ва тезтар ба ҳарфи Ҷ калимаҳо гирд меорад, ки
овози Ҷ дар аввали калима омада башад: (Ҷувод, ҷома, ҷой,
ҷайра, ҷигар, ҷумла, ҷадвал, ҷоруб, ҷума, ҷуваримакка, ҷура....).
овози Ҷ дар мобайни калима омада башад: (маҷалла, маҷлис,
маҷнун, маҷбур, Данишҷу, кунҷид, масҷид, качақ, тоҷикон,
хурчин....).

овози Ҷ дар охири калима омада башад: (кач, тоҷ, бурҷ, хуруҷ,
таҷ....).

6. Расмҳои тасвиришударо номбар кунед ва овозҳои тақриббандаро ҷӯда намуна, дуруст талаффуз намоед.

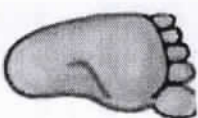
2. Саволаку ҷавобак.

- Номии ин хайвон чист? - Ҷайра.
 - Ҷайраро дар кучо дидӣ? - Дар чарй.
 - Хонаро бо ҷӣ мерӯбанд? - Бо чоруб.
 - Либоси миллии тоҷикон кадом? - Ҷома.
 - Он кадом растани ҷаст, ки риш дорад? - Ҷуворимакка.
 - Ҳар як ҷумбанда ҷӣ дорад? - Ҷон.
 - Оламу дунёро ҷӣ меноманд? - Ҷаҳон.

3. Бозии “Ҷума-Ҷаҳон”.

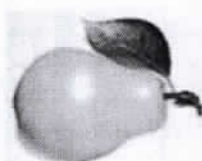
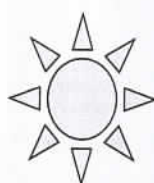
Бо шунидани овози Ҷ ҷураҳои Ҷума, бо шунидани овози Ҷураҳои Ҷаҳон аз ҷой бармеҳезанд.
 (Аҷлод, аждаҳор, ҷадвал, журинал, ҷома, ҷаҳон, баҷа, чоруб, ҷома, кордча, меҳча, ҷумла, ҷон, ҷойнак, ҷой, ҷӯча, Ҷура, Ҷавохир, ҷуворимакка, тоҷ..).

4. Овози аввали номи ашӯҳоро истифода карда, калима созад.

216

из

Ҷавоб: Т О Ҷ И К О Н.

Изни пои ҷӣ аст он, Изни хирс аст ё инсон.
 5. Афтиду тити шу, ёри расонед.

М А У = Ҷумла. Ў Р О = Ҷоруб.
 Л

6. КОЛАБИ ШАВҚОВАР.

□ □ □ Ч = КАҶ, ТОҶ, БОҶ, ХЕҶ.
 □ □ □ Ч = КҶНҶИД, МАСҶИД.
 □ □ □ = ҶОРҶБ, Ҷумла, Ҷайра, Ҷаҳон.
 Ч □ □ □ = ҶОН, ҶОЙ, ҶАВ, ҶОМ, ҶҶЙ, ҶҶР, ҶАР, ҶАН.

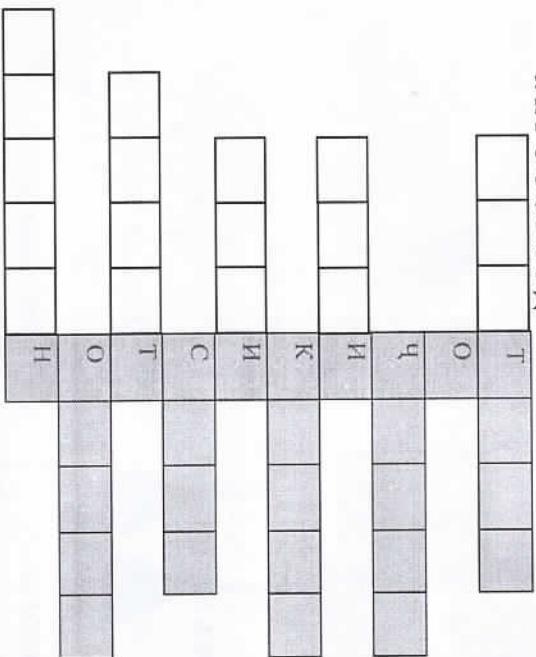
7. Кӣ бештар ва тезтар ба ёрии хичоҳои додашуда калимаҳои месозад.

ТО БО ҶҶ МОС РҶБ РИК БҶР ҶИ РА ҶИК
 ГАР РО ҶО ҶА ЛИС ҶАД РҶР ВАЛ МАҶ ҶИД.
 (Тоҷик, торик, борик, ҷура, масҷид, маҷбур, ҷигар, маҷруҳ, маҷро, чоруб, ҷӯча, маҷлис, бурро, ҷадвал, масрур, роҷа, ҷувол).

217

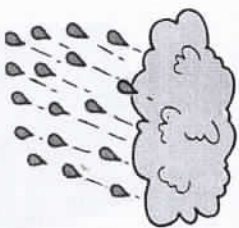
Маводи таълим.

1. КРОССВОРД.

1. Номи мева. 2. Хайвони дӯмдор. 3. парандаи суҳангӯӣ. 4. асбоби хониш. 5. Ҷондори обӣ. 6. Асбобе, ки вақтро нишон медиҳад. 7. Чист он, ки пеш аз Ҳама ба Ҳона мебарояд. 8. Он ҷое, ки аброҳо шино мекунад. 9. Он ҷизест, ки ба сӯзан мегузаронанд. **ҶАВОБ:** (шафтолу, ҷайра, тӯтӣ, китоб, моҳӣ, соат, калит, осмон, ресмон.).
2. Ба саволҳо ҷавоб гардонед.
 - а. Номи сабзавотест, ки ба шурбо меандазанд. (шалғам).
 - б. Номи давлати “тоҷикон”. (Тоҷикистон).
 - в. Номи мева ки бо халта монанд. (ноқ).
 - г. Он ҷист, ки лағзандаи Ҷаҳонда ва шиновари моҳир. (моҳӣ).
 - д. Хӯрдани бисёр заруру муқаддас. (нон).

3. ЧИСТОНҲО.

- Соли дароз миёнаш бастагӣ (чоруб).
 Худаш дар дарун,
 Кокулаш дар берун. (ҷуворӣ).
 Тапар тулур беором,
 Шўглази рӯи бом. (ҷола).

Муи жулпида ба сар овезон,
 Бе даҳон, ҷисми ӯ пур аз дандон.
 (Ҷуворимакка).

Ғич - ичи дар, -ичмоли дар,
 Оби кабуд, меҳроби дар. (ҷувоз)

4. ТҒИҶҲО.

Дар лаби кӯча ҷӯча,
 Дар лаби ҷӯча Хӯча.
 Шаш ҷӯчаширо Хӯча,
 Об медиҳад аз ҷӯча.

5. ЗАРҶУЛМАСАЛУ МАҚОЛОҲО.

Ҷуволӣ ҳолӣ рост намеистад.
 Ҷоман бомаслиҳат кӯтоҳ намеояд.
 Ҷони нодон дар азоб.
 Ҷигар - ҷигару дигар - дигар.

6. ШЕРҲО.

Ҷома дӯзад бароям,
 Бар комати расоям.
 Зёбо қаду бари он,
 Сатин астари он.
 Ҷоман пахтагинам,
 Ҷӯ дастони маҳинам.
 Хузури ҷисму ҷонам,
 Сад шукри модарҷонам. **Ғаҷабозӣ.**

Ғаҷа дар дасти ту аст!
 Дар ҳамон дасти ту аст!
 Агар наёбад Ҳама:
 - Аҷаб, Ғаҷа кучо?
 Хуши ин баҷа кучо?
 Ғаҷа дар дасти ман аст
 Дар қадом дасти ман аст? (халқӣ).

Бибиҷонам меояд,
 Дилу ҷонам меояд,
 Аз роҳи дур меояд,
 Базӯр - базӯр меояд.
 Бибиҷонам афсона,
 Бибиҷонам ягона. (С.Гулҷеҳра).

Аммо гунҷишқаки хурд,
 Ҷав - ҷавқундон барошӯфт.
 Ёрони ман “қоратон
 Намефорад ба ман” - гуфт.

Ду рафиқа буд,
 Дар деҳам ҳабост.
 Номи яке қач,
 Номи дигаре рост.

Номаш қач! Бас ки,
 Қачназар будааст.
 Дар назараш рост,
 Қач менаму дааст.
 (М.Миршакар).

Азизакам уқочон,
Уқочони меҳрубон.
Биё ба назди ман шин,
Ин китоби маро бин.
Сураташ чудо биёёр
Маймунчааш айнақдор.
Хоҳй барои ту ҳам,
Биё, хонда медихам.
Ана, ин харфи калондин

Номи ин гурба Мошон.
А – аккаи дӯмдароз,
Б – бузи дар даву тоз.
Г – гурбаю Л – лайлак,
Инаш Э – эзорсурах!
Ф – яш филу Қ – яш ку!
М – маймуну О – оху.
Ана Уқочони меҳрубон.
Ман хонда метавонам,
Хамаашро медонам.
(Р.Озод).

НАМУНАИ ТАРЗИ ИСТИФОДАИ МАВОДИ ТАЪЛИМИЙ

ДАР ДАРСИ ИНКИШОФИ НУТҚИ МУРАТТАБ.

(як намуди дарси хониши берун аз синф)

Мавзўть: ОВОЗ ВА ХАРФИ К

Максиди дар:

Дар хонандагон мустаҳкам намуҷдани овоз ва ҳарфи К, Инкишофи нутқи мураттаби хонандагон.

1. Такрори овозҳои омӯхташуда.

2. Кор бо овози нав. (аз руи расмҳои: қалам, кайчӣ, қолин, қу ва монандиҳои предметҳо бо ҳарфҳо).

К КАМНАМ КАТАМ ШИКАСТ,

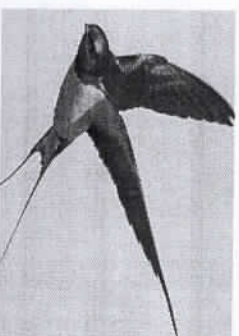
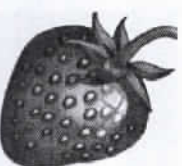
Дўмчани Қ дароз шул

Қалам гуфто, ки ман шоҳи ҷаҳонам,

Қағамқашу ба мақсад мерасонам.

 OBO_3

1. Ашъёхон тасвиру даро номбар кунед ва гӯед, ки дар ин номҳо кадом овоз такрор меёбад?

Талабагон ашъехоро номбар намуда, муайян мекунанд, ки овози қарин калимаҳо тақрор меёбанд. Инчунин тарзи талафузи овозро тақроран машқ намуда мустаҳкам менамоянд.

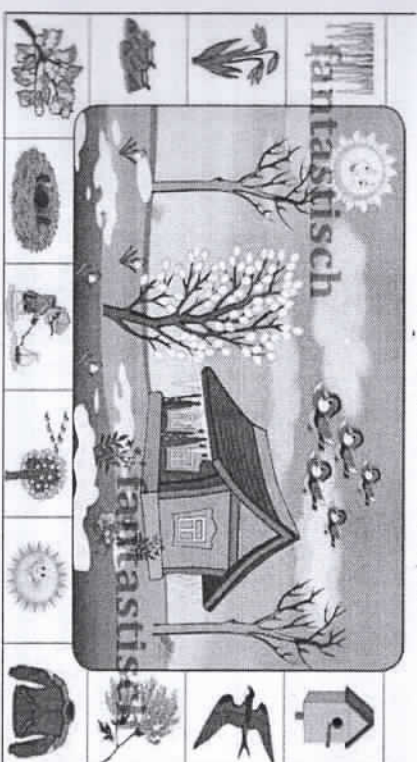
2. ВАРІАНТИ ФОНЕТИКІЙ.

Бачаҳо овози парандагонро фарқ намуда ба онҳо тақлидкунон
таъзи талафӯзи харфро мустаҳкам менамоянд. Овози
парандагонро медонед?

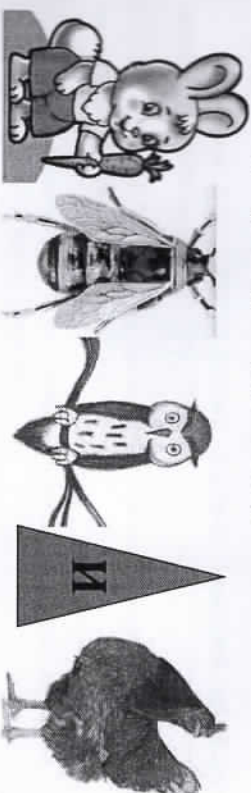
Мырҕ чӳ хел овоз мѣбарард?

 $(K_{YT} \dots K_{Y^T} \dots K_{Y^T T} \dots K_{Y^T Y^T}).$

ФАСЛИ БАҲОР

6. Номи ашъёхоро истифода намуда, аз овози аввали онҳо калимаи пинҳониро ёбед. (Қ О С И М).

7. Бо ёрии бачаҳо ҳарфҳои гўмшударо ёфта катакчаҳо ва ҷойҳои нугтаро пур менамоем. Масалан: ...ағам, ...урбо ... а, ...аминш, бар... ҳал...а.

Аз рӯи ашъёҳои тайёркуда "Қолаби шавковар" иҷро карда мешавад.
ҚО ...+...Х Х Х.....= ҚОСИМ. ҚОБИЛ. ҚОДИР. ҚОМАТ, ҚОҒАЗ...

ҚА ☐ ☐ ☐ ☐ = ҚАМИШ, ҚАЛАМ, ҚАЗОҚ, ҚАТОР, ҚАМАР....

Пас аз он, аз рӯи табликаи ҳиҷо бачагон калимаҳои тартибдоран худро намоиш медиҳанд.

Хуруёс чӣ? (Қу..қу...қу...қууу..).

Курбожқа чӣ хел суруд меҳонад? (Қур...қур...қуррр.).

Зог чӣ ҳал овоз мёбарорад? (Қарр...қарр...қаррр.).

Дар вақти қафқубӣ чӣ хел садо мёбарояд? (қарс...қарс...қарс.).

Офарин бачаҳо!

Тарзи талаффузи овози Қ эзоҳ дода мешавад.

3. Бачагон, ки дар номи худ ва дар номи падару модарашон овози Қ ҳаст аз ҷой бархезанд.

Бачаҳо аз ҷой хеста номҳои ҳарфи Қ доштаре номбар мекунанд. Ба зами он супориш дода мешавад, ки калимаҳои гирд оранд, ки овози Қ дар аввал, мобайн ва охир оянд.

Бачаҳо ин супоришро ҳам иҷро менамоянд.

4. Ман ҳоло шеър меҳонам, Шӯмо калимаи охириро номбар мекунед.

Дар сари симҷўб,

Нишаста чумҷук.

Бо нўлаш симро

Мезанад.....(тик...тук...тук).

5. Бозии "Саволаку ҷавобак" гузарониди мешавад. Бачаҳо акнун ман ба шўмоён савол медиҳам, кўшиш кунед бо як калима ҷавоб гардонед, вале дар таркибаш овози Қ дошта бошад.

. САВОЛАКУ ҶАВОБАК.

- Номат чист? - Қодир.

- Номи бародарад? - Қосимҷон.

- Дар дастат чӣ дорӣ? - Қоқу.

- Дар пахлут расми кадом парранда? - Қу.

- Дар гирди қу кадом намуи растаӣ қад қалидааст? -

Қамиш.

- Ин расмро бо чӣ бундан мумкин? - Қайчӣ.

Аз рӯи расми ФАСЛИ БАҲОР сўҳбат карда мешавад.

Пас аз сохтани калимаҳо бозини "Афтиду тит шуд"ро мегузарем. Бачаҳо бошанд харфҳои титшударо бо тартиб гузошта калимаро месозанд. (намуна):

К М А
О К Ш = КОШУК. К С = МАКСАД.

У А Д

Ҳамин тавр кроссворд бозӣ карда, пас аз он ребусҳо ва мақолу зарбулмасалҳо хононда аз ёд кунонида мешавад.

Дар хотима аз рӯи тавсили овоз ва харфи К чистону шерьҳо хононда мешавад. Мазмун ва моҳияти ҳар як бозӣ ва шерьу мақолу зарбулмасалҳо бо маънои томаш фаҳмонида муаллим калимаҳои пешакӣ тартибдодаи худро пешкаш намуда, супоришхоро худди ҳамин тавр иҷро карда мешавад. Танафус.....

АДАБИЁТҲО

1. Аксёнова А.К., Якубовская Э.В. "Дидактические игры" Москва 1991.
2. Давидов В.В. "Проблемы развивающего обучения" Москва 1996.
3. Лутфуллоев М. "Методика таълими забони тоҷикӣ дар синфҳои ибтидоӣ" Душанбе Ирфон 1996.
4. Баҳорӣ А. "Алифбо – улафати мо" Маҷаллаи ЧАШМА. № 19. 1998.
5. Львов М.Г. "Методика обучения русского языка в начальных классах". Москва. 1996.
6. Мухина В.С. "Шестилетний ребёнок в школе". Москва 1989.
7. Тихонов Е.И. "Развитие речи детей". 1999.
8. Эшонҷонов А., Шукӯрова М. "Методика таълими забони тоҷикӣ дар синфҳои ибтидоӣ" Душанбе, Ирфон. 1999.
9. Макаров В.И. "Использование игровых моментов при обучении грамоте". Начальная школа. № 6. 1998.
10. Чурсева Р.Ч. "Бозҳои грамматикӣ ҳангоми омӯзиши грамматика ва имло". Мақолаҳои советӣ. № 12. 1998.
11. Каримҷонова Д. "Проблемы организации игры в семье". Илм сарчашмаҳои. 2019. №12. 131-136.
12. Тюрников В., Шергулов Р. «100 саволга 100 ҷавоб», 2-китоб. Тошкент 2001.
13. Ҳасанова К. "Методикаи корҳои тарбиявӣ ва беруназсинфӣ" Самарқанд Ҷаф. файл. илмӣ нашр. 2017.
14. Маннопова И.А. "Таълими меҳнат дар синфҳои ибтидоӣ". Тошкент. 2015.
15. Чориев Т. "Забони модарӣ" син. 1. Ўзбекистон. 2018.
16. Чориев Т. "Забони модарӣ" син. 2. Ўзбекистон. 2012.
17. Чориев Т. "Забони модарӣ" син. 3. Ўзбекистон. 2016.
18. Каримҷонов А. "Мақолабача ва бошланғич таълимда мустақил ишлар". Чирчик 2019.

19.Каримжонов А. “Таълим тарбия жараёнини таъкил қилишда боғлаар психодиагностикаси”. Чирчик. 2019.

20.Каримжонов А. “Педагогик тизимни бошқариш асослари” Тошкент. 2012. (Ўқув кўпланама)

21. Каримжонов А. “Таълим тизимини бошқариш асослари” Тошкент. 2016. (Ўқув кўпланама)

22.Каримжонов А. “Педагогик тизимни бошқаришнинг метърий асослари”. Чирчик. 2020. (Ўқув кўпланама)

23.Каримжонов А. “Бошлангич синф грамматика дарсида уйинлар тури”. Чирчик. 2019.

24.Каримжонов А. “Замонавий педагогиканинг долзарб муаммолари” Тўплам. Тошкент 2020.

25.Каримжонов А. “Педагогик тизимини ижтимоий муаммолари”. Мақола тўплам. 2020. 41, 45.

26.Каримжонов А. “Буюк алломаларнинг... ғоядошлиги”. Таълимда замонавий кластер тизими. Тўплам. Чирчик. 2019.

27.Каримжонов А. “Бошлангич таълим машғулотларини кластер метод орқали таъкил қилиш”. Таълимда замонавий ёндашув. Тўплам. Чирчик 2019.

28.Каримжонов А., Очилов Ф. “Бошлангич синфларда таълим тарбия муаммолари” Тошкент. Фирдавс 2021.

МУНДАРИЧА

Пешгугтор.....	4
Талабхо нисобати машхон шавковар дар даврани савод	5
Бозихон таълими ва хелхон он	9
Шаклхон бозихон таълими	9
А.....	49
Б.....	55
В.....	61
Г.....	64
Д.....	69
Е.....	73
Ё.....	76
Ж.....	80
З.....	84
И.....	88
Й.....	91
К.....	94
Л.....	98
М.....	101
Н.....	105
О.....	109
П.....	113
Р.....	118
С.....	124
Т.....	128
У.....	136
Ф.....	142
Х.....	147
Ч.....	154
Ш.....	159
Ъ.....	167
Э.....	171
Ю.....	176
Я.....	180
Й.....	185
Ф.....	192

К.....	199
У.....	204
Х.....	209
Ч.....	215
Намунаи тарзи истифодан маводи таълимӣ	220
Адабиётҳо.....	225

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI O'LY VA O'RTA
MAXSUS TALIM VAZIRLIGI CHIRCHIQ DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
АХБОРОТ RESURS MARKAZI

-13442/45-

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI O'LY VA O'RTA
MAXSUS TALIM VAZIRLIGI CHIRCHIQ DAVLAT
PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
АХБОРОТ RESURS MARKAZI
1-FILIALI

АЛИЧОН КАРИМЖОНОВ, ДИЛНОЗА КАРИМЖОНОВА

БОЗЙ ВА ИНКИШОФИ НУТҚ

ОИДИ ТАЪЛИМИ САВОД

ТАШКИЛИ КОРҲОИ БЕРУНАЗСИНФЙ

ДАР СИНФҲОИ ИСТИДОЙ

Муҳаррир:	Х.Тоҳиров
Тех.муҳаррир:	Т.Рахматиллаев
Компютерда	Д.Усмонова
сahifalovchi:	

Nashr. lits № 2244. 25.08.2020 y.
Bosishga ruxsat etildi 31.05.2021 y.
Bichimi 60x84 1/16. Offset qog'ozi. "Times New Roman"
garnituras. Hisob-nashr tabog'i. 14,25.
Adadi 100 dona. Buyurtma № 50.

«ZEBO PRINTS» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent sh., Yashnobod tumani, 22-harbiy shaharcha.

**ISHONGCHI
HAMKOR
MASHTVOTI**

ISBN 978-9943-7478-3-0

9 789943 747830